

Møteinnkalling

Utvalg: **Raet nasjonalparkstyre**
Møtested: Møterom 202, Statsforvalteren i Agder- Fløyveien 14
Dato: 04.03.2022
Tidspunkt: 08:30

Eventuelt forfall må meldes snarest på tlf. 98460618. Vararepresentanter møter etter nærmere beskjed.

Beate Skretting har et kolliderende møte kl 0900, men denne tiden vil trolig bli benyttet til gjennomgang av referatsaker og delegerte vedtak.

Asplan Viak kommer for å presentere Innfallsport Hasseltangen til et fastsatt tidspunkt, trolig kl 1030.

Saksliste

Utvalgs-saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv-saksnr
ST 1/22	Godkjenning av innkalling og saksliste		
ST 2/22	Valg av en representant til å skrive under møteprotokollen sammen med styreleder		
ST 3/22	Orienteringer Referatsak		
RS 1/22	Raet nasjonalpark - bekymringsmelding - mulighetsstudien		2022/925
RS 2/22	Arendal - Hovekilen - kopi - vedtak i klagesak - gjennomføring av organiserte treninger og sommerskole		2021/1543
RS 3/22	Rammer og opplegg for Statsforvalteren og verneområdestyrer - innmelding av behov for midler til tiltak i verneområder og SNO-ressurser i verneområder - 2022		2021/9730
RS 4/22	Arendal - Raet nasjonalpark - Alveberget - 218/157 - 218/2 - varsel om vurdering av midlertidig forbud mot tiltak - mudring og sprengning i sjø -		2021/7637
RS 5/22	Vedtak om lederskap for "Marine bevaringsområder i Raet Nasjonalpark"		2021/471
RS 6/22	Raet nasjonalpark - Hoveodden - bekymringsmelding - artsdpende ryddig og hogst		2022/1576
RS 7/22	Svar - utredning av marine verneområder i Raet nasjonalpark		2021/471
RS 8/22	Statlig sikring av friluftsområdene på Hove Delegerte saker til forvalter		2021/9596
DS 1/22	Confirmation of participation - Raet NP		2022/185
DS 2/22	Svar på bekymringsmelding - mulighetsstudien for Raet nasjonalpark		2022/925
ST 4/22	Prioritering av tildelte midler 2022		2022/185
ST 5/22	Søknad om etablering av frisbeegolfbane på Hove- Raet Nasjonalpark		2021/7559
ST 6/22	Forlengelse av forskrift om forsøksfelt i Tvedestrand kommune - Høring		2022/756
ST 7/22	Søknad om basestasjon på Store Torungen fyr - Arendal - Raet NP		2022/325
ST 8/22	Vedtak om design for innfallsport Hasseltangen		2022/188

	Raet nasjonalpark
ST 9/22	Eventuelt
ST 10/22	Tidsbruk - Møtehonorar

ST 1/22 Godkjenning av innkalling og saksliste
ST 2/22 Valg av en representant til å skrive under møteprotokollen sammen med styreleder
ST 3/22 Orienteringer
Referatsak
RS 1/22 Raet nasjonalpark - bekymringsmelding - mulighetsstudien

Fra: Inge Fredriksen[inge@planteskolen.no]
Sendt: 22.01.2022 12:14:15
Til: Gulbrandsen, Jenny Marie; Postmottak SFAG
Tittel: Raet nasjonalpark, div aktuelt.

Til
Styret i Raet nasjonalpark
Statsforvalteren i Agder

Det er i det siste reist spørsmål ved Mulighetsstudien for Raet nasjonalpark og hvor vanskelig tilgjengelig den planen er for vanlige folk. Dette gjelder flere dokumenter/ rapporter/ skjøtselsplanen m.m. Når alt ligger der ute i « skyen» et sted er det ikke enkelt for uinnvidde å finne dette. Det er ønskelig at det settes en direkte link fra Raet - siden slik at det er enkelt for interesserte å finne frem ? Jomfrulandsida er en god mal i så hende.

Forvalter har sikkert en svært krevende oppgave bl.a. i alt som « rører seg» i området her ute med sterke kommersielle krefter opp mot allmenhetens friluftsliv og nasjonalparkvernet. Dette området rommer det store landområdet i nasjonalparken og er ett av tre kjerneområde landbruk i Arendal kommune. Det er virker svært sannsynlig at det trengs flere ressurser inn i forvaltningen av nasjonalparken. At forvaltningsplanen enda ikke er ferdig og godkjent tar jeg som et tydelig tegn på det.

Jeg er oppriktig nervøs for at hele dette området om noen år ikke lenger er forenlig med et nasjonalparkvern og hvilken betydningen det kan ha for forvaltning og skjøtselen her ute.

Når campingarealet på Hoveodden , slik det i den senere tid har fremkommet informasjon om, ikke var forenlig med et nasjonalparkvern ,eller fortsatt landskapsvern, er det flere store arealer som sannsynligvis urettmessig ble innlemmet i nasjonalparken.

Dette er noe av bakgrunnen for at jeg også mener at Arendal kommune må se på hele området i forbindelse med pågående revisjon av kommuneplan arealdel .

En stykkevis og delt forvaltning av hele Hoveområdet er neppe til fordel for noen.

Hilsen Inge Fredriksen
Tromøy Kirkevei 275
4818 Arendal
Tlf 99796182

Naturvernforbundet i Arendal

Trondheim, 15.11.2021

Deres ref.:

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2020/13981

Saksbehandler:
Marte Eliasson

Vedtak i klagesak om tillatelser gitt til Arendal seilforening i Raet nasjonalpark.

Vi viser til klagen på Raet nasjonalparkstyre sitt vedtak 5. mars 2021. Det vises i tillegg til ettersendte vedlegg til klagesaken fra Naturvernforbundet 10. juli 2021. Klagesaken ble oversendt fra Raet nasjonalparkstyre 2. juni 2021.

Vedtak

Miljødirektoratet opprettholder Raet nasjonalparkstyre sitt vedtak om tillatelse til å gjennomføre organiserte treninger og sommerskole over tre uker i Raet nasjonalpark.

Vedtaket er fattet etter forskrift om vern av Raet nasjonalpark § 7 femte og sjette ledd, jf. forvaltningsloven § 34 fjerde ledd.

Kort om bakgrunnen for saken

Arendal seilforening fikk med hjemmel i verneforskriften for Raet nasjonalpark § 7 femte ledd en femårig tillatelse til organiserte treninger og sommerskole over tre uker i nasjonalparken. Det er stilt flere vilkår for tillatelsen. I tillegg fikk seilforeningen tillatelse til å gjennomføre Norgescup i 2021 med hjemmel i verneforskriften § 7, sjette ledd. Det er også for denne tillatelsen stilt flere vilkår.

Begrunnelse for klagen

Naturvernforbundet i Arendal påklaget vedtaket i brev av 18. mars 2021. I klagen anføres det at trening i Hovekilen kan skade naturmiljøet. Det pekes på at det i saksfremlegget ikke fremgår om skadevirkningene er tilstrekkelig vurdert. Det pekes videre på at det heller ikke fremgår av saken i hvilket omfang treningen skal gjennomføres med hensyn til antall deltakere, og hvilke båttyper som skal benyttes. Raske joller i stort omfang vil ha stort skadepotensiale for fuglelivet i Hovekilen. Bruk av HC- stranda som base for seilsport forstyrrer fuglelivet.

Naturvernforbundet klager på at det er gitt tillatelse til å arrangere Norgescup med Optimist og Wasp-joller i Hovekilen. Wasp-joller er svært raske og kan ha en toppfart på over 20 knop eller mer enn 10 meter pr. sekund. Både en enslig jolle, og flere samlet, vil kunne ha betydelig skadepotensiale overfor fugl på sjøen. Selv om seileren ønsker å ta hensyn til fuglene, er det ikke sikkert at egenskapene til jolla, settingen med konkurranse og flere joller sammen gjør at hensynet til fuglene kommer først. Det anføres at det ikke er redegjort for hvordan det er mulig å ha en landbase inkludert parkering for biler og båthengere for mellom 80-120 seilere med minst et tilsvarende antall følgere. Bruken av stranda ved Flimra (Hove gård) kan utsette ålegrasenga rett utenfor stranda for uønsket virkning.

Det anføres at det ikke er vurdert i hvilken grad en tillatelse vil innskrenke allmennhetens rett til friluftsliv. Naturvernforbundet mener at organiserte seilsportaktiviteter i Hovekilen vil innskrenke allmennhetens rett til friluftsliv. De som ferdes i andre båter i Hovekilen vil måtte vike for å omgå aktivitetene. De som ikke deltar i seilsportaktivitetene, vil bli presset nærmere land og øyer/holmer som gjør at mer fugl blir forstyrret. De som har båt innerst i Hovekilen vil bli stengt inne av seilsportaktivitetene.

I klagen kommenteres videre styrets vurderinger etter nml. § 8-12. Det vises til at den samlede belastningen på området skal vurderes etter nml. § 10, og at det gjennom flere år er gitt tillatelse til flere store arrangementer og aktiviteter i nasjonalparken. I 2020 ble det registrert en kvart million besøkende ved kafeen på Hoveodden. Indre Hovekilen er tilholdssted for 150 fritidsbåter, i tillegg kommer kanoer, kajaker og mindre gummijoller. Arendal seilforenings søknad må vurderes som et tillegg til den belastningen som fuglene i Hovekilen allerede er utsatt for.

Det anføres at det mangler en vurdering av om belastningen på fuglelivet er forsvarlig, og om det er bærekraftig å tillate flere aktiviteter. At forvaltningen ønsker å iverksette overvåking av fuglelivet i Hovekilen er bra, men kan også indikere at en er usikker på hva som er bærekraftig forvaltning. Det hevdes avslutningsvis at kunnskapsgrunnlaget ikke anses som tilstrekkelig for å kunne gi en tillatelse som omsøkt.

Raet nasjonalparkstyre sine vurderinger

I vurderingen fra styret vises det til at kunnskapsgrunnlaget i Hovekilen er godt. Når det gjelder klagen på tillatelse til å trene i Hovekilen, pekes på at det har forekommet trening med joller siden vernet ble etablert i 2016. Forstyrrelsen på sjøfugl er relativt stabil og begrenset i tid (2,5 time to ganger pr. uke.) Tillatelsen er tydelig avgrenset med vilkår og skal følges opp med tilsyn.

Styret opprettholder sin påstand om at det har vært drevet med regatta i Hovekilen siden 1800-tallet, og at det derfor er gitt en åpning for opprettholdelse av disse. Norgescupen inngår i år som en del av de tre regattaene som seilforeningen avholder pr. år. Lokasjonen for regattaene vil variere, og ettersom Norgescupen er for yngre deltakere så har Arendal seilforening søkt om å bruke Hove som base. En rekke planlagte arrangementer (for eksempel Idrettsleieren) utgår i 2021. Hensynet til sjøfugl vurderes å være godt ivaretatt med de vilkårene som er stilt, og aktiviteten er vurdert å ikke ha betydning for ålegras.

I styrets vurdering pekes det videre på at alle organiserte aktiviteter vil ha en viss forstyrrende effekt på allmenhetens ferdsel, og at dette arrangementet ikke anses å være mer til hinder enn andre arrangementer på sjø/land.

Det pekes ellers på at det er betimelig å stille spørsmål ved tilstanden til sjøfugl i Hovekilen, og at det alltid vil være vanskelig å vurdere samlet belastning uten gode verdier for "urørt" tilstand. Det er derimot urimelig å straffe enkelte typer aktivitet fremfor andre, da den samlede belastningen ikke kommer av en enkelt tilleggsaktivitet. For Hovekilen vil det være relevant å vurdere soner med forbud mot ankring og se på avrenning fra vei/landbruk for å ivareta ålegress. For å ivareta sjøfugl vil soner med ferdselsforbud være mest virkningsfullt, spesielt om dette kan være dynamisk og ivareta hekkelokaliteter som flyttes og trekktiden. Det vil være lite hensiktsmessig å forby windsurfing om løse hunder/turgåere fortsatt forstyrrer i området. Foreløpig er det liten aksept for denne type forskrifter i norsk forvaltning.

Miljødirektoratets vurderinger

Vi er klageinstans i saken, og kan derfor prøve alle sider av den. Vi kan også ta hensyn til nye omstendigheter og forhold som ikke er tatt opp i klagen.

Norgescup ble arrangert før klagen ble oversendt direktoratet. Det ble bedt om at vedtaket fra styret ble gitt oppsettende virkning, men dette ble avslått av styret 7. mai 2021.

Raet nasjonalpark ble vernet ved kgl.res. av 16.12.2016. Formålet med Raet nasjonalpark fremgår av verneforskriften § 1, hvor det heter følgende:

Formålet med nasjonalparken er å bevare et større naturområde uten tyngre inngrep med egenartede og representative økosystemer, mange godt bevarte kvartærgeologiske forekomster etter siste istid, og med særlig vekt på plantelivet, dyrelivet, naturtyper, kystlandskapet med sjøoverflaten og kulturminner knyttet til Aust-Agders kystområde både på land og i sjø. For de marine delene er formålet særlig å ta vare på det undersjøiske landskapet med tilhørende marine arter og marine naturtyper som israndsavsetninger, skjellsandforekomster, bløtbunnsområder, ålegras- og undervannsenger, tareskog og gyteområder for fisk.

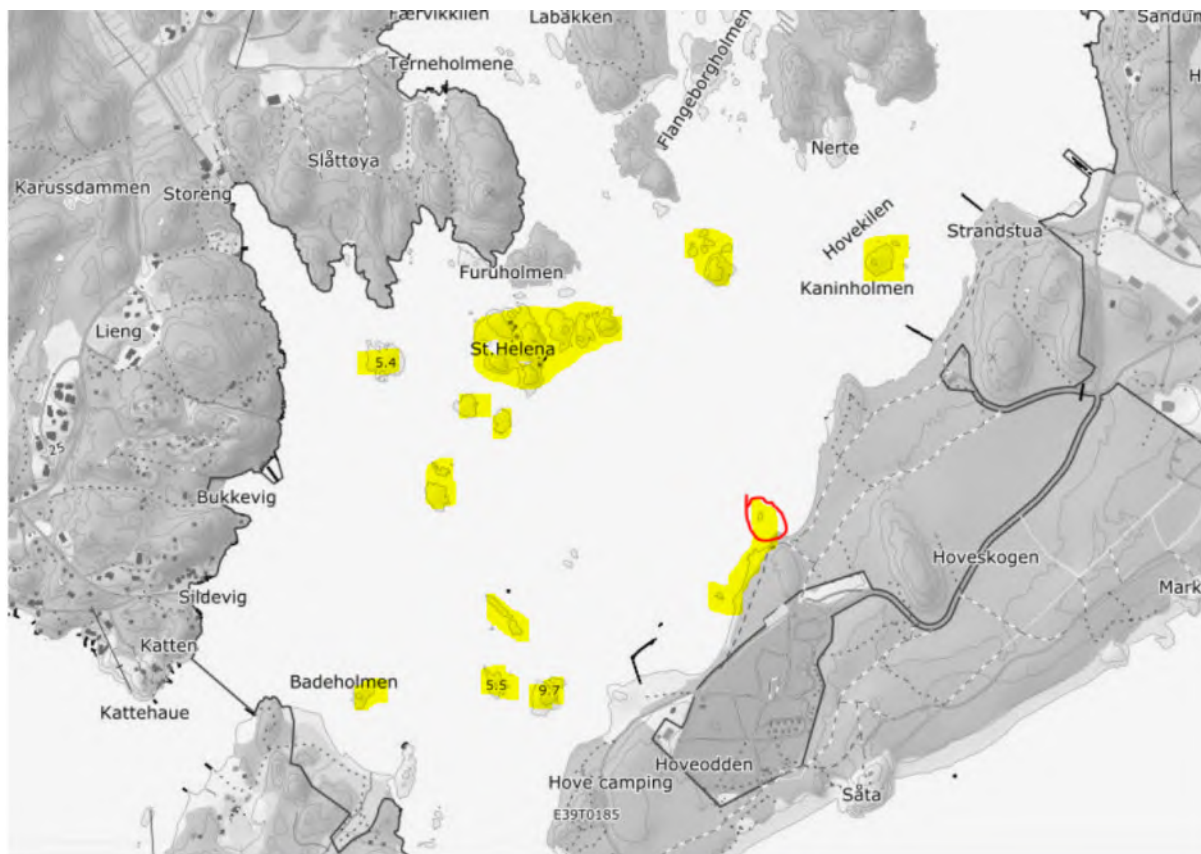
- *I sone A er formålet å ta vare på fuglelivet, spesielt med hensyn til sjøfuglene og deres hekkeplasser, jf. kart*
- *I sone B er formålet å ta vare på sårbare naturtyper og arter, jf. kart.*
- *I sone C er formålet å ta vare på områder med særskilt vitenskapelig betydning som referanseområder i sjø, jf. kart.*

Allmennheten skal gis anledning til opplevelse av naturen gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Saken omhandler spørsmålet om Arendal seilforenings adgang til organiserte aktiviteter, samt å arrangere Norgescup 7. - 9. mai 2021 innenfor Raet nasjonalpark.

Ferdsl og friluftsliv er regulert i verneforskriften § 7 femte og sjette ledd. Her heter det:
"Organisert ferdsl som kan skade naturmiljøet må ha tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Nærmere retningslinjer gis i forvaltningsplanen.

Større arrangementer krever tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til større arrangementer når det ikke er i strid med verneformålet."

Kart over potensielt viktige hekkelokaliteter i Hovekilen, Terneskjær (rød ring) har vært hekkelokalitet for makrellterne i flere år.

I saksfremstillingen pekes det på at kunnskapsgrunnlaget i området er godt og basert på feltebefaringer, samt innhenting av kunnskap fra verneprosess, kartlegginger og offentlige funn. Det vises til at det er mange truede naturtyper i området, blant annet ålegressenger. Disse er ikke vurdert å bli berørt av aktiviteten. Det er over flere år registrert en betydelig mengde arter av sjøfugl, ender og vadefugl som vurderes å bli negativt berørt av tiltaket. Styret har lagt til grunn at som følge av at kunnskapsgrunnlaget er godt, vil ikke føre- var- prinsippet være aktuelt, men det påpekes at tilstanden i området må overvåkes fordi den samlede belastningen anses å være relativt høy.

All ferdsl, både organisert og uorganisert vil innebære en viss forstyrrelse av fuglelivet i området. Området har et høyt besøkstrykk, og direktoratet er enig i at det er fornuftig at det stilles spørsmål ved tilstanden for sjøfugl i Hovekilen.

Seilbåttaktiviteter er ikke direkte regulert i verneforskriften da den ikke utgjør samme støybelastning som ferdsel med motoriserte båter. Ferdselen med seilbåt vil likevel kunne forstyrre fuglelivet, og vil derfor inngå som en del av den samlede belastningen for området.

Av saksfremstillingen går det frem at omsøkte trening har pågått over flere år, og at denne aktiviteten allerede inngår som en del av den totale belastningen i området. Forstyrrelsen på sjøfugl er relativt stabil og begrenset i tid (2,5 time to ganger pr. uke.) Tillatelsen er tydelig avgrenset med vilkår og skal følges opp med tilsyn. Det legges derfor til grunn at tillatelsen ikke vil medføre en økning i den organiserte ferdselen i området. Det er pekt på at Norgescupen i år inngår som en del av de tre regattaene som seilforeningen avholder pr. år. En rekke planlagte arrangementer (for eksempel Idrettsleieren) utgår i 2021.

Styret har stilt vilkår som begrenser ulempene i forbindelse med seilbåttaktivitetene gjennom å samle slik aktivitet til områder hvor fuglelivet er minst sårbart, samt å stille krav om at det gis informasjon til deltakere for å redusere forstyrrelser og bidra til økt bevissthet om hvor sårbare fuglene er i hekketid, trekketid og under myting. Det er også lagt opp til tilsvarende vilkår som for motorbåttraceaktiviteter som omfatter transportetapper gjennom områder med stor belastning og avstand til hekkelokaliteter. Direktoratet legger derfor til grunn at fuglelivet er søkt ivaretatt på en god måte. Det er også pekt på at aktivitetene ikke vil påvirke ålegressengene

Direktoratet kan av saksfremstillingen ikke se at de konsekvenser eller påvirkning som omsøkte aktivitet vil kunne gi ikke er vurdert i styrets behandling av søknaden, slik det hevdes i klagen. Direktoratet har forståelse for Naturvernforbundets uro knyttet til den samlede belastningen i Hovekilen, men vurderer at den aktuelle tillatelsen til seilforeningen ikke gir en betydelig økning i ferdselsbelastning. Samtidig går det frem av saken at den samlede belastningen i Hovekilen er omfattende. Kravet i naturmangfoldloven § 10 er at en påvirkning på et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for. Det kan derfor bli nødvendig å sette begrensninger også på aktiviteter som tidligere har vært tillatt i området. Det meste av aktivitetene i området er uorganisert. Styret er klar over at deres mulighet til å begrense den samlede belastningen vil være gjennom å begrense den organiserte aktiviteten, og det legges derfor opp til at denne følges nøye av SNO.

Direktoratet er positiv til at styret i samarbeid med SNO følger den samlede belastningen og påvirkningen av sjøfugl i området tett. Informasjon fra denne oppfølgingen vil kunne gi kunnskap som vil være nyttig for styret i forvaltningen av området slik at verneformålet blir ivaretatt på best mulig måte. Overvåkning er viktig med hensyn til å kartlegge eventuelle endringer i bestand og fuglenes områdebruk. Det legges til grunn at styret iverksetter nødvendige tiltak dersom det viser seg at besøkstrykket og den samlede belastningen i området medfører at naturmiljøet blir skadelidende.

Klagerett

Vedtaket er endelig, og dere kan ikke klage på vedtaket.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Knut Fossum
seksjonsleder

Marte Eliasson
seniorrådgiver

Tenk miljø - velg digital postkasse fra e-Boks eller Digipost på www.norge.no.

Kopi til:

Arendal seilforening	Arendal Seilforening	Postboks 51	4801
Raet nasjonalparkstyre	Postboks 504	4804	ARENDAL
Statsforvalteren i Agder	Postboks 788 Stoa	4809	ARENDAL
Arendal kommune	Postboks 123	4891	GRIMSTAD

Fra: post@miljodir.no[post@miljodir.no]

Sendt: 15. nov 2021 07:02:40

Til: Postmottak SFAG

Tittel: Oversendelse av kopi av brev fra Miljødirektoratet (Transmission of letter)

Vår ref 2020/13981

Vedlagt følger kopi av brev fra Miljødirektoratet. Brevet sendes elektronisk uten underskrift og skal betraktes som et originalt dokument. Papirdokument vil ikke bli ettersendt.

Vi ber om at offisielle svar og henvendelser til Miljødirektoratet gjøres til post@miljodir.no

Attached is a copy of a letter from the Norwegian Environment Agency. The letter is sent electronically without a signature and should be considered as an original document. Paper documents will not be forwarded.

If you have official responses and inquiries, please send it to the Norwegian Environment Agency post@miljodir.no

Vennlig hilsen

Marte Eliasson | seniorrådgiver

e-post: marte.eliasson@miljodir.no

Alle Statsforvaltere
Alle nasjonalpark- og verneområdestyrer

Trondheim, 16.11.2021

Deres ref.:

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2021/13025

Saksbehandler:
Vibeke Husby

Rammer og opplegg for Statsforvalteren og verneområdestyrer - innmelding av behov for midler til tiltak i verneområder og SNO-ressurser i verneområder - 2022

Elektronisk søknadssenter (ESS) skal benyttes for innmelding av behov for midler til tiltak i verneområder. Frist for innmelding er 10. januar 2022. Innmeldingen skal bygge på planleggingsmøter mellom Statsforvalteren/verneområdestyrer og SNO lokalt. Prioritering av oppsynsinnsats fra SNO skal inngå i møtene. Kommuner med delegert forvaltningsmyndighet skal inviteres til planleggingsmøtene hos Statsforvalteren.

1. Post 1420.31 – Midler til tiltak i verneområder

Forutsetninger for og prioriteringer av tiltak

Målet for bruken av tiltaksmidlene er at naturtilstanden i verneområdene opprettholdes og bedres. Miljødirektoratet legger *Strategi for bruk av midler til tiltak i verneområder* til grunn for tildeling av midler, se vedlegg 1. Prioriteringene i strategien skal også følges ved innmelding av tiltak.

Alle tiltak skal kostnadsberegnes og gis unik prioritering. Alle innmeldte tiltak skal være i tråd med godkjent forvaltnings- eller skjøtselsplan, besøksstrategi eller andre relevante styringsdokumenter. Tiltaksplaner i FPNV (forvaltningsplan på nett) er koblet til søknadskjema i ESS. Disse tiltaksplanene åpnes i ESS, og FPNV-tiltak velges direkte inn i søknadsskjemaet.

Midler til kartlegginger og andre nødvendige utredninger som er direkte knyttet til tiltak, kan tildeles over tiltaksposten.

Statsforvalteren har ansvar for å kontakte kommuner med forvaltningsmyndighet for mindre verneområder for å registrere behov for tiltaksmidler. Innmeldte behov skal samordnes og prioriteres av Statsforvalteren i dialog med kommunene og inngå i den samlede prioriterte bestillingen.

Pågående skjøtselstiltak

For Statsforvalteren kan det søkes om en ramme på inntil kr. 500 000 per fylke for pågående skjøtselstiltak. Dersom behovet skulle overstige tildelt ramme, må overskytende tiltak spesifiseres som egne tiltak i ESS. Tiltak der SNO er økonomisk ansvarlig, meldes inn som enkelttiltak i ESS, og ikke som del av en ramme.

Fremmede arter

For bekjempelse av mink, rynkerose og stillehavsøsters er det utarbeidet handlingsplaner (DN-rapport 5-2011, DN-rapport 2013-1 og Rapport M-588, 2016). Prioriteringer gitt i handlingsplanene skal følges ved innmelding av behov for midler til slike tiltak, og metodene som er gjengitt i planene skal benyttes.

Som et ledd i implementeringen av Tiltaksplan for bekjempelse av skadelige fremmede organismer (2019-2024), har Miljødirektoratet fulgt opp tiltak nr. 25 i tiltaksplanen: "Øke kunnskapen om skadelige fremmede organismer i de omkringliggende arealene til verneområder". Norsk Institutt for Naturforskning (NINA) har levert kartdata <https://arcg.is/aiqW> for et utvalg av karplanter som utgjør en stor risiko for verneverdiene. Vi gjør oppmerksom på at datasettet ikke gir noen fullstendig oversikt over fremmede karplanter i nærheten av verneområder. Kriteriesettet for utvalget og hvilke arter som er inkludert i kartfila, vil snarlig bli lagt på FM-nett.

Bruk av datasettet kan gi en mer helhetlig og kostnadseffektiv tilnærming til bekjempelse, og vi oppfordrer forvaltningsmyndigheten til å melde inn behov for midler til tiltak både i verneområder (post 1420.31) og utenfor verneområder (post 1420.21) der forekomstene kan ses i sammenheng og bør bekjempes samtidig. Miljødirektoratet vil ved tildeling av midler kunne prioritere tiltaket over begge budsjettposter hvis det i innmeldingen er opplyst om at det er søkt over begge poster.

Ved minkbekjempelse kan fellingsinstruksen kun tas i bruk av tjenesteytere som er kontraktert av SNO.

Informasjonstiltak

Alle informasjonstiltak som iverksettes skal være i henhold til merkevaren Norges nasjonalparker og være forankret i en besøksstrategi. For verneområder forvaltet av verneområdestyrer og for verneområder med status som Ramsarområde, skal besøksstrategier sendes til Miljødirektoratet for faglig godkjenning. Alle henvendelser knyttet til merkevare rettes til merkevare@miljodir.no.

Områder som har eller tåler mye besøk, områder som har særlig sårbare naturverdier (med behov for kanalisering av ferdsel), samt bynære områder skal prioriteres ved utarbeidelse av besøksstrategier.

Informasjonstiltak i prioriterte områder meldes inn via ESS. Statsforvalteren må samordne og gjøre en prioritering av forslag om informasjonstiltak fra kommuner med delegert forvaltningsmyndighet.

For Statsforvalteren vil det for 2022 bli avsatt en ramme på kr. 500 000 per fylke til informasjonstiltak m.m. Dersom Statsforvalterens behov skulle overstige tildelt ramme, må overskytende tiltak

spesifiseres som egne tiltak i ESS. Informasjonstiltak som SNO skal være økonomisk ansvarlig for, meldes uansett inn som enkelttiltak i ESS.

Verneskilt og skiltstenger

Totalt behov for antall verneskilt, underskilt og skiltstenger meldes inn sammen med de andre tiltakene i ESS. Det skal benyttes en egen linje for skilt og en annen for stenger, og respektive antall og type skilt/stenger oppgis i merknadsfeltet.

Retningslinjene for bruk av verneskilt er justert, og det er utviklet et opplegg for å ta i bruk underskilt med spesiell lokal tilpasning. Retningslinjene og mer informasjon om verneskilt finner du under fanen "Sørge for fysiske tiltak og tilrettelegging i verneområdet", her:

<https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/vernet-natur/myndigheter/oversikt-over-forvaltningsmyndighetenes-ansvar-for-verneomrader/>

Verneskilt, underskilt og skiltstenger til verneskiltene kan nå bestilles via en felles bestillingsløsning fra vår leverandør Reklameservice AS: <https://miljodir.reklameservice.no/>. Bestillingsløsningen krever innlogging, og passordet er *miljodirektoratet*. Se eget notat om festeanordninger for verneskilt (vedlegg 2).

2. Innmeldinger av diverse andre behov

Driftsmidler til verneområdestyrer

Verneområdestyrene skal melde inn ønske om driftsmidler over post 1420.21 i ESS. Nærmere informasjon om hva det kan søkes om finnes i veiledningen til søknadsskjemaet i ESS under "Bestillingsdialog", "Behovsinnmelding statsforvalteren".

Forvaltningsplaner og bevaringsmål

Alle nye forvaltningsplaner, samt planer som er i oppstartsfasen, skal utarbeides i det nettbaserte FPNV-systemet. Behov for midler til forvaltningsplaner skal meldes inn i ESS.

Det legges stor vekt på effektmåling av tiltak, og vi oppfordrer forvaltningsmyndigheten til å etablere bevaringsmål i NatStat - Naturstatus for verneområder, som er utviklet for dette formålet. Se informasjonsskriv for fremgangsmåte og nærmere detaljer her: [Etablere bevaringsmål i NatStat \(fm-nett.no\)](#)

Ferdselstellere

Behov for Miljødirektoratets elektroniske ferdselstellere meldes inn i ESS. Det skal meldes inn både behov for å kunne beholde tellere som allerede er i bruk og behov for nye tellere. Behovet må begrunnes da det erfaringsvis er stor etterspørsel etter tellere. SNO eller en av SNOs tjenesteytere skal bistå ved utsetting og innrapportering av koordinater, stedsnavn og innlegging i basen. Behov for personalressurser i felt for oppsetting og drift, meldes inn i SNOs bestillingsskjema. I kostnadsfeltet skrives kr. 1.

Marint søppel

Det er en egen tilskuddspost (post 71) som omhandler marin forsøpling. Statsforvalteren vil her kunne oppfordre frivillige og ideelle organisasjoner og stiftelser, private bedrifter, selvstendige kommunale og interkommunale selskaper og samarbeidsorganer til å søke for å få til et samarbeid om rydding innenfor de kystnære verneområdene. Minstesummen det kan søkes om over denne ordningen er kr. 300.000. Behov for midler til mindre tiltak knyttet til rydding av marint søppel i verneområder kan meldes inn i ESS over post 31.

3. Planleggingsmøter for verneområdearbeid

Fra i år vil planleggingsmøtene med Statsforvalteren (tidligere omtalt som bestillingsmøter) kun omhandle verneområdearbeid slik som det gjøres i planleggingsmøtene med nasjonalpark- og verneområdestyrer. Møtene skal sikre god dialog og forutsigbarhet i verneområdearbeidet med hensyn til prioritering av oppsynsinnsats, gjennomføring av tiltak og overvåking (bevaringsmål) som SNO kan utføre.

På møtet i november/desember skal det rapporteres på årets arbeid og diskuteres utfordringer og behov for kommende år. SNO er selv ansvarlig for planlegging, prioriteringer og økonomi for gjennomføring og rapportering av tilsyns- og kontrolloppgaver. Det er viktig at forvaltningsmyndigheten drøfter faglige utfordringer og tilsynsbehov med SNO og kommer med innspill til prioriteringer av tilsynsvirksomheten for kommende år. Forvaltningsmyndighetene kan i tillegg ha behov for å få utført feltoppgaver som registreringsarbeid, bevaringsmål eller tiltak i verneområder (restaurerings-, skjøtsels- eller tilretteleggingstiltak). Behov for slike tiltak fra SNO drøftes i møtet. Dette gjelder også tiltak knyttet til Plan for restaurering av våtmark i Norge (2021-2025) og eventuelle andre oppgaver knyttet til restaurering av natur.

Behov for personalressurser sendes SNO til postmottak@miljodir.no på vedlagte skjema (vedlegg 3), som er nytt av året. Det samme skjemaet skal brukes for både store og små verneområder. **FRIST: 10. januar 2022.** SNO vil avstemme disse oppgavene opp mot andre pålagte oppgaver, samt kapasitet og kompetanse.

Oppgaver knyttet til registrering og skjøtsel av kulturminner må avklares med regional kulturminnemyndighet før de meldes inn til SNO-lokalt. Dette er for å kunne vurdere muligheten for å samkjøre ønskede tiltak.

For tilsynsoppdrag i verneområder forvaltet av Statsforvalteren, ønskes det at fylkets «Skjema tilsynsbehov i verneområdene» brukes som grunnlag og at aktivitetsomfanget diskuteres og eventuelt justeres.

4. Elektronisk søknadssenter (ESS)

Elektronisk søknadssenter (ESS) vil være klar for innmelding av søknader på budsjettpost 1420.31 f.o.m. 22. november 2021.

Behov for tiltaksmidler skal meldes inn med netto beløp, det vil si uten merverdiavgift. Den regnskapsmessige håndteringen ved bokføring av merverdiavgift, omtales i Rundskriv

R-116 fra Finansdepartementet.

Innmeldingen skal være forvaltningsmyndighetenes prioriterte liste over tiltak som planlegges gjennomført i 2022.

Tiltaksmidlene vil bli tildelt i hovedtildelingen i februar 2022. Dersom det skulle bli behov for supplerende tildelinger knyttet til uforutsette utgifter, meldes behov inn på e-post, se adresser under.

Når verneområdestyrer melder inn behov for tiltaksmidler, skal "søker" legges inn med navnet på verneområdestyret. Annen innlegging vanskeliggjør søkefunksjon og statistikk.

Det må være klart hvem som skal være økonomisk ansvarlig for de ulike tiltakene når de legges inn i ESS. Dette lar seg ikke lett endre etter tildeling av midler.

Dersom klimatiske forhold, som frossen mark eller andre faktorer, gjør at enkelttiltak bør realiseres før midler formelt blir tildelt, må tiltaket forhåndsklareres med Miljødirektoratet, ved:

- Vibeke Husby (vibeke.husby@miljodir.no) for verneområder forvaltet av Statsforvalteren og av kommuner med delegert forvaltningsmyndighet
- Olav Nord-Varhaug (olav.nord-varhaug@miljodir.no) for verneområder forvaltet av verneområdestyrer

Forhåndsklaringen forutsetter at tiltaket er høyt prioritert i bestillingen. De aktuelle tiltakene legges *både* inn med prioritering i ESS og formidles i egen e-post.

Frist for forvaltningsmyndigheten for innmelding i ESS og for bestilling av SNO-ressurs er **10. januar 2022**.

Elektronisk søknadssenter <https://soknadssenter.miljodirektoratet.no/>

5. Rapportering

Rapporteringen av mer-/mindreforbruk skal skje i forbindelse med rapport pr. 31. aug. 2022, økonomirapportering pr 1. november og Endelig årsrapport (EÅR) pr. 31. des. 2022. Samtidig med EÅR skal det i 2022 rapporteres på enkelttiltak finansiert over post 1420.31 via ESS. Manglende rapportering kan få konsekvenser for senere tildelinger.

Planlagte tiltak som ikke blir realisert, rapporteres fortløpende til Miljødirektoratet. Det vil da bli frigjort tiltaksmidler som kan komme andre verneområder til gode.

Vedlegg

1. Strategi for bruk av tiltaksmidler 2020-2025
2. Notat om festeanordninger for verneskilt
3. Skjema for innspill om ønsket SNO-ressurs

Hilsen

Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Ivar Myklebust

avdelingsdirektør

Land- og friluftslivavdelingen

Morten Kjørstad

avdelingsdirektør

Statens naturoppsyn

Kopi til:

Alle kommuner med delegert forvaltningsmyndighet for verneområder

Miljø-
direktoratet

Strategi for bruk av midler til tiltak i verneområder, 2020-2025

Innledning

Regjeringen vil bevare et representativt utvalg av norsk natur for kommende generasjoner, og en god forvaltning av verneområder er viktig for å kunne nå dette målet. Regjeringen ferdigstilte i 2019 Handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene, og ett av tiltakene i planen er å oppdatere strategi for bruk av midler til tiltak i verneområder innen 2021. Ifølge tildelingsbrevet til Miljødirektoratet for 2019 skal "Styrket ivaretagelse av verneverdiene i verneområdene og oppfølging av handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene" prioriteres. Tiltaksmidlene fordeles på bakgrunn av dagens trusselbilde og har som formål å ivareta, samt forbedre tilstanden i verneområdene. Midlene prioriteres derfor til tiltak som virker avbøtende på negative påvirkningsfaktorer der verneverdiene er truet.

Klimaendringene kan forventes å gi økt stress for mange av artene og naturtypene i verneområdene og kan gi endringer i sammensetningen av arter. For å minimere de negative effektene av klimaendringer på verneverdiene, må andre negative påvirkninger begrenses mest mulig. Eksempler på dette er gjengroing, forstyrrelser og forurensning. I tillegg bør forvaltningen av verneområder nå ta ekstra hensyn til klimaeffekter i planlegging av tiltak. Skjøtselstiltak, som fjerning av fremmede arter, må for eksempel antas å øke i omfang som følge av klimaendringene, og planlegging av tilretteleggingstiltak som etablering av stier og broer, må ta høyde for økte nedbørsmengder med påfølgende flom- og rasfare.

Tiltaksposten – Statsbudsjettets kap./post 1420.31

Det overordnede målet for forvaltning av verneområder er å ivareta verneformålet og verneverdiene i det enkelte verneområde. Postbeskrivelsen for post 1420.31 Tiltak i verneområde, gir viktige formelle rammer for hvordan tiltaksmidlene skal disponeres. Størrelsen på tiltaksposten avsettes i hvert års statsbudsjett og har i de siste årene økt. I statsbudsjettet for 2019 (Prop.1S (2018-2019) står følgende:

"Midlane går til tiltak som er naudsynte for å ta vare på verneverdiane, inkludert utgreiingar som er naudsynte før tiltak, informasjonstiltak og skjøtels- og tilretteleggingstiltak. Tilretteleggingstiltaka omfattar opparbeiding av stigar, klopping og merking for å betre tilgjenge i verneområda og samstundes styre ferdsla i og rundt sårbar natur i verneområda. Midlane nyttast òg til informasjonstiltak i alle typar av verneområde i samband med ny merkevarer for Noregs nasjonalparker og til utarbeiding av besøksstrategiar for nasjonalparker og andre verneområde med store besøkstal eller særskilde utfordringar. Alle tiltak skal vere i tråd med godkjent forvaltings-/skjøtelsplan for verneområda og andre relevante styringsdokument."

Posten for tiltaksmidler er en statlig investeringspost for forvaltningsmyndighetenes prioriterte tiltak i verneområder. Midlene skal derfor kun benyttes til tiltak i forvaltningsmyndighetens egen regi, ev. til kjøp av tjenester for gjennomføring av tiltakene. Midlene kan ikke benyttes som tilskudd til andre aktører. Drift og vedlikehold av infrastruktur (veier, toaletter, parkeringsplasser o.l.) utenfor verneområdene finansieres ikke over tiltaksmidlene.

For å kunne ivareta verneverdiene innenfor verneområder, vil det av og til være nødvendig å gjennomføre tiltak også utenfor verneområdene. Dette betinger samarbeid og avtale med grunneiere. Et eksempel på et slikt tiltak er når uttak av fremmede arter innenfor og utenfor vernegrensene må sees i sammenheng for at tiltaket skal få optimal effekt.

For å oppnå en god forvaltning av verneområder, kan det være nødvendig med generelle naturkartlegginger, sårbarhetsvurderinger, brukerundersøkelser, utarbeidelse av forvaltnings- og skjøtelsplaner, overvåking og

utarbeidelse av nettsider o.a. Slike tiltak finansieres ikke over kap./post 1420.31, men over andre budsjettposter.

Forutsetning for tildeling av midler

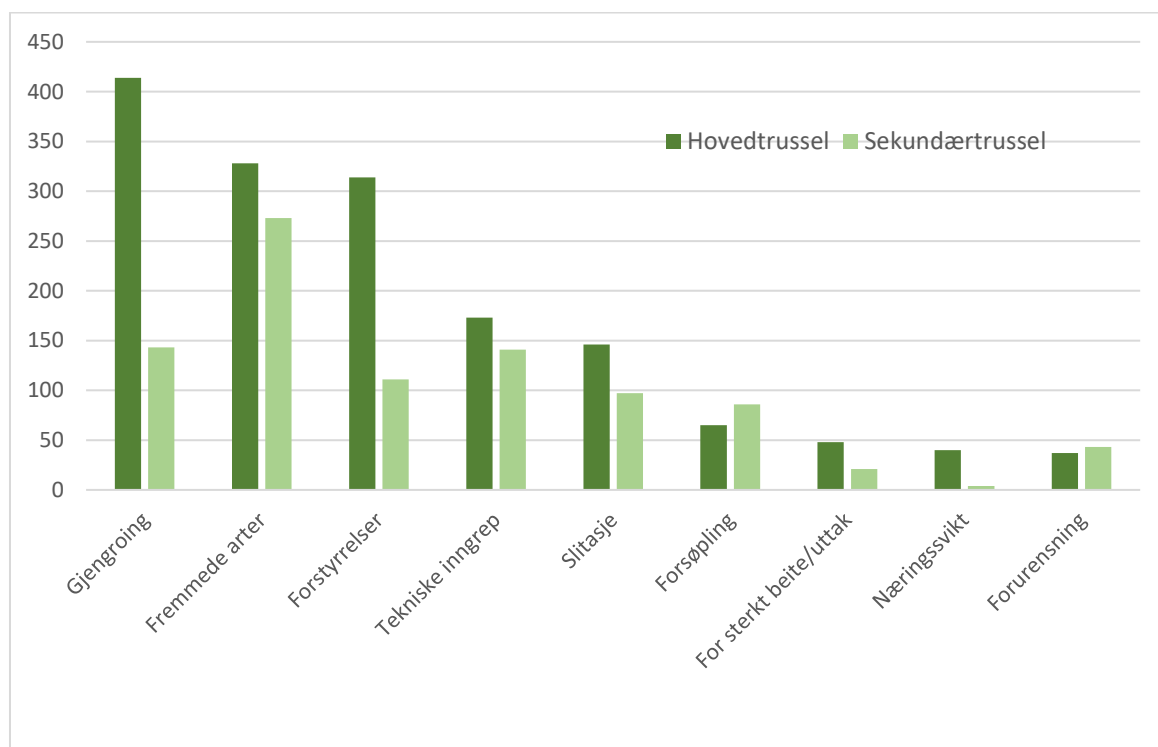
Tiltak skal være forankret i en skjøtels- eller forvaltningsplan, en besøksstrategi for området eller andre relevante styringsdokumenter.

I forkant av innmeldingen må formaliteter rundt tiltaket være avklart, som planavklaringer og innhenting av nødvendige tillatelser for gjennomføring av tiltaket. I tillegg må eierforhold og tilsyns-/drift- og vedlikeholdsavtaler være avklart.

I Handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene er det presisert at "For større installasjoner som fugletårn mv. er det krav om en betydelig samfinansiering fra andre for å kunne prioritere tiltaket. Videre må eierforholdet og vedlikeholdsansvaret avklares på forhånd."

Prioriteringer ved bruk av midler til tiltak i verneområder

Klima – og miljødepartementet har bedt om en styrket ivaretagelse av verneverdiene i verneområdene. Bedring av tilstanden i verneområder, slik at antall truede verneområder reduseres, vil derfor ha fokus. De største negative påvirkningsfaktorene er gjengroing, fremmede arter, forstyrrelse av dyrelivet, tekniske inngrep og slitasje på vegetasjon, figur 1.

Figur 1. Trusselfaktorer i verneområder pr 31.12.2017

Ved fordeling av midler til skjøtsel og besøksforvaltning, skal tiltakene som gir størst positiv effekt på tilstanden og som direkte bidrar til å motvirke negative påvirkningsfaktorer prioriteres.

Etablerte skjøtselstiltak i naturtyper som krever kontinuerlig skjøtsel for å opprettholde god tilstand (løpende

skjøtsel), skal prioriteres høyere enn nye, større prosjekter. Det finnes likevel tilfeller der strakstiltak bør prioriteres. Dette gjelder f.eks. der det oppdages nye forekomster av fremmede arter med stort spredningspotensiale og der trua arter eller naturtyper står i fare for å gå tapt. Et annet eksempel kan være sikkerhetstiltak knyttet til besøksforvaltningen.

I verneområder der verneformålet trues av manglende skjøtselstiltak, og der det er behov for oppstart av tiltak umiddelbart, vil slike tiltak prioriteres foran besøksforvaltningstiltak som ikke er direkte knyttet til trusselbildet. Tiltak for å styrke besøksforvaltningen kan eventuelt gå parallelt med nødvendige skjøtselstiltak.

Et delmål med budsjettposten er å tilrettelegge for de besøkende med informasjon i tråd med merkevaren Norges nasjonalparker. I enkelte verneområder er det ikke ønskelig med økt ferdsel av hensyn til verneverdiene. I slike områder er likevel god, oppdatert informasjon i tråd med merkevaren viktig.

Målet med forvaltningen av verneområdene er å redusere truslene mot verneverdiene og å ønske folk velkommen inn for gode naturopplevelser.

Strategien vår for å nå dette målet, vil være å prioritere tiltak som innretter seg mot en bedret tilstand i verneområdene. Dette vil være tiltak som innrettes mot trusselfaktorene for de aktuelle områdene, og slike tiltak kan være både skjøtselstiltak og tilretteleggingstiltak. For å sikre en god opplevelse for besøkende, vil vi følge opp tiltak som er fremmet i besøksstrategier, og inkludert er bruk av merkevaren Norges nasjonalparker.

Prioriteringer ved bruk av tiltaksmidler:

1. Tiltak som direkte bidrar til å motvirke negative påvirkningsfaktorer knyttet til trusselbildet. Ramsar-områder og truede naturtyper prioriteres høyest blant disse tiltakene
2. Løpende skjøtselstiltak
3. Vedlikehold av eksisterende tilrettelegging
4. Bruk av merkevaren Norges nasjonalparker i verneområder med høyt besøkstrykk
5. Bruk av merkevaren i øvrige verneområder
6. Besøksforvaltningstiltak som ikke er direkte knyttet til trusselbildet (slik som fugletårn mm.)

Finansiering av større tilretteleggingstiltak

Midler til opprettelse av installasjoner som informasjonspunkt, toalettbygg og parkeringsplasser i tilknytning til verneområder, må være forankret i en godkjent besøksstrategi for å kunne bli prioritert. Tiltaksmidler kan brukes til (primært å delfinansiere) gjennomføring av denne typen tilrettelegging, og søknader til slike anlegg skal være godt begrunnet med bl.a. informasjon om besøkstall og eksisterende bruk av området.

Tilrettelegging etter universell utforming i verneområder

Universell utforming av stier innebærer krav til dekke, terrengutforming og bredde som vanskeliggjør denne typen tiltak i verneområder. I verneforskriftene er det et generelt forbud mot tyngre tekniske inngrep, og de har som den klare hovedregel ikke dispensasjonsbestemmelser som hjemler universell tilrettelegging i verneområdet. Den generelle dispensasjonsbestemmelsen i nml. § 48 første ledd, første alternativ, vil sjelden kunne anvendes da universell utforming medfører terrenginngrep som strider mot verneformålet og påvirker verneverdiene. Hvorvidt et omsøkt tiltak er i konflikt med forskriften må vurderes i det enkelte tilfellet.

Utenfor verneområdet, i tilknytning til innfallsporter eller startpunkt, kan det i enkelte tilfeller være aktuelt å etablere tilretteleggingstiltak med universell utforming. Også utenfor verneområder bør forvaltningsmyndighet være bevisst på inngrep som påføres terrenget og gjøre en vurdering av om behovet står i forhold til kostnader og inngrep.

På denne bakgrunnen vil det være høy terskel for tildeling av midler utover det som kan defineres som "enkel tilrettelegging" i verneområder.

Kulturminner i verneområder

Kulturminner er en del av verneformålet i de aller fleste nasjonalparker og i enkelte andre verneområder. Ansvar for oppfølging og ivaretagelse av kulturminner ligger hos kulturminnemyndighetene. Det er egne poster på statsbudsjettet for forvaltning av kulturminner, og tiltaksmidler prioriteres vanligvis ikke til dette formålet. Skjøtsel av enkelte kulturminner, slik som steingjerder, gravrøyser og fangstsystemer, kan likevel vurderes prioritert for samfinansiering med kulturminnemyndigheten. Eksempler på tiltak som *ikke* finansieres av tiltaksmidler eller driftsmidler er vedlikehold av bygninger i verneområder. Ansvar for finansiering av vedlikehold og drift av bygninger ligger hos eier.

ENKELT NOTAT - FESTEANORDNING VERNESKILT

Seksjon for naturbruk, SNO mars 2017.

Alle foto: SNO.

Bakgrunn:

Det er inngått ny rammeavtale for kjøp av verneskilt ("løveskilt") og underskilt. Skiltene gir informasjon om hva slags vernekategori som ligger til grunn for vernet. Disse skiltene skal festes på en stang e.l. Det brukes i dag forskjellige løsninger knyttet til festingen av verneskiltene, og dette korte notatet beskriver de ulike alternativene. Verneskiltene blir brukt for å markere hvor vernet starter, og de blir satt opp så nært vernegrensa som mulig. I tillegg brukes underskilt som gir kortfattet informasjon om atferdsmessige begrensninger slik som båndtvang, ilandstigningsforbud o.l.

De mest brukte festeanordningene er:

- profilerte aluminiumstenger
- stålstenger (rustfrie eller syrefaste)
- impregnerte gjerdestolper.

Foto: Aluminiumstang

Aluminiumstenger:

Dette har hittil vært den mest brukte løsningen for innfesting av verneskiltene, også fordi samme leverandør produserte både skilt og stenger. Vi har nå skiftet leverandør, og den nye leverer ikke aluminiumstenger. **Det er derfor usikkerhet knyttet til framtidig produksjon av slike**

aluminiumstenger, og denne veilederen tar derfor sikte på bruk av de stengene som allerede er innkjøpt.

Stengene er tilpasset innfestningen av verneskiltene og har samme brunfarge som platene skiltet er limt på. Det leveres også spyd, stabilisator og topphette som er tilpasset stengene. Det er enkelt å feste underskilt på stengene, siden de leveres med et spor der flere skilt kan monteres under hverandre. Det er lett å tilpasse lengden ved bruk av baufil eller vinkelsliper. Bildet nedenfor viser også en medfølgende stabilisator som skrues på stolpen for å få den mer stabil i myr eller løsmasser. Ved festing i stein eller fjell må det bores et hull og fylles litt sement for å få festet den. Selve aluminiumstangen er 34 mm brei, men ikke rund slik at den ikke fyller hele hullet ved festing i fjell. Bruk 35 mm steinbor for å lage hull, gjerne 10 cm dypt.

Et annet alternativ er bruk av et s.k. fjellanker. Dette er en hylse i syrefast stål som er påsveiset et 20 mm jern. Aluminiumstanga er festet i fjellankeret med unbraco skruer. Poenget er at man da kan klare seg med et mindre bor og at man ikke trenger bore nytt hull dersom stanga må skiftes ut.

Foto: Aluminiumstang med spyd, stabilisator og hette.

Skilt skrues fast på stangen med egne spesialtilpassa skruer, og det er mulig å feste flere skilt under hverandre. Over tid har slike stenger festet til fjell eller stein en tendens å løsne, på grunn av frost og regn. I myr har aluminiumstengene en tendens til å bli skjeve på grunn av vind eller snø. I tillegg er de lett å bøye og ødelegge dersom noen ønsker det. Bruk av aluminiumstenger krever årlig tilsyn og vedlikehold for å rette opp skjeve skilt.

Aluminiumstang festet til fjellanker.

Stålstenger:

Dersom man velger stålstenger, må man bruke rustfritt stål i innlandet, mens man ved kysten må vurdere å bruke syrefast stål. Ved innfesting i stein borer man et hull og slår stolpen nedi hullet. Hullet bores med et steinbor med samme diameter som stanga. Det er vanlig å bruke stålstenger med en diameter på ca 22 mm, noe som gjør dem nærmest umulig å bøye. Det er lett å justere lengden på en stålstang ved bruk av vinkelsliper mens baufil ikke er å anbefale. Stanga er ikke mulig å

flytte etter at den er slått ned i steinen. Stålstenger må bestilles med hull med riktig avstand i forhold til hullene i skiltene som skal festes. Verneskiltene har en avstand mellom hullene på 187 mm (senter/senter) og hullene har en diameter på 7 mm. Stanga bør gå ca 3 cm over kanten på skiltet. Det er svært vanskelig å selv skulle bore hull i ei stålstang, og vi anbefaler derfor at stålstengene bestilles med forhåndsborede hull for det antall skilt som skal festes til stanga. Dersom flere skilt skal festes til samme stang, anbefaler vi en avstand på 10 mm mellom skiltene.

Stålstenger er ikke egnet til bruk i myr eller våtmark. I løsmasser må det sveises på et sperrestag for å unngå at de kan bli dratt opp. En stålstang veier 3-4 ganger mer enn en aluminiumstang, men krever ikke tilsyn hvert år. Dette er en type stenger man kan bestille lokalt, for å unngå høye fraktkostnader.

Gjerdestolper:

Impregnerte gjerdestolper brukes ofte i myrområder og langs vassdrag og de framstår greit f.eks. i et kulturlandskap. Det er vanlig å bruke stolper med en diameter på ca 80 mm. Impregnerte stolper bør ikke brukes i store åpne villmarkspregede områder. De er lette å justere dersom is eller vann har flyttet på dem, og vi anbefaler årlig tilsyn. Det er lett å feste flere skilt på samme stolpe, og det er vanlig å bruke s.k. franske treskruer til å feste skiltene til stolpene. Skilt og stolpe er ikke tilpasset hverandre. Impregnerte gjerdestolper har vanligvis en levetid på flere 10-år.

Vurdering:

	Type	Vekt	Pris uten mva	Stabilitet
Aluminiumstang	150 cm mm lang	Ca 1,0 kg	193 kr uten spyd 295 kr med spyd 74 kr stabilisator 12 kr topphette 300 kr fjellanker	Dårlig
Stålstang	120 cm lang 22mm tykkelse	Ca 3,7 kg	195 kr med hull til skilt.	God ved festing i stein
Gjerdestolpe	8 cm X 175 cm	Ca 3,0 kg	40 kr	Middels

Prisene er fra 2016.

I eksemplene ovenfor er aluminiumstengene kjøpt hos Fogn aluminium (post@fogn-aluminium.no), stålstengene hos Hagens vevrammer (erling@hagensvevrammer.no), Lillehammer og gjerdestolpene

hos Bygger'n Sør-Fron. Det er pr i dag ingen produsenter av fjellanker, og prisen her er erfaringstall. Prisene for øvrig vil variere mellom leverandører og i forhold til kvantum.

Konklusjon:

- I myr og langs vassdrag er impregnerte gjerdestolper egnet som festeanordning. I tillegg er de egnet inn mot innmark og gjerder og der vernegrensen går i et teknisk anlegg som et gjerde. Dagens impregneringsmetoder gir ikke avrenning og er svært naturvennlige sammenlignet med tidligere. Gjerdestolper er imidlertid tunge å bære med seg.
- Ved innfesting i stein og der det er stor trafikk fra folk eller husdyr og/eller fare for store fysiske påkjenninger (bølger, vind ras o.l.) bør det velges stålstang (22mm) med forhåndsborede hull.
- Aluminiumstengene er lette å bøye og krever ofte tilsyn. Dette er den dyreste løsningen, men kan med fordel brukes der hvor de er lite utsatt for ytre påvirkning eller man f.eks. må bære med seg stengene på ryggen. Det er usikkert hvorvidt disse stengene vil være tilgjengelig for bestilling framover.

Innspill om ønsket SNO ressurs i verneområder. (Sett inn nye linjer for hvert ønsket utført oppdrag)							
2022							
Forvaltningmyndighet	Stabbursdalen nasjonalparkstyre/ Rávttošvuomi álbmotmeahccestivra/ Rautusvuoman kanalistarhaan johtokunta						
							Fylles ut
Verneområde/Tema	Prioritering	Beskrivelse av oppdrag og metode	Forankring i planverktøy	Rapportering (Verneområdelogg, Artsobs, Natstat).	Merknad	Ansvarlig i SNO-L	Tidsbruk (dagsverk)
Verneområde/Tilrettelegging							
Verneområde/Skjøtsel							
Verneområde/Bevaringsmål							
Verneområde/Tilsyn og kontroll							

Moss kommune
Trøgstad kommune
Ullensaker kommune
Elverum kommune
Tolga kommune
Tynset kommune
Os kommune
Gjøvik kommune
Dovre kommune
Lom kommune
Vågå kommune
Ringebu kommune
Gol kommune
Hol kommune
Tinn kommune
Hjartdal kommune
Fyresdal kommune
Tokke kommune
Kristiansand kommune
Hægebostad kommune
Sirdal kommune
Stavanger kommune
Haugesund kommune
Suldal kommune
Karmøy kommune
Bergen kommune
Stord kommune
Kvinnherad kommune
Ulvik kommune
Vik kommune
Luster kommune
Naustdal kommune
Gloppen kommune
Vanylven kommune
Rauma kommune
Sunndal kommune
Rindal kommune
Steinkjer kommune
Namsos kommune
Hemne kommune
Snillfjord kommune
Frøya kommune
Meldal kommune
Røros kommune
Holtålen kommune
Tydal kommune
Stjørdal kommune
Frosta kommune
Røyrvik kommune
Namsskogan kommune
Grong kommune
Høylandet kommune

Flatanger kommune
 Nærøy kommune
 Inderøy kommune
 Hattfjelldal kommune
 Tromsø kommune
 Hammerfest kommune
 Ålfotbreen verneområdestyre
 Ånderdalen nasjonalparkstyre
 Blåfjella-Skjækerfjella-Lierne nasjonalparkstyre/ Låarte-Skæhkeren-Lijre nasjonalpaarhkeståvroe
 Verneområdestyret for Brattefjell-Vindeggen landskapsvernområde
 Breheimen nasjonalparkstyre
 Byrkijø nasjonalpaarhkeståvroe/ Børgefjell nasjonalparkstyre
 Dovrefjell nasjonalparkstyre
 Nasjonalparkstyret for Femundsmarka og Gutulia
 Folgefonna nasjonalparkstyre
 Nasjonalparkstyret for Forollhogna
 Nasjonalparkstyret for Fulufjellet
 Færder nasjonalparkstyre
 Verneområdestyret for Geiranger-Herdalen landskapsvernområde
 Hallingskarvet nasjonalparkstyre
 Jomfruland nasjonalparkstyre
 Jostedalsbreen nasjonalparkstyre
 Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen
 Verneområdestyret for Kvænangsbotn og Navitdalen landskapsvernområder
 Langsua nasjonalparkstyre
 Lofotodden nasjonalparkstyre
 Njaarken vaarjelimiedajve/ Lomsdal-Visten nasjonalparkstyre
 Verneområdestyret for Lyngsalpan landskapsvernområde/ Ittugáissáid suodjemeahccestivra
 Midtre Nordland nasjonalparkstyre
 Møysalen nasjonalparkstyre
 Naustdal-Gjengedal verneområdestyre
 Verneområdestyret for Nordkvaløya-Rebbernesøya
 Nærøfjorden verneområdestyre
 Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder
 Raet nasjonalparkstyre
 Nasjonalparkstyret for Reinheimen
 Nasjonalparkstyret for Reisa nasjonalpark og Ráisduttarháldi landskapsvernområde
 Rohkunborri nasjonalparkstyre
 Rondane-Dovre nasjonalparkstyre
 Seiland/Sievju nasjonalparkstyre
 Verneområdestyret for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Frafjordheiane landskapsvernområde
 Verneområdestyret for Skardsfjella og Hyllingsdalen
 Nasjonalparkstyret for Skarvan og Roltdalen og Sylan
 Stabbursdalen nasjonalparkstyre/ Rávttosvuomi álbmotmeahccestivra/ Rautusvuoman kanalarha
 Stølsheimen verneområdestyre
 Sjølen verneområdestyre
 Forvaltningsstyret for Trillemarka-Rollagsfjell naturreservat
 Verneområdestyret for Trollheimen
 Varangerhalvøya nasjonalparkstyre Várnjárgga álbmotmeahccestivra Varenkinniemen kansalistarhaa
 Vega verneområdestyre
 Ytre Hvaler nasjonalparkstyre
 Anárjoga álbmotmeahccestivra / Anárjohka nasjonalparkstyre

Nasjonalparkstyret for Øvre Dividal nasjonalpark og Dividalen landskapsvernområde
Øvre Pasvik nasjonalparkstyre -Báhčaveaji álbmotmeahccestivra
Statsforvalteren i Agder
Statsforvalteren i Rogaland
Statsforvalteren i Vestland
Statsforvalteren i Møre og Romsdal
Statsforvalteren i Oslo og Viken
Statsforvalteren i Innlandet
Statsforvalteren i Trøndelag
Statsforvalteren i Nordland
Statsforvalteren i Troms og Finnmark

aan johtokunta

in styyri

Forvaltningsplan
Skjøtselsplan
Tiltaksplan
Besøksstrategi
Annet (beskriv)

Verneområdelogg
Artsobs
NatStat

Fra: Kari Killi Olsen[kari.killi.olsen@miljodir.no]

Sendt: 18.11.2021 07:39:06

Til: Postmottak SFAG; Postmottak SFMR; Postmottak SFTF; Postmottak SFVL; Postmottak SFIN; Postmottak SFOV; Postmottak SFTL; Postmottak SFNO; Postmottak SFRO; Postmottak SFVT

Tittel: Rammer og opplegg for Statsforvalteren og verneområdestyrer - innmelding av behov for midler til tiltak i verneområder og SNO-ressurser i verneområder - 2022

Vår ref.: 2021/13025

Vedlagt følger brev fra Miljødirektoratet.

Brevet sendes elektronisk uten underskrift, og skal betraktes som et originalt dokument.

Papirdokument vil ikke bli ettersendt.

Vi ber om at offisielle svar og henvendelser til Miljødirektoratet gjøres til post@miljodir.no

Hilsen

Kari Killi Olsen

seniorkonsulent, organisasjonsavdelingen

mobil: 930 12 160

www.miljodirektoratet.no | www.miljostatus.no

Sentralbord: 73 58 05 00

ARENDALE KOMMUNE

Private reguleringsplaner

BYGGPARTNERE AS
Teknologiveien 7
4846 ARENDAL

Dato: 23.11.2021
Vår ref: 21/19070-3
Deres ref:
Saksbeh.: Nina Blomberg-Carlsen
Tlf. 37013814

Reguleringsplan for Alveberget - Varsel om vurdering av midlertidig forbud mot tiltak

Kommunen ble ved brev av 9. august 2021 fra Statsforvalteren i Agder, samt ved epost av 2. september fra nasjonalparkforvalteren for Raet NP, oppmerksom på søknad om mudring og sprengning i sjø ved gnr 218, bnr 2 og 157 på Tromøy. Søknaden lå til behandling hos Statsforvalteren.

Området inngår i reguleringsplan for Alveberget, vedtatt 01.09.2016. De omfattede formålsområdene er SB_1 og -2, småbåthavn.

Vi viser til et møte her den 4. oktober 2021. Tilstede var Olav Magne Andersen for Byggpartnere, Tore Terkelsen for Asplan Viak, Geir Skjæveland, Maiken Imeland Moen (på Teams) og undertegnede, for kommunen. Moen, som er byggesaksbehandler, gjorde rede for hvordan reguleringsplanen tilsynelatende vil hjemle de omtalte tiltakene, mens det av planbeskrivelse og forarbeider kan se ut til at en har ment at mudring ikke vil være aktuelt, og at det kun var snakk om sprengning i svært liten skala. Det ble også diskutert om antall båtplasser vil kunne økes innenfor planens rammer, utover det antallet som fremkommer av plandokumentene. Kommunen har foreløpig ikke mottatt søknad om tiltak etter plan- og bygningsloven, pbl.

Videre vises til en uttalelse fra Raet nasjonalpark datert 13.10.2021, der nasjonalparkforvalteren under henvisning til § 49 i naturmangfoldloven, nml, redegjør for store naturverdier, med videre henvisning til nml §§ 9 og 10.

Som formidlet i møtet den 4. oktober har kommunen vært av den oppfatning at småbåthavnen i reguleringsplanen ikke var i behov av mudring. Dette ble formidlet av forslagsstillers konsulenter da plansaken var til behandling, og ble videreformidlet til bystyret som del av beslutningsgrunnlaget for saken.

Kommunen finner det riktig, etter en samlet vurdering, å undersøke om reguleringsplanen kan åpne for mer enn det bystyret oppfattet og ønsket da saken ble behandlet. For å få avklart om reguleringsplanen bør revideres, tas det opp til behandling spørsmål om det bør nedlegges midlertidig forbud mot tiltak innenfor formålsområdene SB_1 og SB_2 på gnr 218, bnr 2 og 157.

Det gis med dette varsel om at det skal vurderes midlertidig forbud mot tiltak i medhold av plan- og bygningslovens § 13-1. Eventuelle merknader til dette bes sendt hit innen 16.12.2021.

Med hilsen
Nina Blomberg-Carlsen
Arkitekt

Kontaktinformasjon: www.arendal.kommune.no
Postadresse: Postboks 123, 4891 GRIMSTAD
Besøksadresse: Sam Eydes plass 2, 4836 ARENDAL
Org.nr.: 940493021

Telefon: +47 37 01 30 00
E-post: postmottak@arendal.kommune.no

Brevet er godkjent elektronisk.

Kopi til: Lederlaget /v Geir Skjæveland
Private reguleringsplaner /v Kristin Fløystad
ASPLAN VIAK AS /v Tore Terkelsen
STATSFORVALTEREN I AGDER
STATSFORVALTEREN I AGDER /v Jenny Marie Gulbrandsen
STATSFORVALTEREN I AGDER /v Liudmila Pechinkina

Fra: post@arendal.kommune.no[post@arendal.kommune.no] Sendt: 23.11.2021 16:55:20 Til: Postmottak SFAG
Tittel: Dokument 21/19070-3 Reguleringsplan for Alveberget - Varsel om vurdering av midlertidig forbud mot tiltak, gnr 218, bnr 2 og 157 sendt fra ARENDAL KOMMUNE
Til STATSFORVALTEREN I AGDER,

Dokumentet **21/19070-3 Reguleringsplan for Alveberget - Varsel om vurdering av midlertidig forbud mot tiltak, gnr 218, bnr 2 og 157** for sak **Reguleringsplan for Alveberget - Vurdering av midlertidig forbud mot tiltak** er blitt sendt fra **ARENDAL KOMMUNE**. Se vedlegg for innhold i ekspederingen.

Dette er en systemgenerert e-postmelding som ikke kan besvares.

STATSFORVALTEREN I AGDER
Postboks 504
4804 ARENDAL

Dato: 07.02.2022
Vår ref: 20/23751-20
Deres ref: 2021/471-36
Saksbeh.: Ingvild Paulsen

Vedtak om lederskap for "Marine bevaringsområder i Raet Nasjonalpark"

Viser til henvendelse datert 16.09.21 fra Statsforvalteren i Agder, ved Nasjonalparkforvalter Jenny Guldbrandsen. Saken ble behandlet i hovedutvalg for næring, klima og miljø i møte 03.02.2022 sak 5/22. Vedtak og saksgrunnlag oversendes.

Hovedutvalg for næring klima og miljø utnevner Mathias Bernander til å lede styringsgruppen for arbeidet med å utrede marine verneområder i Raet nasjonalpark. I tillegg vil administrasjonen i Agder fylkeskommune bidra med ressurser for å støtte gjennomføring av prosjektet.

Med hilsen

Ingvild Paulsen
Rådgiver
Bærekraftig utvikling

Brevet er godkjent elektronisk.

Kopi til: Mathias Bernander
Bærekraftig utvikling /v Christina Milsom
ARENDAL KOMMUNE
GRIMSTAD KOMMUNE
HAVFORSKNINGSINSTITUTTET
HAVFORSKNINGSINSTITUTTET /v Alf Ring Kleiven
TVEDESTRAND KOMMUNE

SÆRUTSKRIFT

Arkivsak-dok. 20/23751-17

Saksbehandler Ingvild Paulsen

Forespørsel om lederskap for marine verneområder i Raet nasjonalpark

Saksgang	Møtedato	Saknr
1 Hovedutvalg for næring, klima og miljø	03.02.2022	5/22

Hovedutvalg for næring, klima og miljø har behandlet saken i møte 03.02.2022 sak 5/22

Møtebehandling

Representanten Jon-Olav Strand (KrF) fremmet følgende forslag til punkt 1:

Hovedutvalg for næring klima og miljø utnevner Mathias Bernander til å lede styringsgruppen for arbeidet med å utrede marine verneområder i Raet nasjonalpark.

Representanten Venke Anny Nes (Ap) fremmet følgende forslag til punkt 1:

Hovedutvalg for næring klima og miljø utnevner Mirell Høyer Berntsen til å lede styringsgruppen for arbeidet med å utrede marine verneområder i Raet nasjonalpark.

Votering

Forslag fra KrF fikk 6 stemmer og ble vedtatt, forslag fra Ap falt (Ap, Sv).

Fylkeskommunedirektørens forslag til vedtak til punkt 2 ble enstemmig vedtatt.

Hovedutvalg for næring, klima og miljø - vedtak/innstilling

1. Hovedutvalg for næring klima og miljø utnevner Mathias Bernander til å lede styringsgruppen for arbeidet med å utrede marine verneområder i Raet nasjonalpark.
2. Administrasjonen setter av ressurser for å støtte gjennomføring av prosjektet.

Forespørsel om lederskap for marine verneområder i Raet nasjonalpark

Fylkeskommunedirektørens forslag til vedtak

1. Hovedutvalg for næring klima og miljø utnevner ..... til å lede styringsgruppen for arbeidet med å utrede marine verneområder i Raet nasjonalpark.
2. Administrasjonen setter av ressurser for å støtte gjennomføring av prosjektet.

Vedlegg

Forespørsel om lederskap for _Marine bevaringsområder i Raet Nasjonalpark_

2021-02015 Svar Raet nasjonalpark GH.pdf

2021-02015 Rapport Raet nasjonalparkstyre v3.pdf

Orienteringsmøte 3.12.21 referat v3

Sammendrag

Raet nasjonalparkstyre har bedt Agder fylkeskommune om å ta en lederrolle i et lokalt initiert prosjekt for å utrede muligheter for økt marint vern i og rundt Raet nasjonalpark.

Fylkeskommunedirektøren er positiv til prosjektet og anbefaler at hovedutvalg for næring, klima og miljø støtter initiativet. Fylkeskommunen er bedt om å bidra med ledelse av styringsgruppe, samt administrativ arbeidsinnsats inn i prosjektet.

Saksopplysninger

Hovedutvalg for næring, klima og miljø har flere ganger behandlet Raet nasjonalparkstyre sitt initiativ om å sette i gang prosjekt for økt marint vern (22.09.20 sak 39/20 og 20.05.21, sak 34/21). Spørsmålet ble først tatt opp i planutvalget i Tvedestrand kommune, som har tatt saken videre til Havforskningsinstituttet (HI) og Raet nasjonalparkstyre. HI og Raet nasjonalparkstyre er positive til initiativet sammen med kommunestyrene i de to andre berørte kommunene, Grimstad og Arendal.

Gjennom dialog har HI, Raet nasjonalpark og administrasjonen i Agder fylkeskommune skissert noen forutsetninger for å lykkes med prosjektet. På bakgrunn av dette har Raet nasjonalparkstyre sendt Agder fylkeskommune en forespørsel om lederskap for «Marine bevaringsområder i Raet nasjonalpark» (vedlegg 1, datert 16.09.21).

Grunnlaget for arbeidet med økt marint vern er kunnskap om at fiskebestandene i kystområdene er betydelig redusert, og det er bekymring for om bestanden vil bli like lav som innover i Oslofjorden. Dette er en bekymring som både næringen og forvaltningen deler. Fiskeridirektoratet ønsker at initiativ om lokalt vern skal initieres lokalt og ha god lokal forankring.

I stortingsmelding 29, 2021 «*Heilskapeleg nasjonal plan for bevaring av viktige område for marin natur*» løftes utfordringene knyttet til vern av kystområdene frem i tiltaksplanen:

Regjeringa vil: Som eit ledd i arbeidet med bevaringstiltak og naturbaserte løysingar etablere eit pilotprosjekt i tilknytning til ein eller fleire av nasjonalparkane i området Skagerrak–Oslofjorden for å byggje opp igjen økosystem og byggje opp kunnskapen om effekt av slike tiltak (side 57).

Raet nasjonalpark er meldt inn som mulig pilotprosjekt til Fiskeridirektoratet av nasjonalparkforvalter.

Det er en økt erkjennelse av at eksisterende vern i norske marine nasjonalparker er svakt, sammenliknet med internasjonale standarder og kunnskap om tilstanden knyttet til dyre- og planteliv i havet. Dette øker faren for at samfunnets tillit til, og respekt for vernebestemmelser svekkes, med det resultat at vernet svekkes.

Målsettingene er at økt marint vern på sikt vil legge grunnlag for en mer bærekraftig forvaltning av naturmangfold i marine verneområder, og fremme en bærekraftig ressursutnyttelse knyttet til fiske, besøksnæring og friluftsliv. Medvirkning og bred lokal forankring ansees som kritiske suksessfaktorer for å sikre en langsiktig god forvaltning.

Vurderinger

Agder fylkeskommune har blitt bedt om å ta en lederrolle i prosjektet, ved å være styreleder i styringsgruppa. Prosjektet berører og engasjerer mange ulike aktører og interesser, som det vil være krevende å balansere. Som en regional aktør med ansvar for både havbruk/marine næringer og friluftsliv, har Agder fylkeskommune kompetanse om og interesse for å ta ansvar for å lede prosjektet.

Dersom fylkeskommunen tar på seg oppgaven, må en i arbeidet legge til rette for bred forankring. I tillegg til at det utpekes en politiker til å lede styringsgruppen for arbeidet med å utrede marine verneområder i Raet nasjonalpark, vil det være et behov for administrativ støtte og sekretariatsfunksjon. Prosjektet er i oppstartsfasen og en endelig budsjett/fremdriftsplan er ikke avklart. I oppstartsfasen (år 1) vil behovet for administrativ støtte være begrenset på grunn av at mye tid vil gå med til kartlegging. Innsatsen estimeres derfor til ca. 20 % stilling. Senere (år 2-3) vil behovet for koordinering, forankring og oppfølging antakeligvis øke. Videre ressursbehov vil utredes i løpet av det første året.

Regionplan Agder 2030

Et prosjekt som vurderer økt marint vern i Raet nasjonalpark vil være i tråd med Regionplan Agder 2030 sitt mål om at verdiskaping skal være basert på bærekraftig bruk av menneskelige ressurser og naturressurser, og at regionens natur- og landbruksområder er ivarettatt for fremtidige generasjoner.

Ved å ta en lederrolle i prosjektet vil Agder fylkeskommune legge til rette for samhandling for å løse felles utfordringer i regionen.

Økonomiske konsekvenser

Prosjektet er i oppstartsfasen, og det foreligger ikke noe budsjett for prosjektet. Ved å signalisere at fylkeskommunen støtter et slikt prosjekt, må det regnes med at fylkeskommunen må bidra med ressurser inn i prosjektet. Administrasjonen vil

komme tilbake med ny sak når prosjektstyret er etablert, og ev. behov for finansiering og videre ressursbehov er avklart.

Konklusjon

Fylkeskommunedirektøren anbefaler at Agder fylkeskommune stiller med en leder til styringsgruppen fra politisk hold til prosjektet, og at det settes av administrative ressurser fra avdeling for bærekraftig utvikling for å bidra til gjennomføring, koordinering og forankring i prosjektet.

Kristiansand, 17.01.2022

Tine Sundtoft
fylkeskommunedirektør

Anita Henriksen
fylkesdirektør

4.februar.2022

Agder fylkeskommune
Postboks 788 Stoa
4809 ARENDAL

Saksbehandler Jenny Marie Gulbrandsen

Vår ref. 2021/471-36 432.3

Deres ref.

Dato 16.09.2021

Forespørsel om lederskap for "Marine bevaringsområder i Raet Nasjonalpark"

Raet nasjonalpark har sendt Havforskningsinstituttet (HI) et oppdrag om å utrede marine bevaringsområder i (og ved) Raet nasjonalpark. Vi ønsker Agder Fylkeskommune som leder av prosjektet.

Bakgrunnen for oppdraget er vedtak fattet de ulike organe som oppført:

- Interpellasjon i Tvedestrand Kommune om økt marint vern mars 2020
- Raet nasjonalpark om å anmode kommunene Arendal og Grimstad og Agder fylkeskommune fatte vedtak i saken (Eventueltsak 24/20, 6.5.20)
- Vedtak i Grimstad kommune som støttet opp om økt marint vern sak 16/17676, 9.2.21
- Vedtak i Arendal kommune som støttet opp om økt marint vern sak 21/1236, 5.5.21
- Vedtak i Agder fylkeskommune som støttet opp om økt marint vern sak 34/21, 21.5.21
- Samtidig har Fiskerlaget Sør sine tre lokallag i Grimstad, Arendal og Tvedestrand vedtatt å støtte initiativet og fremmet dette i media.
- Linking Tourism and Conservation har støttet initiativet.
- Raet nasjonalparkstyre vedtok 28.5.21 utredning av marine bevaringsområder i Raet nasjonalpark, og sendte oppdraget til Havforskningsinstituttet med kopi til berørte parter.

Forvalter i Raet nasjonalpark har hatt et møte med HI v/ Jan-Atle Knutsen og Alf Ring Kleiven. Vi har laget et utkast til fremdriftsplan og gjort noen avklaringer. HI er klare til å stå for det faglige innholdet og legge til rette for bred brukermedvirkning i prosessen som skissert.

Prosjektet bør ha en tydelig og god forankring i Agder Fylkeskommune, som har det regionale ansvaret for både friluftsliv og havbruk/marine næringer. Vi ønsker derfor at Agder Fylkeskommune leder styringsgruppen for prosjektet.

Som en solid regional aktør innenfor næring og forvaltning så kan Agder fylkeskommune bidra til å inkludere ulike brukergrupper og interesser. En svært viktig rolle i dette vil være å gjøre de politiske avveiningene som er nødvendig mellom ivaretagelse av næringsfiske, fritidsfiske og avgrensninger av bevaringsområder.

Forslag til fremdriftsplan:

1. Høsten 2021- sette sammen styringsgruppe (Ledet av AFK, med Raet nasjonalpark, HI og eventuelt andre – kommunene er aktuelle her)
2. Vinteren 2021- Styringsgruppen inviterer til oppstartsmøte med bred involvering av ulike brukergrupper.
3. 2022- HI lager det faglige grunnlaget for forslag til marine bevaringsområder (vil trolig kreve økologiskse grunnkart og supplerende kartlegging)
4. 2022- HI henter inn innspill baser på fritidsfiske og næringsfiske, kartlegge hvilke områder som er i bruk til hvilket fiske.
5. 2022→ Styringsgruppen oppdateres regelmessig, møte 2-3 ganger i året?
6. Styringsgruppen inviterer til møte der de ulike kartlegginge legges frem og presenter et forslag til marine bevaringsområder. Innspill samles inn.
7. Forslag til Marine bevaringsområder sendes til Fiskeridirektoratet og på offentlig høring.
8. Underveis: lage nettside/facebookside og ha fortløpende info ut til medier og allmennheten om prosjektet (jf kampen mot spøkelsesfiske)

Vi regner med at arbeidet vil være gjenstand for en del oppmerksomhet fra ulike medier, ettersom dette er første gang denne typen prosjekt startes som et «grasrot-engasjement» i et verneområde. Marine nasjonalparker og verneområder generelt er svært aktuelle tema i medias søkelys, og vi ønsker å benytte dette nokså aktivt til å rette søkelyset mot behovet for sterkere marint vern -og at dette kan komme i samarbeid med lokale fiskere og fritidsfiskere. Agder Fylkeskommune vil som leder av gruppen stå for mye av kontakten med medier, da særskilt HI skal ha en ren faglig rolle i prosjektet.

Vi ser frem til et positivt svar og et godt samarbeid fremover

Med hilsen

Jenny Marie Gulbrandsen
nasjonalparkforvalter

Etter våre rutiner er dette brevet godkjent og sendt uten underskrift

(VEDLEGG)

Mottakere:
Agder fylkeskommune
Statsforvalteren i Agder
(MOTTAKERLISTE)

Postboks 788 Stoa	4809	ARENDAL
Postboks 504	4804	ARENDAL

Kopi til:

Thomas Christian Kiland-Langeland
Jan- Atle Knutsen
Arendal kommune

Postboks 123 4891 GRI
MST
AD

Tvedestrand kommune

Postboks 38 4901 TVE
DES
TRA
ND

Grimstad kommune

Postboks 123 4891 GRI
MST
AD

HAVFORSKNINGSINSTITUTTET
FORSKNINGSSTASJONEN FLØDEVIGEN
(KOPITILTABELL)

Flødevigveien 20 4817 HIS

From: Arne Flor[florarne@gmail.com]

Sent: 10.02.2022 14:57:13

To: Postmottak SFAG[sfagpost@statsforvalteren.no]; Jørgen Ubisch[bevoeya@gmail.com];
Postmottak SFAG[sfagpost@statsforvalteren.no]

Subject: Raet nasjonalparkstyre

Medlemmer av Norsk entomologisk forening har registrert at det hogges og ryddes kraftig i et område i Raet nasjonalpark.

Vi finner det merkelig da vi er redd for at uregistrerte insektgrupper forsvinner.

Vi ber derfor styret raskest mulig stoppe hogsten.

Mvh

Arne Flor

Norsk entomologisk forening, Agderlaget
Bråvann terrasse 21
4624 Kristiansand

Arendal 10. feb. 2022

Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder «Raet nasjonalparkstyre»
Postboks 788 Stoa
4809 Arendal

Artsdpende rydding og hogst i Raet nasjonalpark må stoppe.

Den globale utviklingen med bruk av sprøytemidler, hogst, landskapsbearbeiding, monokulturer og by- og hytteutvikling gjør at verden i dag står overfor et stort tap av areal og arter. Av artene ser en i dag en stor reduksjon av insekter, som vi er helt avhengige av.

To prosent av Raet nasjonalpark består av bart fjell, rullestein, urte- og små blomsterområder, skog, busker og kratt.

I en nasjonalpark burde en forvente at slike viktige områder blir ivaretatt og skjøttet på en slik måte at naturmangfoldet blir bevart. Skog med undervegetasjon er svært viktig for dyrelivet i nasjonalparken. Kratt, busker og de lave vekstene er viktige for mange insekter og andre dyregrupper.

Styret for nasjonalparken er satt til å følge Naturmangfoldloven som i § 33. (mål for områdevern) hvor det i punkt b klart sies at de skal bidra til bevaring av arter og genetisk mangfold. Den artsreduserende ryddingen av kratt og trær stemmer lite med føringene i Naturmangfoldloven. I forskriften står det i §3 «*I nasjonalparken skal ingen varig påvirkning av naturmiljø eller kulturminner finne sted, med mindre slik påvirkning er en forutsetning for å ivareta verneformålet.*»

Vi mener at ryddingen og hogsten klart strider mot denne paragrafen. Det samme gjelder visse unntak i §4.

Det er ufattelig at det nå foregår et stort arbeid med å få bort denne vegetasjonen, og gjøre skogen om til en «pen» parkskog. For enkelte vil en slik skog se pen ut, men samtidig være en katastrofe for dyrelivet. Det forundrer oss at det ikke er foretatt en registrering av blant annet insekter før dette store inngrepet ble igangsatt.

Fjerning av undervegetasjonen, og kvisting av trær øker solmengden inn i skogen. Biotoper med skygge og fukt vil dermed forsvinne.

Arbeidet som forgår langs veien inn til Hoveodden i Hoveskogen, hvor det fjernes viktige planter og skjul, rammer sterkt insektene våre, i tillegg til det øvrige dyrelivet.

Vi har vanskelig for å forstå at dette ødeleggende arbeidet har fått en godkjenning av parkstyret. I så fall er ikke vedtaket tuftet på bevaring av naturmangfoldet i nasjonalparken. Selv råtne trær og røtter er viktige, og disse er leveområder for mange billearter.

Vi forventer at arbeidet i Hoveskogen avsluttes umiddelbart, og viser til nasjonalparkens ansvar for å ta vare på arts mangfoldet.

Området som er i ferd med å bli rasert er merket av som A på kartet. Det er også ryddet mye undervegetasjon og mindre trær i et område mellom det nordøstre hjørnet av område A og amfiscenen. Selve amfiscenen ligger utenfor nasjonalparken.

Kopi av dette brevet blir i tillegg sendt til Naturvernforbundet i Agder samt Statsforvalteren, pluss andre fagetater.

Arne Flor (Agderlaget)

Arne Flor

Kart over Hove og omtalt område A

Slik er hogsten og ryddingen i område A

Kystskogen slik den står på den andre siden av veien hvor hogsten foregår.

Felte trær på over 90 år tyder på at det ikke har vært kulturmark de sist 100 år

Raet nasjonalpark,
Postboks 504,
4804 Arendal
sfagpost@statsforvalteren.no

Deres ref:
2021/471

Vår ref: 21/02015

Bergen, 18.11.2021

Svar utredning av marine verneområder i Raet nasjonalpark - Havforskningsinstituttet.

Viser til brev datert 2/6/2021 der Raet nasjonalparkstyre ber Havforskningsinstituttet om å utrede marine bevaringsområder i Raet nasjonalpark.

Havforskningsinstituttet stiller seg positiv til å være kunnskapsleverandør til prosjektet. Dette forutsetter at det fremskaffes finansiering på et slikt nivå at kunnskap av høy kvalitet kan leveres. Det er også svært viktig at det tidlig fremskaffes finansiering for å forske på effekter, da det også må samles inn data før bevaringsområder blir etablert. For øvrig viser vi til vedlagte rapport for mer utfyllende informasjon.

Vennlig hilsen

Geir Huse
Forskningsdirektør

Jan Atle Knutsen
Programleder

Brevet er godkjent elektronisk og sendes uten underskrift. Innholdet er godkjent faglig gjennom prosess for rådgivning

Fra: Loddengaard, Turid S.[turid.loddengaard@hi.no]
Sendt: 18.11.2021 12:49:00
Til: Postmottak SFAG
Kopi: Postmottak; alf.ring.kleiven; Moland, Even; Knutsen, Jan Atle
Tittel: Marine verneområder i Raet nasjonalpark

Hei
Viser til brev av 2/6/2021. Vedlagt oversendes svar fra Havforskningsinstituttet sammen med en utfyllende rapport.
Mvh
Turid

Turid Stamnesfet LODDENGAAARD

Institute of Marine Research (Havforskningsinstituttet)
Postbox 1870 Nordnes,
5817 Bergen, Norway
www.hi.no
Email: turid.loddengaard@hi.no
Telephone: +47 944 10 669

UTREDNING AV MARINE VERNEOMRÅDER I RAET NASJONALPARK –
HAVFORSKNINGSINSTITUTTET.

Alf Ring Kleiven og Even Moland

Havforskningsinstituttet
2021

BAKGRUNN.

Viser til brev datert 02.06.2021 der Raet nasjonalparkstyre ber Havforskningsinstituttet om å utrede marine bevaringsområder i Raet nasjonalpark.

INNLEDNING.

Havforskningsinstituttet har i 20 år forsket på effekter av marine bevaringsområder på blant annet hummer, torsk og leppefisk og samtidig samarbeidet med en rekke internasjonale forskere som er i forskningsfronten på dette temaet. De seneste tiårene er det gjennomført og publisert omfattende forskning nasjonalt og internasjonalt både på implementeringsprosesser og biologiske effekter av marine bevaringsområder. Generelt kan forskningen oppsummeres med at det i hovedsak er områder med fullt vern (*well-enforced and fully protected*; Havpanelet 2020 (Rogers et al., 2020)) som har tydelige effekter på tetthet, biomasse, gjennomsnittsstørrelse og biologisk mangfold.

Samtidig er effekten av marine bevaringsområder tett knyttet til legitimiteten til bevaringsområdene. Sterk brukermedvirkning i prosessen fra ulike interessenter er derfor svært viktig. Medvirkning må derimot veiledes av faglige kriterier for hva bevaringsområdene skal inneholde (størrelse, habitater, topografi og lignende) slik at målene med tiltaket blir oppnådd.

Det er utviklet gode verktøyer for brukermedvirkning og for åpenhet i etablerings- og beslutningsprosesser for marine bevaringsområder. Havforskningsinstituttet har tidligere samarbeidet med SeaSketch ved University of California, Santa Barbara. SeaSketch er et kartverktøy der man kan legge inn både brukerdata og naturtypedata og kombinere dette med faglige kriterier for bevaringsområder. Basert på dette kan brukere delta direkte med å tegne inn forslag på marine bevaringsområder på digitale kart og kjøre analyser på hvordan disse områdene tilfredsstiller de faglige kriteriene (for eksempel hvordan det berører bruk og naturverdier). Havforskningsinstituttet har testet dette kartverktøyet i et prosjekt på Hitra og Frøya med positive erfaringer (Kleiven et al., 2021).

FORSKNINGS- OG SAMFUNNSRELEVANS

Et prosjekt med bevaringsområder i Raet nasjonalpark vil være faglig viktig av flere årsaker:

- 1) Fungere som et testprosjekt for etableringsprosesser for marine bevaringsområder.
- 2) Forskning på effektene av marine bevaringsområder.

Begge disse elementene vil være svært nyttige for videre faglige råd om fremtidig etablering av marine bevaringsområder nasjonalt og et slikt prosjektet passer godt inn med St. meld. 19 (side 57): «Som eit ledd i arbeidet med bevaringstiltak og naturbaserte løysingar etablere eit pilotprosjekt i tilknytning til ein eller fleire av nasjonalparkane i området Skagerrak–Oslofjorden for å byggje opp igjen økosystem og byggje opp kunnskapen om effekt av slike tiltak» (Meld. St. 29, 2021).

I tillegg til den naturvitenskapelige kompetansen til Havforskningsinstituttet vil det også være nyttig at samfunnsvitenskapelige disipliner involveres.

Raet nasjonalpark ligger i nær tilknytning til Havforskningsinstituttets forskningsstasjon i Flødevigen og vil være optimalt tilrettelagt med hensyn på logistikk og effektivitet i forskningsarbeidet.

HAVFORSKNINGSINSTITUTTETS VURDERINGER

Havforskningsinstituttet stiller seg positiv til å være kunnskapsleverandør til prosjektet. Dette forutsetter at det fremskaffes finansiering på et slikt nivå at kunnskap av høy kvalitet kan leveres. Det er også svært viktig at det tidlig fremskaffes finansiering for å forske på effekter, da det også må samles inn data før bevaringsområder blir etablert.

For det videre arbeidet anbefaler vi følgende:

- 1) Havforskningsinstituttet skal være kunnskapsleverandør til prosjektet. Det bør være en annen aktør som har ansvar for å lede prosessen for etablering av marine bevaringsområder. Etter hva vi kjenner til er Agder fylkeskommune forespurt om å lede styringsgruppen.
- 2) Etablering av bevaringsområder må baseres på beste tilgjengelig kunnskap (fra Norge og internasjonalt).
- 3) Jamfør St. meld. 19 (s. 56) skal det settes i gang en prosess for å gjennomgå og vurdere praksisen for rapportering av Norges bidrag til å oppfylle de internasjonale målene for bevaring. Havforskningsinstituttet vil benytte dette prosjektet som et ledd i å bidra med faglige innspill for kategorisering av marine bevaringsområder.
- 4) Etablering av marine bevaringsområder baseres på en økosystemtilnærming til forvaltning.
- 5) Havforskningsinstituttet leverer i første omgang en rapport om kunnskapsstatus for marine bevaringsområder og setter dette inn i en kontekst for Raet nasjonalpark. Rapporten vil blant annet inneholde:
  - a. Litteraturgjennomgang av kunnskapsstatus for marine bevaringsområder og kunnskapsstatus om Raet nasjonalpark (oversikt over både publisert og grå litteratur, samt tilgjengelige data).
  - b. Basert på veileder for IUCN (Day, 2019) og reguleringsbasert klassifiseringssystem for marine bevaringsområder (Horta e Costa m.fl. 2016), evaluere nåværende passende klassifisering for Raet nasjonalpark.
  - c. Basert på beste tilgjengelige kunnskap: Anbefalinger om mål for marine bevaringsområder i Raet nasjonalpark.
  - d. Anbefaling om videre prosess for etablering av marine bevaringsområder i Raet nasjonalpark.
  - e. Utkast til forskningsplan for å studere effektene av marine bevaringsområderBasert på denne rapporten utarbeides det en videre plan for implementeringsprosess.
- 6) Kunnskapsleveranse for etableringsprosess bør i hovedsak basere seg på eksisterende kunnskapsstatus, men det vil være behov for noe ny datainnsamling som bør iverksettes så snart finansiering er på plass:
  - a. Brukerundersøkelse (intervjubasert): Kartlegging og verdisetting av marin bruk av Raet nasjonalpark og omkringliggende områder (slik som næringsfiske, fritidsfiske,

rekreasjon og annen næring). Havforskningsinstituttet anbefaler her et samarbeid med SeaSketch.

- b. Gjennomgang av naturtypekartlegging i og rundt Raet nasjonalpark og eventuell ny kartlegging hvis identifisert behov.
- 7) Det er begrenset kunnskap om næringsfisket i Raet nasjonalpark med tanke på områdebruk og intensitet. For å få gode grunnlagsdata bør det jobbes med å få på plass sporingssystemer på alle fiskeriregistrerte fartøy som opererer i og rundt Raet nasjonalpark.
- 8) Det utarbeides i samarbeid med den kommende styringsgruppen en tidsplan for prosjektet.
- 9) Havforskningsinstituttets deltakelse i prosjektet forutsetter finansiering. Det vil derfor bli utarbeidet et budsjett og etablert dialog med aktuelle finansiører.

KILDER:

Day, J., Dudley, N., Hockings, M., Holmes, G., Laffoley, D., Stolton, S., Wells, S., & Wenzel, L. (2019). Guidelines for applying the IUCN protected area management categories to marine protected areas. In Best Practice Protected Area Guidelines Series (Issue 19). www.iucn.org/pa_guidelines

Horta e Costa, B., Claudet, J., Franco, G. m.fl. (2016) A regulation-based classification system for Marine Protected Areas (MPAs). *Marine Policy*, Vol. 72, 192-198.

Kleiven, A. R., Espeland, S. H., Søvik, G., Albretsen, J., Kleiven, P. J. N., Zimmermann, F., Grefsrud, E. S., Halvorsen, K. A. T., & Vie, O. (2021). Aktiv Forvaltning Av Marine Ressurser - Frøya Og Hitra. Rapport Fra Havforskningen, 14.

Meld. St. 29. (2021). Heilskapleg nasjonal plan for bevaring av viktige område for marin natur. Klima og Miljødepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-29-20202021/id2843433/?ch=1>

Rogers, A. D., Aburto-Oropeza, O., Appeltans, W., Assis, J., Ballance, L. T., Cury, P., Duarte, C., Favoretto, F., Kumagai, J., Lovelock, C., Miloslavich, P., Niamir, A., Obura, D., O'Leary, B. C., Reygondeau, G., Roberts, C., Sadovy, Y., Sutton, T., Tittensor, D., & Velarde, E. (2020). Critical Habitats and Biodiversity: Inventory, Thresholds and Governance: Summary for Decision-makers. <https://www.oceanpanel.org/blue-papers>

SeaSketch. <https://www.seasketch.org/home.html>

Fra: terje.stalleland@hoveleirsenter.no[terje.stalleland@hoveleirsenter.no]

Sendt: 29.10.2021 08:38:56

Til: 'Nilsen, Jann Bernhard'

Kopi: torstein.olsen@arendal.kommune.no; Gulbrandsen, Jenny Marie; kristoffer.overland@agderfk.no

Tittel: Statlig sikring av friluftsområdene på Hove

Til bygartner,

Kopi til:

Nasjonalparkforvalter Jenny Gulbrandsen

Agder Fylkeskommune v/Kristoffer Øverland

Arendal Eiendom KF v/Torstein Olsen

Hove Drifts- og Utviklingsselskap AS anmoder Arendal kommune om å starte opp et arbeid med å få statlig sikring av friluftsområdene på Hove. Formålet er å skape en større trygghet for allmennheten at områdene i fremtiden skal være tilgjengelige for allmennheten. Som statlig sikret område vil man oppnå det, samtidig som at det da vil være mer tilgjengelige ressurser for å ta vare på området.

Styret i Hove Drifts- og Utviklingsselskap AS har fattet følgende vedtak:

Sak 36/21 Statlig sikring av friluftsområdene

Vedtak: Arendal kommune bes starte opp et arbeid med å få statlig sikring av friluftsområdene på Hove. Det forutsettes at Arendal kommune fortsatt er grunneier.

Vi viser for øvrig til tidligere drøftingsmøte på Hove, med Arendal kommune, Agder Fylkeskommune og nasjonalparkforvalter om dette tema.

Delegerte saker til forvalter
DS 1/22 Confirmation of participation - Raet NP

«MOTTAKERNAVN»
«ADRESSE»
«POSTNR» «POSTSTED»

Saksbehandler Jenny Marie Gulbrandsen

Vår ref. 2022/185-3
PRIMÆRKLASSERING

Deres ref. «REF»

Dato 23.02.2022

Confirmation of participation - Raet NP

This letter confirms our participation as a collaborating partner in the project “**Ecosystem Based Risk Assessment of Urbanized Coastal Zones: Towards Adaptive Management Programs** (CoastAdapt)” submitted to the call for “*Collaborative Project to Meet Societal and Industry-related Challenges*” under the *cross thematic research area on marine and coastal areas under pressure*.

Raet National Park is one of the four marine national parks in Norway, all are located within the SKO-area and partners in this project. The main legacy of the National Parks is to govern and manage these important coastal zone areas. A better understanding of the ongoing ecological regime shifts in the SKO-area and how we could better protect and restore these areas are urgently needed.

Within this timely and highly ambitious and interdisciplinary initiative – using the SKO-area as a study system – we propose to unify in-house competence from **three Universities** and **three Research Institutes in Norway**, as well as international experts, within social sciences, ecology, food web-interactions, population genomics together with biogeochemistry, oceanography and mathematical and statistical ecosystem modelling. The primary goal for CoastAdapt is to close the needed knowledge gaps for future developing **sustainable use, restoration and adaptive coastal ecosystem management** for this important coastal zone.

The inclusion of non-academic and industry partners, Kongsberg Maritime Sensor & Robotics and the four marine national parks in Norway respectively, the project will i) aid in needed **technology development for marine observational systems** as well as ii) **improve the dialogue between policy decision makers and academia** thus, aid in future **development of sustainable management and restoration programs for the SKO-area**.

The knowledge gained within this project on i) defining the **key environmental perturbations** and **key processes** impacting the ecosystem dynamics in these areas – as well as the planned activities to increase stakeholders’ **awareness and willingness to adopt to new and more sustainable use** and regulations, via workshops, interviews and focus groups, will directly benefit the society and future management of the National Parks.

Yours sincerely,

Jenny Marie Gulbrandsen

National Park Manager, on behalf of the National Park Board in Raet National Park

This is an electronically signed and approved letter.

Mottakere:

HAVFORSKNINGSINSTITUTTET
HAVFORSKNINGSINSTITUTTET
FORSKNINGSSTASJONEN
FLØDEVIGEN
NORGES FORSKNINGSRÅD

Postboks 1870 Nordnes 5817 BERGEN
Flødevigveien 20 4817 HIS

Postboks 564 1327 LYSAKER

Inge Fredriksen
Tromøy Kirkevei 275
4818 Færvik

Saksbehandler Jenny Marie Gulbrandsen

Vår ref. 2022/925-0 432.2

Deres ref.

Dato 23.02.2022

Svar på bekymringsmelding - mulighetsstudien for Raet nasjonalpark

Jeg viser til epost sendt 22.1.22.

Din bekymring vil bli presentert for nasjonalparkstyret på styremøtet 4.3.22, men jeg besvarer bekymringsmeldingen i påvente av styrets vurdering.

Etter instruks fra Miljødirektoratet så skal besøkssidene (hos oss www.raetnasjonalpark.no) tydelig skilles fra forvaltningsstyrets sider – Raet nasjonalparkstyre sin side ligger her: www.nasjonalparkstyre.no/raet

Styrets side skal inneholde informasjon om verneområdet og forvaltningen, inkludert fagrapporter og veiledere. Besøkssiden skal inneholde opplevelser og informasjon rettet mot besøkende i parken.

Mulighetssudien har ligget ute på styrets side siden mai 2021 (siden ble lansert da). Før dette har den vært mulig å få tilsendt på epost på forespørsel, og den har også ligget tilgjengelig på postlisten til Agder fylkeskommune og alle tre kommunene.

Mulighetsstudien kan lastes ned her: <https://www.nasjonalparkstyre.no/Raet/publikasjoner/fagrapporter> (Nr 4 fra bunnen).

Jeg vet at nasjonalparkstyret deler din vurdering over forvalters arbeidsbyrde og vi har sendt flere brev til Miljødirektoratet med krav om økte ressurser.

Jeg stiller meg heller tvilende til at nasjonalparken skulle miste sin verneverdi på grunn av dette, men at det påvirker fremdriften til blant annet forvaltningsplan er opplagt.

Forvaltningsplanarbeidet var planlagt oppstartet i 2021, men grunnet covid og problemer med å avholde større møter, så har dette blitt utsatt.

Hvordan Hoveområdet skal reguleres og forvaltes (utenfor verneforskriftens område) er opp til Arendal kommune.

Med hilsen

Jenny Marie Gulbrandsen
nasjonalparkforvalter

Etter våre rutiner er dette brevet godkjent og sendt uten underskrift

Arkivsaksnr: 2022/185-0

Saksbehandler: Jenny Marie Gulbrandsen

Dato: 21.02.2022

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Raet nasjonalparkstyre	4/22	04.03.2022

Prioritering av tildelte midler 2022

Forvalters innstilling

Raet nasjonalparkstyre vedtar fordeling av tiltaksmidler etter prioritert liste der 1. og 2. prioriterte tiltak pkt 1- 13 opprettholdes som anmerket i saksfremlegget. Ved anledning kan midler også disponeres til restaurering av steingjerder pkt 18.

Nasjonalparkstyret opprettholder tidligere vedtak om disponering av styrets driftsmidler.

Saksopplysninger

Raet nasjonalparkstyre er tildelt:

200 000 til forvaltningsplan
280 000 til drift av styret
50 000 til hjemmeside og sosiale medier
Alle disse inngår i styrets driftsmidler.

Raet nasjonalparkstyre er tildelt:

3 500 000 til tiltak i verneområdet.

Marine kartlegginger (omsøkt 500 000) avventer videre behandling hos Miljødirektoratet.

Miljødirektoratet ber styrene sette av midler på styrets driftsbudsjett til deltakelse på regionale samlinger for verneområdestyrer og forvaltere. Tidspunkt er ikke satt.

	Type tiltak	Beskrivelse	Beløp	Prioritet
1	Informasjon	Kartbrosjyre geologi	100 000	1
2	Informasjon: Prosjektering av innfallsporter	Kontakt anropsavtale inngått med Asplan Viak AS.	500 000	1
3	Informasjon: Produksjon og utsetting av skiltstativ med skilt	Plakater er produsert, må produseres stativ og settes ut på innfallsporter. Portaler må bestilles.	1300 000	1
4	Tilrettelegging	Alternative bålpanner Spornes m.flere	50 000	1
5	Skjøtsel av (tre) vegetasjon Spornes skjøtsel + gjerder	Beitedyr, tilsyn og rydding	300 000	1
6	Uttak av introduserte arter	Pågående prosjekt med Mink i regi av SNO som bør videreføres	~~450 000~~ 200 000	1
7	Beiting og lyngbrenning	Kystlynghei brenning og beiting	~~300 000~~ 250 000	2
8	Slått	Ruagerkilen m.m	50 000	2
9	Beiting og lyngbrenning	Gjerder til småfe/storfe	100 000	2
10	Uttak av introduserte arter	Oppdrag i verneområdet generelt mot fremmede planter som rynkerose, berberis, platanlønn, buskfuru, sitka m.m.	350 000	2
11	Informasjon	Uttak av steiner Hasseltangen og bearbeiding til geologiutstilling	150 000	
12	Informasjon	Brosjyre Raet NP + støtte til bok	75 000	2
13	Prosjektering av Haslebukta rør/bru	Innhente enkelt kostnadsoverslag og forprosjekt på tiltaket-grunnlag for at styret kan velge løsning	40 000	2
14	Restaurering Haslebukta	Bro eller rør? 1,5mill vs 0,5 mill Prosjektering og utlysning av oppdrag.	1,5 mill	3
15	Skjøtsel av (tre) vegetasjon	Skjøtsel av kulturlandskap i verneområdene i tråd med forvaltningsplaner andre områder	550000	3
16	Restaurering	Vaodden hytteruin	350000	3
17	Rydding	Fjerne Lekter Rødøya	1,8-1 mill	3
18	Restaurering	Steingjerder	?	2
		Sum 1. og 2. pri	3 465 000	

Arkivsaksnr: 2021/7559-0

Saksbehandler: Jenny Marie Gulbrandsen

Dato: 21.02.2022

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Raet nasjonalparkstyre	5/22	04.03.2022

Søknad om etablering av frisbeegolfbane på Hove- Raet Nasjonalpark

Vedlegg:

- 1 Søknad frisbeegolf Hove
- 2 Tromøy frivilligsentral - Søknad frisbeegolf Hove

Forvalters innstilling

Nasjonalparkstyret i Raet nasjonalpark og Søm landskapsvernområde gir med hjemmel i verneforskriften § 3 fjerde ledd g) tillatelse for 2 år til etablering av inntil 5 traseer i verneområdet som anført på kartet som 5,6,7,8,og 9.

Tiltaket

- Tiltaket skal revideres etter 2 år med tanke på forstyrrelser og konflikter før en eventuell forlengelse.
- Ingen graving, støpning eller planering tillates.
- Treseene og turveier må merkes med tanke på sikring av kryssende turløyper.
- Alt avfall skal fjernes fra nasjonalparken og leveres på egnet avfallsmottak.
- Tiltaket skal meldes til forvaltningsmyndigheten for nasjonalparken så snart det er ferdig gjennomført.

Klage på vedtak

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse jf. Forvaltningsloven § 28. Frist for å klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes Raet Nasjonalparkstyre.

Saksopplysninger

Tromøy Frivilligsentral søker om å etablere en frisbeegolfbane på Hove. Det er innsendt et forslag på 18 hull, men HDU har uttalt at en så stor bane ikke kan settes opp på grunn av hensyn til annen aktivitet i området. HDU mener at en 9-hulls bane må være tilstrekkelig i første omgang.

Tromøy frivilligsentral har ikke sendt inn en revidert skisse, så vi har bare den opprinnelige banen å vurdere. I henhold til søknaden er traseene mulige å endre. Søknaden inkluderer en del info om frisbeegolf og foto, og ligger vedlagt.

Hver trase krever en mindre markering i terrenget – en «rampe» - og mål. Målet er en kurv med kjettinger som fanger opp frisbeen. I frisbeegolf benyttes en tyngre og mer kompakt disk. Rampen er en 1x1 meter i tre og plasseres på bakken som en start på hver trase.

Bilde 3 Banekart eksempel

Naturmangfoldloven og verneforskrift

Raet nasjonalpark ble vernet ved kgl. res. av 16.12.2016. For verneområdet gjelder *Forskrift om vern av Raet nasjonalpark, i Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner i Aust-Agder fylke.*

Formålet med Raet nasjonalpark fremgår av verneforskriften § 1, som lyder:

Formålet med nasjonalparken er å bevare et større naturområde uten tyngre inngrep med egenartede og representative økosystemer, mange godt bevarte kvartærgeologiske forekomster etter siste istid, og med særlig vekt på plantelivet, dyrelivet, naturtyper, kystlandskapet med sjøoverflaten og kulturminner knyttet til Aust-Agders kystområde både på land og i sjø. For de marine delene er formålet særlig å ta vare på det undersjøiske landskapet med tilhørende marine arter og marine naturtyper som israndsavsetninger, skjellsandforekomster, bløtbunnsområder, ålegras- og undervannsenger, tareskog og gyteområder for fisk.

I sone A er formålet å ta vare på fuglelivet, spesielt med hensyn til sjøfuglene og deres hekkeplasser, jf. kart.

I sone B er formålet å ta vare på sårbare naturtyper og arter, jf. kart.

I sone C er formålet å ta vare på områder med særskilt vitenskapelig betydning som referanseområder i sjø, jf. kart.

Allmennheten skal gis anledning til opplevelse av naturen gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

§ 3 Vern mot inngrep i landskapet

Området er vernet mot inngrep av enhver art, herunder oppføring og ombygging av varige eller midlertidige bygninger, tilbygg, (...) o.l. Opplistingen av tiltak er ikke uttømmende.

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til:

g) bygging av nye konstruksjoner og installasjoner, oppsetting av nye skilt og merking av stier, for å legge til rette for friluftsliv i tråd med forvaltningsplan.

I utkast til forvaltningsplan for Raet nasjonalpark og Søm landskapsvernområde av 16.12.17, punkt 3.3.1 er det gitt retningslinjer for tilrettelegging for friluftsliv:

Valgfrihet og verneverdier

Friluftslivsutøveren skal i størst mulig grad kunne velge hvor han/hun vil ferdes innenfor nasjonalparken. Samtidig skal ikke friluftaktiviteten være til skade for verneverdiene. Ved behov skal derfor forvaltningsmyndigheten søke å styre ferdselen bort fra spesielt sårbare områder.

Hensynsfull forvaltning

Forvaltningstiltak skal i størst mulig grad utformes slik at brukeren ikke opplever at ferdselen blir unødig regulert. Nødvendig styring av ferdselen skal fortrinnsvis skje gjennom informasjon eller kanalisering gjennom positive tiltak. Strengere håndheving og reaksjoner skal først og fremst benyttes i forbindelse med bevisste overtredelser av reglene i sårbare områder. Merk likevel ferdselsforbudet i sone A.

Tilrettelegging

All tilrettelegging for friluftsliv og ferdsel skal være i tråd med DN-håndbok 27 Naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv (2006) og Merkehandboka (2009). Nasjonalparken forvaltes i to hovedgrupper av øyer/områder med tanke på tilrettelegging: Tilrettelagte og ikke tilrettelagte. Graden av tilrettelegging vil variere. Ved all tilrettelegging skal det vurderes konkret om tiltaket kan og bør ha universell

utforming. Der universell utforming ikke er forenelig med verneformål og/eller verneverdier, skal det tilstrebes så god tilgjengelighet som mulig.

Vedlikehold

Vedlikehold omfatter ikke ombygging og utvidelse, og skal skje på en slik at måte at stier, skilt, bruer og løyper opprettholdes uten å endre karakter. Dette innebærer bruk av materialer, løsninger og teknikker som ikke vesentlig skiller seg fra det som tidligere er benyttet.

Vurdering

Verneforskriften § 3 fjerde ledd g) åpner for etablering av tiltak for friluftslivet og det er forvalters vurdering at tiltaket omfattes av denne bestemmelsen.

Forvalters vurdering er at omsøkt tiltak er i tråd med hjemmelsgrunnlaget i § 3 fjerde ledd g). Vurderingen videre vil basere seg på om påvirkning på verneverdier vil kunne avvises med vilkår, og om tiltaket bør tillates. Selv om verneforskriften åpner opp for at man kan søke om et tiltak, så betyr det ikke at tiltaket innvilges. Som et generelt prinsipp så bør tiltak legges utenfor verneområdet dersom mulig. Det å gjennomføre aktiviteten frisbeegolf er ikke regulert i verneforskriften, men tilrettelegging med ramper og målstativ vil være tiltak som bygger ned verneområdet og som kan fortrenge annet friluftsliv.

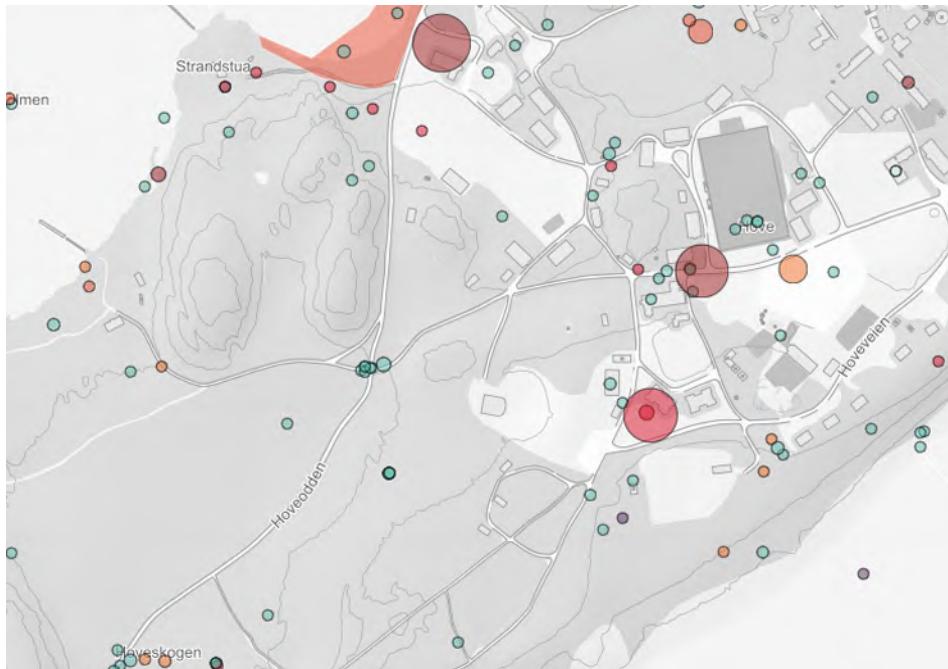

Verneverdiene i dette området er i godt dokumentert gjennom verneprosessen og naturdatabaser.

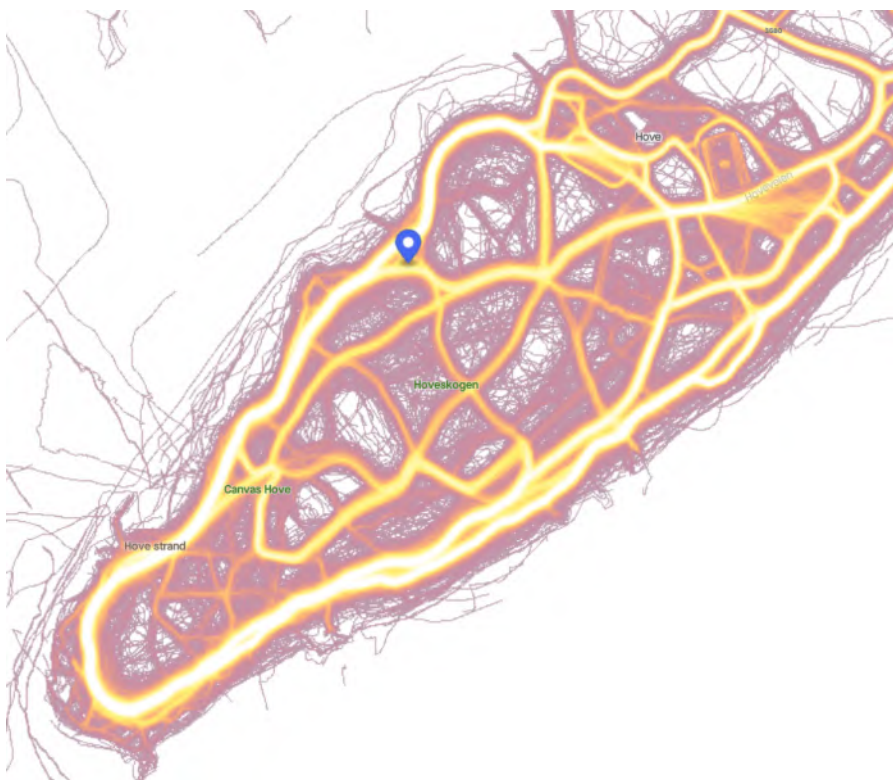
Det er en eldre registrering av naturtyper som vist på kartet, men denne er mangelfull. Området der frisbeegolftraseene er omsøkt består av en blanding av granskog, furuskog og blandingsskog med dominans av eik.

Barskogen er med lite undervegetasjon og relativt artsfattig, men kollen rett sør for Strandstua har et naturskogpreg med flere alderssjikt, en del moderat stor eik og en del liggende død ved. Det er også en del ask og området har hekkende bestand av blant annet svartspett og flere kolonier med stær.

Frisbeegolf er en aktivitet som tiltrekker mange ungdommer, men sporten kan også virke begrensende på eksisterende friluftsliv. Det er derfor avgjørende at eventuelle traseer legges utenfor områder med viktige verneverdier, men også uten å sperre viktige turveier. Strava heatmap viser hvilke turruter som blir benyttet av mosjonister:

Området er en av hovedinnfallsportene til nasjonalparken, og har tilrettelegging for mange typer friluftsliv. Dette omfatter blant annet turveier, ridestier og brygger. Mer tilrettelegging er vedtatt som en del av besøksstrategien. De fleste tiltakene retter seg mot småbarnsfamilier og eldre turgåere, men flere aktiviteter retter seg mer mot ungdom. Vannsport, klatring og terrengsykling er alle aktiviteter som retter seg mot ungdom, og frisbeegolf føyer seg inn i rekken. Det vil allikevel være å foretrekke om hele eller mesteparten av anlegget ble etablert utenfor verneområdet. Forvalter foreslår at traseene 1-9 beholdes og at trase 5, 6,7 (deler av) 8 og 9 kan etableres i verneområdet.

Kunnskapsgrunnlaget om naturmangfold og effekter av omsøkte tiltak, jf. nml. § 8, anses på bakgrunn av dette som godt, og føre-var-prinsippet i nml. § 9 tillegges derfor ikke vekt i vurderingen.

Økosystemtilnærming og samlet belastning (nml. § 10) er vurdert til å være av begrenset omfang da tiltakene i seg selv er av mindre omfang. De vil være fullt reversible dersom aktiviteten fører til uønskede effekter eller stor konflikt med øvrig friluftsliv.

§ 12 i nml. vurderes ivaretatt med vilkår i tillatelsen om forsvarlig drift og opprydding. Eventuelle kostnader ved miljøforringelse, skal bæres av tiltakshaver, jf. nml. § 11.

Konklusjon

Forvalter anbefaler at deler av tiltaket gis tillatelse med vilkår. Forvalter mener at treseene 5, 6, 7, (deler av) 8 og 9 kan etableres i verneområdet med en midlertidig tillatelse på 2 år. Tiltaket gis en vurdering etter 2 år med tanke på konflikter og forstyrrelse på annet friluftsliv før eventuell forlengelse.

12. AUGUST 2021

SØKNAD OM ETABLERING AV FRISBEEGOLFBANE PÅ HOVE

FRISBEEGOLF FOR ALLE ALDRE

ELLEN DALE & PER CHR. BEKKVIK
TROMØY FRIVILLIGSENTRAL

Innledning

Tromøy frivilligsentral har som visjon å skape trygge, aktive og inkluderende nærmiljø gjennom samarbeid og samskapelse. Sentralt i dette arbeidet er å understøtte lokalt engasjement for å skape åpne og inkluderende møteplasser, for på denne måten motvirke ensomhet og utenforskap.

Det ble i Tromøy Frivilligsentral's styremøte den 08.06.2021 fattet vedtak om å jobbe for etablering av frisbeegolfbane på Hove, Tromøy. Den 11.06.2021 ble det gjennomført møte med interessenter og befarer for å se på muligheter.

Bakgrunn for vedtaket i Tromøy Frivilligsentral er å legge til rette for noe som alle kan delta på, og med litt ekstra søkelys på unge voksne som falt utenfor når bredden stengte ned.

Frisbeegolf er en idrett i stor vekst, sporten apellerer til alle aldre, spillet er lett å forstå, rimelig å delta på, og veldig engasjerende. De fleste frisbeebaner tillater gratis spill, og det er også utgangspunktet for bane på Hove.

Om frisbeegolf

Frisbeegolfens prinsipper er enkle, man skal kaste en frisbee fra A til B med så få kast som mulig. Etter første kast går man bort og kaster videre fra der frisbeen ligger, helt til frisbeen ligger i kurven. Antall kast per hull registreres på et kort eller i en app (UDisc).

En full bane består av 18 hull og banens vanskelighetsgrad påvirkes av flere forhold, bl.a. hullets lengde og hindringer i form av trær, vann, buskas og høydeforskjeller.

Bilde 1 Utkast

Bilde 2 Kurv

Å anlegge en frisbeegolfbane medfører få inngrep i naturen. Det monteres en kurv, og det etableres et utkaststed med et skilt som viser hull nr. og info om hullet (se bilde 1). Utkaststedet bør ha så plant underlag som mulig, og det må være en åpning (kan være smal) uten hindringer mellom utkast og kurv. Bilde 1 viser hvordan et utkaststed kan se ut, og hvordan åpningen markerer den naturlige tenkte kastebanen. Bilde 2 viser kurv og hvor enkelt den er montert.

Etablering av bane på Hove

Vi vet at Hove og Raet nasjonalpark er ett utfordrende område der det er mange hensyn å ta. Det er i vår interesse å ta hensyn, vi har derfor kartlagt og kommunisert med interessenter for innspill. Det er

gjennomført flere befaringer der interessenter er invitert, flere har deltatt. Initiativet får positive tilbakemeldinger, men vi vet at det er viktige hensyn som må ivaretas både i forhold til Raet, dyreliv og eksisterende etablerte aktiviteter.

Forslag til etablering av bane er utarbeidet basert på innspill, med unntak av at Naturvernforbundet som ikke kan støtte aktiviteter som kan forstyrre dyrelivet. Vi har forståelse for naturvernforbundet og vil søke om å etablere så mye som mulig av banen i tilknytning til Hove leirsenter og nærliggende skogsområder, og håper det bidrar til minst mulig forstyrrelse av dyrelivet.

Bilde 3 viser områder vi ser for oss er mest hensiktsmessige å etablere bane. Vi ønsker fortrinnsvis å plassere hull i områder der det finnes naturlige åpninger, dvs. unngå å måtte gjøre vesentlige inngrep i naturen. Vi må også ta hensyn til turgåere og eksisterende aktiviteter. Det vil bli sett på om det er mulig med flere hull innenfor leirsenter området.

Bilde 3 Banekart eksempel

Bilde 4 viser hvordan skogen ser ut ved hull 6 og 7. Her finnes det en del åpne områder og det kreves lite inngrep for å åpne litt mer opp. Vi er også informert om at dette området er mulig å tynne ut.

Bilde 4 Område ved hull 7

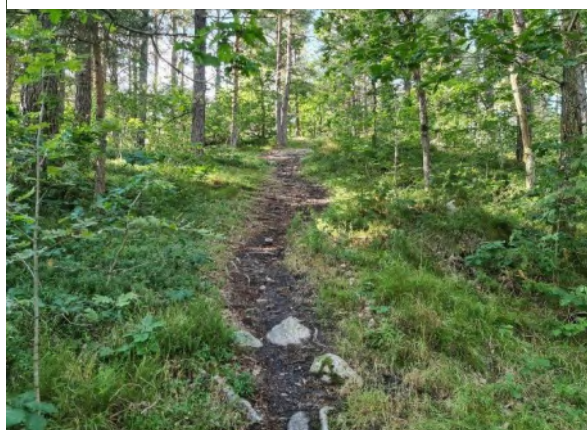
Bilde 5, 6, 7 og 8 viser område for hull 9, 10, 11 og 12. Her er det naturlige åpninger der det kreves lite inngrep for å skape bane mellom utkast og kurv. Bilde 9 er banekart fra frisbeebane i Holmenkollen, her krysser flere hull veier uten at det byr på problemer. Her er det også oppgitt lengde per hull, korte hull som på denne banen gir liten fart på frisbee og derfor lav risiko. Frisbeegolfere er uansett opplært til å ta hensyn til andre og det skal kun kastes når det er klar bane.

Bilde 5 Hull 9

Bilde 6 Hull 10

Bilde 7 Hull 11

Bilde 8 Hull 12

Bilde 9 Banekart Holmenkollen

From: Arild Pfaff[arild.pfaff@miljodir.no]
Sent: 17.09.2021 11:08:24
To: Gulbrandsen, Jenny Marie[fmavjmg@statsforvalteren.no]
Subject: Tromøy frivilligsentral - Søknad frisbeegolf Hove
Hei!

Nøyer meg med å svare deg på denne Jenny for å gi deg noen stikkord/tanker, uten kopi til de andre på lista. En ren forvaltningssak der SNO ikke skal mene så mye, men siden du spør om innspill....

Ha i mente verneformålets siste avsnitt som sier at allmenheten skal gis anledning til opplevelse av naturen gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging. Hvorvidt oppsetting og tilrettelegging til denne aktiviteten er å anse som enkelt friluftsliv og med liten grad av teknisk tilrettelegging ville jeg brukt litt innsats på å sjekke ut. Start med jurister i mdir kanskje, event. Randi Boe.

Søknaden vil vel også kunne komme i betraktning rundt dette med organisert ferdsel jfr §7 i verneforskriften.

Dette vil medføre økt forstyrrelse og trolig føre til at gjeldende areal i større grad vil unngås av arter som reagerer på mennesker. Det er svært mye folk i dette området uansett, men det er vel liten tvil om at en slik bane ytterligere vil øke bruken av området. I første avsnitt i verneformålet står det også listet opp at formålet er å bevare..... med særlig vekt på plantelivet, dyrelivet .....

Dette er et eksempel på en flott aktivitet som ønskes velkommen - men som hører hjemme utenfor en nasjonalpark og andre verneområder. Gjennom den praktiske forvaltning bør det over tid etableres en forutsigbarhet på hva en kan forvente kan gå inn av søknader på ulike aktiviteter. Jeg ville da lagt meg på en restriktiv linje, i slike søknader om aktiviteter, som jeg mener bør holdes utenfor verneområdene våre.

Arild

Fra: Gulbrandsen, Jenny Marie <fmavjmg@statsforvalteren.no>
Sendt: onsdag 15. september 2021 13:41
Til: Friluftsrådet Sør <geir@friluft-sor.no>; hovesvenner@gmail.com; Arild Pfaff <arild.pfaff@miljodir.no>; Nilsen, Jann Bernhard <Jann.Bernhard.Nilsen@arendal.kommune.no>
Emne: Tromøy frivilligsentral - Søknad frisbeegolf Hove

Innspill på denne søknaden?

Tromøy frivilligsentral - Søknad frisbeegolf Hove: Tromøy frivilligsentral - Søknad frisbeegolf Hove.HTML
image003: image003.PNG
Søknad frisbeegolf Hove: Søknad frisbeegolf Hove.PDF

Arkivsaksnr: 2022/756-0

Saksbehandler: Jenny Marie Gulbrandsen

Dato: 21.02.2022

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Raet nasjonalparkstyre	6/22	04.03.2022

Forlengelse av forskrift om forsøksfelt i Tvedestrand kommune - Høring

Vedlegg:

- 1 Raet nasjonalpark - høring - forslag om forlengelse av forskrift av 200612 - bevaringssoner i Tvedestrand kommunes sjøområder

Forvalters innstilling

Raet nasjonalparkstyre ber forvalter sende en uttalelse til Fiskeridirektoratet som støtter Havforskningsinstituttets ønske om videreføring av bevaringssonene i Tvedestrand kommune.

Saksopplysninger

Bevaringssonene i Tvedestrand kommune består av nullfiskeområdene i Oksøyfjorden og hummerreservat utenfor Askerøya. Bevaringssonene ble etablert 20.juni 2012 og ble forlenget 31.januar 2018. Gjeldende vedtak utløper 19.februar 2022.

Havforskningsinstituttet har høsten 2021 gitt en omfattende uttalelse med et kunnskapsnotat som viser betydningen av å ha bevaringssoner i kystsonen. En rekke viktige artikler har blitt publisert med utgangspunkt i bevaringssonene der man sammenligner utviklingen av en rekke arter i og utenfor bevaringssonene. I tillegg har man fått erfaring med det samfunnsmessige aspektene ved bevaringssoner.

Havforskningsinstituttet fremholder at det er av stor verdi å ha bevaringssoner og ba om en 5 årig forlengelse av sonene.

Raet nasjonalparkstyre har, på innspill fra Tvedestrand kommune, initiert en prosess med marine bevaringssoner (MPA) i Raet nasjonalpark. Initiativet har blitt godt mottatt og har fått støtte fra Grimstad og Arendal kommune, Agder fylkeskommune og alle de tre Fiskerlagene i området. Vi er av den oppfatning at også opinionen gir initiativet tilslutning og at det finnes restriksjoner på fiske er noe en bør forvente i en nasjonalpark.

Det fremgår av brevet fra Fiskeridirektoratet at man ikke vil forlenge bevaringssonene med 5 år slik Havforskningsinstituttet ønsker på grunn av at det er iverksatt en prosess med marine bevaringssoner i Raet nasjonalpark.

Vurdering

Forvalter stiller seg bak den faglige vurderingen som Havforskningsinstituttet har utført, og vil fremholde at all tilgjengelig kunnskap viser at varighet (alder) på MPA har stor betydning for verdiene i bevaringsområdet. Med tiden blir det økt biomasse, økt artsdiversitet, økt økosystemvariasjon og økt produksjon i MPAs.

Det er etter hvert blitt etablert mange hummerreservater langs kysten, men det vil være et tap for forskningen å oppheve det et av de eldste hummerreservatene. Hummer er en art som lever i flere tiår, og de positive effektene av reservater kan forventes å øke betydelig fremover. De positive effektene på bestanden man ser av forsøksfisket frem til i dag vil bli utradert på 1-2 sesonger om forsøksfeltet oppheves og vanlig fiskeaktivitet tillates.

«Økt marint vern i Raet nasjonalpark» har så vidt startet opp under ledelse av Agder fylkeskommune ved Mathias Bernander, og vil ta flere år ettersom et betydelig arbeid med kunnskapsinnhenting, arbeidsmøter med fiskere og andre interessenter, og kriterier til verneområdeforslag skal drøftes. Det er foreløpig avdekket behov for mer kartlegging, og vi antar at en del av dette vil dekkes av marine grunnkart som starter opp i 2023/24. Raet nasjonalpark er prioritert for økologiske grunnkart i Agder. Vi har derfor et langsiktig perspektiv på prosessen og er innforstått med at det også vil ta tid å få forlagene behandlet av myndighetene da de fremmes.

Det jeg forsøker å belyse, er at det vil ta tid før eventuelle MPA i Raet nasjonalpark er vedtatt, og det vil ta flere år før man kan håpe på en positiv effekt av disse. En overføring av hele/deler av hummerreservatet utenfor Askerøya vil være svært positivt dersom bevaringssonen ikke har vært opphevet i mellomtiden. Det vil skape en kontinuitet i bevaringssoner som vil ha positive ringvirkninger på hele området.

Oksøyfjorden er Norges eneste nullfiskeområdet og det ble innført med intensjonen om å være et midlertidig nullfiskeområde. Jeg vil allikevel be Fiskeridirektoratet lytte til innbyggerne i Tvedestrand, lokale myndigheter og Havforskningsinstituttet som alle ønsker en mer langsiktig strategi for bevaringssonen. Kortvarige fornyelse skaper usikkerhet for både innbyggere og forskningsmiljøet, det er min vurdering at perspektivet bør være minst 5 år. Det gir forutsigbarhet og tillater forskere å starte opp nye prosjekter uten å risikere at områdets status oppløses underveis.

Det er også betimelig å stille spørsmål ved innstillingen fra Fiskeridirektoratet om å oppheve Norges eneste nullfiskeområde i en tid der kystfisket i Oslofjorden er på randen av kollaps, og de eneste områdene i ytre Oslofjord med noenlunde levedyktige

gjenværende bestand av kysttorsk er langs Sørlandskysten og Østfold. I 2020 måtte vi innse at målet om å verne 20 % av kystområdene ikke ble innfridd, og i 2021 har Norge forpliktet seg til 30X30, et mål om å verne 30% av kystareal innen 2030. Da virker det lite hensiktsmessig å oppheve det eneste nullfiskeområdet i Norge.

Avsender: Fiskeridirektoratet
Postboks 185 Sentrum
5804 BERGEN

Raet Nasjonalparkstyre
Postboks 504
4804 ARENDAL

436.11.72

Statsforvalteren i Agder

18 JAN. 2022

Høring – forslag om forlengelse av forskrift av 20 juni 2012 om bevaringssoner i Tvedestrand kommunes sjøområder.

Fiskeridirektoratet sender sikker digital post, og du vil kunne få all post til din digitale postkasse i Altinn eller til din private digitale postkasse (Digipost eller e-Boks). Samtidig sender vi deg en sms eller e-post og gir beskjed om at det ligger post fra Fiskeridirektoratet i din digitale postkasse. Virksomheter kan lese dokumentet elektronisk i Min meldingsboks på www.altinn.no via rollen Post/arkiv. Informasjon om roller og tilgangsstyring ligger under Profiler, roller og rettigheter i Altinn. Varsel sendes til registrert sms eller e-postadresse. Dokument som ikke er åpnet i Altinn innen 2 virkedager etter at det er tilgjengelig i meldingsboksen, blir skrevet ut og sendt via Posten. Privatpersoner vil bli distribuert til mottakers meldingsboks i Altinn, eller til valgt digital postkasse hos Digipost eller e-Boks. Dersom du ikke har valgt en digital postkasse, kan det gjøres her: <http://www.norge.no/nb/velg-digital-postkasse> Privatpersoner oppfordres til å oppdatere Kontaktregisteret. Dette er tilgjengelig på: <http://www.norge.no/nb/oppdater-kontaktinformasjon> Privatpersoner vil da bli varslet via sms eller e-post om at dokumentet kan leses i den valgte postkassen. Dokument som ikke er åpnet i Altinn eller valgt digital postkasse innen 2 virkedager etter at det er tilgjengelig i meldingsboksen, blir skrevet ut og sendt via Posten. Mer informasjon om SvarUt (sikker digital sending av post) finner du på: <http://www.ks.no/fagomrader/utvikling/digitalisering/svarut/mottak-av-post-gjennom-svarut/>

Raet Nasjonalparkstyre
Att:
Postboks 504
4804 ARENDAL

Høring – forslag om forlengelse av forskrift av 20 juni 2012 om bevaringssoner i Tvedestrand kommunes sjøområder.

Forskrift av 20 juni 2012 om bevaringssoner i Tvedestrand kommunes sjøområder, Aust-Agder ble fastsatt 20. juni 2012 for å legge til rette for forskning på effekter av å innføre restriksjoner på fiskeri i avgrensede områder, herunder i et hvor alt fiske ble forbudt.

Forskriften om bevaringssoner trådte i kraft 20. juni 2012 og ble sist forlenget 31. januar 2018 for perioden frem til 19. februar 2022. I høringsnotatet her foreslås det at forskriften skal gjelde frem til 31. desember 2023.

Havforskningsinstituttet har gjennomført omfattende forskning i bevaringssonene. Kunnskapen som er produsert omfatter en rekke arter og den er relevant i forvaltningen av alle artene. Dette gjelder ikke bare i forhold til mengde fisk eller størrelsessammensetningen, men også forskjellige arters bruk av områdene gjennom året. Sjørørret er også blant artene det er forsket på.

Spørsmålet om forskningsmessige behov for forlengelse av forskriften utover 19. februar 2022 er vurdert av Havforskningsinstituttet. I brev av 7. desember oversendte instituttet sin tilrådning om forlengelse. Nærings- og fiskeridepartementet har bedt Fiskeridirektoratet sende forslag om forlengelse ut på høring.

Formålet med forlengelsen er å kunne videreføre forskningen. I notatet som følger tilrådningsen er hovedtrekkene i forskningen som er gjennomført og resultatene beskrevet. Notatet er vedlagt i sin helhet og inngår dermed som en del av grunnlaget for forslaget om forlengelse som nå sendes på høring.

Havforskningsinstituttet tilrår forlengelse i fem år, alternativt frem til det blir etablert bevaringsområder i Raet nasjonalpark. I begge tilfeller kreves ny forskrift. Fiskeridirektoratet deler instituttets vurdering om at det vil være verdifullt å følge utviklingen til fiskebestander og fiskesamfunnet i Tvedestrand videre fremover. Relevansen av kunnskapen som er produsert hittil begrunner dette. Det vises som nevnt over til Havforskningsinstituttets notat for beskrivelse av kunnskapen.

Siden opprettelsen av bevaringssone i 2012 har kunnskapsbehovet utviklet seg og flere spørsmål enn de som kan besvares gjennom forskningen i Tvedestrand er kommet til. Kunnskap om bunnpåvirkning fra reketrål og konsekvenser for torsken i dypere områder er et eksempel på dette. Et av tiltakene i Meld. St. 29 (2020 – 2021) om Heilskapleg nasjonal plan for bevaring av viktige område for marin natur er rettet inn mot å dekke deler av det kunnskapsbehovet som foreligger. Det skal etableres et pilotprosjekt i eller i tilknytning til nasjonalparkene hvor det vil bli etablert reguleringer som vil legge til rette for forskning på effekter av forskjellige bevaringstiltak. Arbeidet med dette starter opp nå tidlig i 2022 og det må antas at reguleringer blir etablert i løpet av 2023 senest. Fiskeridirektoratet vil sammen med Miljødirektoratet arbeide med dette.

Områdene i pilotprosjektet vil bli etablert basert på faglige kriterier som skal sikre et godt grunnlag for blant annet å adressere det kunnskapsbehovet som foreligger. Det er en viss sannsynlighet for at alle sonene i Tvedestrand er relevante i pilotprosjektet, men siden de faglige spørsmålene ikke er utredet enda så er det ikke hensiktsmessig å forlenge forskriften med 5 år slik HI tilrår som sitt første alternativ.

Å forlenge forskriften vil legge til rette for at sonene i Tvedestrand kan bli vurdert sammen med andre alternativer når pilotprosjektet skal etablere sine områder med oppnådde verneeffekter intakte. Å beholde oppnådde effekter vil bidra til at disse områdene kan få forskningsmessig verdi også i pilotprosjektet.

Fiskeridirektoratet foreslår etter dette at forskriften forlenges til 31.12.2023

Nærings- og fiskeridepartementet vil etter utløpet av høringsfristen få oversendt Fiskeridirektoratets forslag til forskrift.

Høringsfristen settes til 4 uker, det vil si 8. februar. Svar sendes postmottak@fiskeridir.no.

Med hilsen

Anne Marie Abotnes
konstituert seksjonssjef

Gunnstein Bakke
seniorrådgiver

Brevet er godkjent elektronisk og sendes uten håndskreven underskrift.

Mottakerliste:

Agder fylkeskommune	Postboks 788 Stoa	4809	ARENDAL
Havforskningsinstituttet	Postboks 1870 Nordnes	5817	BERGEN
Miljødirektoratet	Postboks 5672 Torgarden	7485	TRONDHEIM
Norges Fiskarlag	Postboks 1233 Torgarden	7462	TRONDHEIM
Norges Fritids- og Småfiskerforbund	c/o Tom Erlig Sollie Ringshaugveien 18	3154	TOLVSRØD
Norges Jeger- og Fiskerforbund	Postboks 94	1378	NESBRU
Norges Kystfiskarlag	Postboks 97	8380	RAMBERG
Raet Nasjonalparkstyre	Postboks 504	4804	ARENDAL
Statsforvalteren i Agder	Postboks 504	4804	ARENDAL
Tvedestrand kommune	Postboks 38	4901	TVEDESTRAND

Vedlegg

Bevaringstiltak i sjø i Tvedestrand
kommune

2021

Notat_Tvedestrand_fredningsområder_
godkjent

113

11#209.9b7efa82-f62e-413a-a21a-612f3d834523:5

Fiskeridirektoratet,
Postboks 185,
5804 Bergen
postmottak@fiskeridir.no

Deres ref: Mail
fra G.Bakke
2.11.2021

Vår ref: 21/

Bergen, 07.12.2021

Bevaringstiltak i sjø i Tvedestrand kommune.

I 2012 ble det innført sonering av Tvedestrand kommunes sjøområder, med opprettelse av fredningsområder for hummer (kun krok- og snørefiske tillatt) og et forbudsområde (alt fiske forbudt). Forskrift for disse områdene er tidsbegrenset og opphører i februar 2022. Tvedestrand kommune og Fiskeridirektoratet har i denne anledning bedt HI bidra med kunnskapsstatus og tilråding.

Havforskningsinstituttets tilråding baserer seg på områdenes betydning for kystforskning i Skagerrak.

Det er blitt gjennomført betydelig forskning i tilknytning til områdene de siste ti årene. HI vurderer at det vil være verdifullt å følge utviklingen til fiskebestander og fiskesamfunnet i Tvedestrand videre og anbefaler en forlengelse av tiltakene i Tvedestrand med 5 år. Alternativt, frem til det blir etablert bevaringsområder i prosjektet knyttet til Raet nasjonalpark. Tvedestrandsfjorden, som et tilknyttet gyteområde til Raet nasjonalpark, vil i denne prosessen bli vurdert i en større sammenheng. Vedlagt sendes ett notat fra HI.

Vennlig hilsen

Karin K. Boxaspen
Forskningsdirektør

Jan Atle Knutsen
Programleder

Kopi: Tvedestrand kommune v/Martin Due Tønnesen
Nærings- og fiskeridepartementet

Brevet er godkjent elektronisk og sendes uten underskrift. Innholdet er godkjent faglig gjennom prosess for rådgivning

BEVARINGSTILTAK I SJØ I TVEDESTRAND KOMMUNE.

Alf Ring Kleiven, Even Moland, Sigurd Heiberg Espeland, Esben Moland
Olsen og Kim Halvorsen Tallaksen

Havforskningsinstituttet
2021

Notat vedrørende status for bevaringstiltak i sjø i Tvedestrand kommune og Havforskningsinstituttets forskningsaktivitet i tilknytning til tiltakene.

Sammendrag.

I 2012 ble det innført sonering av Tvedestrand kommunes sjøområder, med opprettelse av fredningsområder for hummer (kun krok- og snørefiske tillatt) og et forbudsområde (alt fiske forbudt). Forskrift for disse områdene er tidsbegrenset og opphører i februar 2022.

Tvedestrand kommune og Fiskeridirektoratet har i denne anledning bedt Havforskningsinstituttet (HI) bidra med kunnskapsstatus og tilråding. HI ønsker å videreføre utstrakt forskningsaktivitet innenfor og utenfor sonene med fokus på primærartene torsk og hummer, men også på andre arter i fiskesamfunnet. Forskningen har bidratt til ny kunnskap om funksjonen til tiltakene i fjorden og en rekke arbeider er publisert. En sterk årsklasse av torsk rekrutterte til Skagerrak i 2019 og prosjektene i Tvedestrand er nyttige i oppfølging av utviklingen til denne årsklassen. HI vurderer at det vil være verdifullt å følge utviklingen til fiskebestander og fiskesamfunnet i Tvedestrand og anbefaler en forlengelse av tiltakene i Tvedestrand i 5 år. Alternativt, frem til det eventuelt blir etablert bevaringsområder i prosjektet knyttet til Raet nasjonalpark. Tvedestrandsfjorden, som et gyteområde tilknyttet Raet nasjonalpark, vil i denne prosessen bli vurdert i en større sammenheng.

Bakgrunn

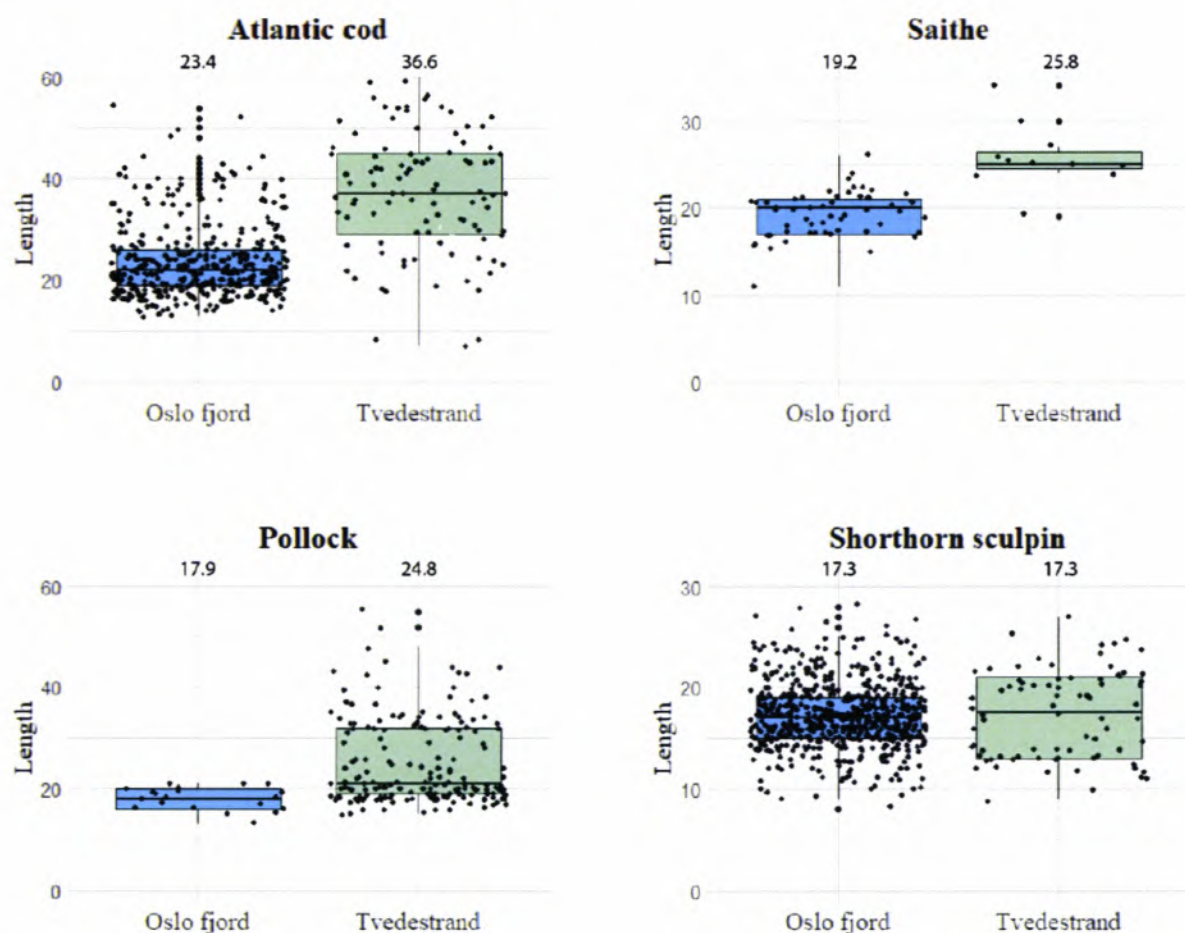
I forbindelse med prosjektet «Aktiv forvaltning av marine ressurser» opprettet Tvedestrand kommune bevaringsområder (fredningsområder for hummer – til sammen 6.4 km²) og ett forbudsområde (1.5 km²) i juni 2012. Formålet var bevaring av hummer og torsk som primære målarter. En forbudssone (heretter «nullfiskeområde») ble lagt til indre fjord med særlig hensyn til denne delen av fjorden som antatt viktig gyteområde for torsk (gytefelt). Havforskningsinstituttet (HI) har i hele perioden siden mai 2011 fulgt opp utviklingen i områdene med forsøksfiske og studier på fiskeadferd gjennom akustisk telemetri. Bestemmelsen om forbudsområde opphører i februar 2022. Denne kortfattede rapporten bygger på sluttrapport fra 2016 (Espeland m.fl. 2016). Vi redegjør her for status for HIs arbeid og oppsummerer informasjon som vil være nyttig i vurdering av eventuell videreføring av fiskerireguleringene.

Forsøksfiske med ruser

Det har vært gjennomført et standardisert prøvafiske med ruser fra 2010 til 2021. Det fiskes da fra innerst i Tvedestrandsfjorden, ut Oksefjorden og videre inn i Raet nasjonalpark. Resultater fra dette viser stor årlig variasjon i tetthet og størrelse for flere fiskearter. Resultater fra rusefisket gjennomført i perioden 2017-2019 ble nylig sammenlignet med

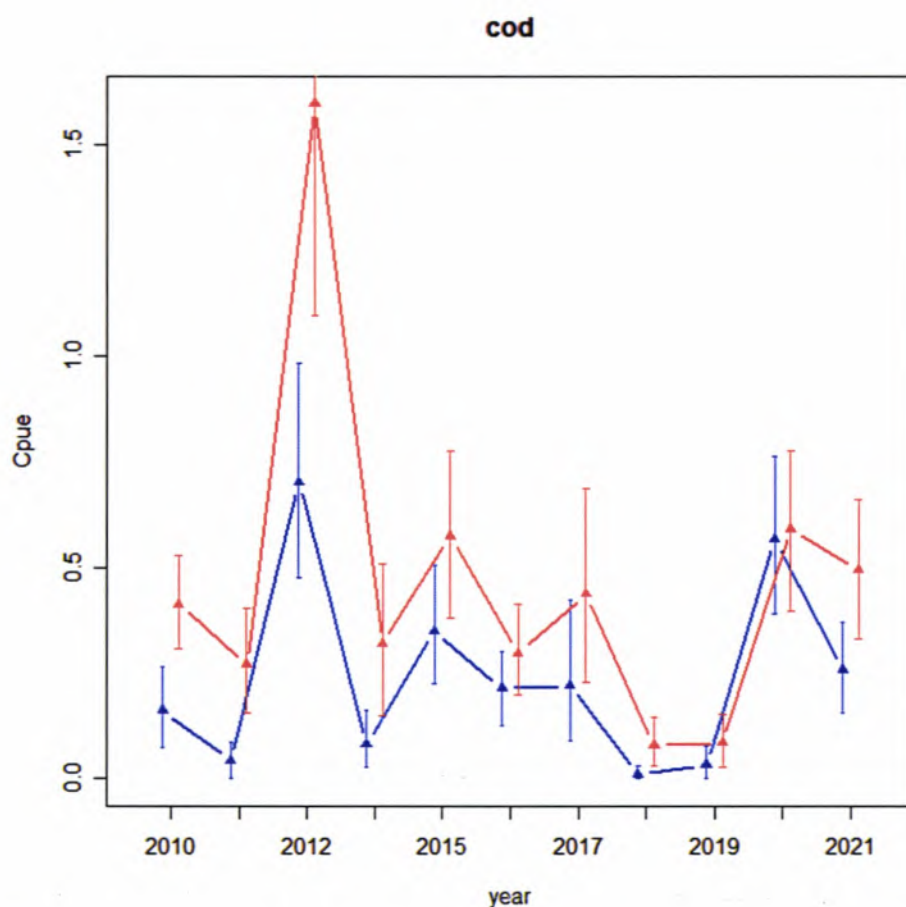

samme type forsøksfiske i Ytre Oslofjord, et sjøområde som i perioden ikke hadde noen særskilte begrensninger på fiske utover de generelle gjeldende redskapsbegrensningene (Synnes, 2020). Sammenligningen viste at Tvedestrand kommunes sjøområder innehar større individer av artene torsk, sei og lyr (Fig. 1). Rekruttering til fiskebestandene har variert i perioden, og et særlig godt år for torskerekrutter inntraff i 2019. Denne årsklassen er nå til stede som 2-åringer med en størrelse på >40 cm. Det pågår et forskningsarbeid i prosjektet CODSIZE (Norges forskningsråd) for å avgjøre i hvilken grad torskeyngel som rekrutterte til Tvedestrandfjorden er avkom fra lokal torsk – som i perioden har opplevd lavere fiskedødelighet som følge av tiltakene i fjorden.

Figur 1. Sammenligning av størrelsessammensetning til torsk (Atlantic cod), sei (Saithe), lyr (Pollock) og vanlig ulke (Shorthorn sculpin) basert på forsøksfiske med ruser i Tvedestrand kommunes sjøområder og Ytre Oslofjord i perioden 2017-2019 (fra Synnes, 2020).

Utviklingen i torskefangst per ruse har fulgt tilnærmet samme trend innenfor og utenfor 0-fiskeområdet (Fig. 2), der fangstene hele veien har vært høyere utenfor 0-fiskeområdet (også før etablering). I 2012 var det en sterk årsklasse som forvant året etter. Deretter har fangstene sunket jevnt i begge områder til et bunnivå i 2018 og 2019. I 2019 kom det igjen en god årsklasse som er blitt fanget opp i rusefisket i 2020 og 2021.

Figur 2. Torskefangst per ruse (CPUE) 2010-2021 i nullfiskeområdet (blå) og omkringliggende områder (rød).

Basert på gjenfangster av merket torsk (minst ett år gamle) i nullfiskeområdet er det gjennomført en enkel "Peterson"-estimering av populasjonsstørrelse. Metoden forutsetter gjenfangster innen samme sesong og dette har det vært relativt få av. Det er i hovedsak tre år der dataene er solide nok til at vi kan foreta beregninger. Beregnet populasjonsstørrelse av torsk i nullfiskeområdet for de ulike årene er (rundet av til nærmeste 100 fisk):

2012: 700

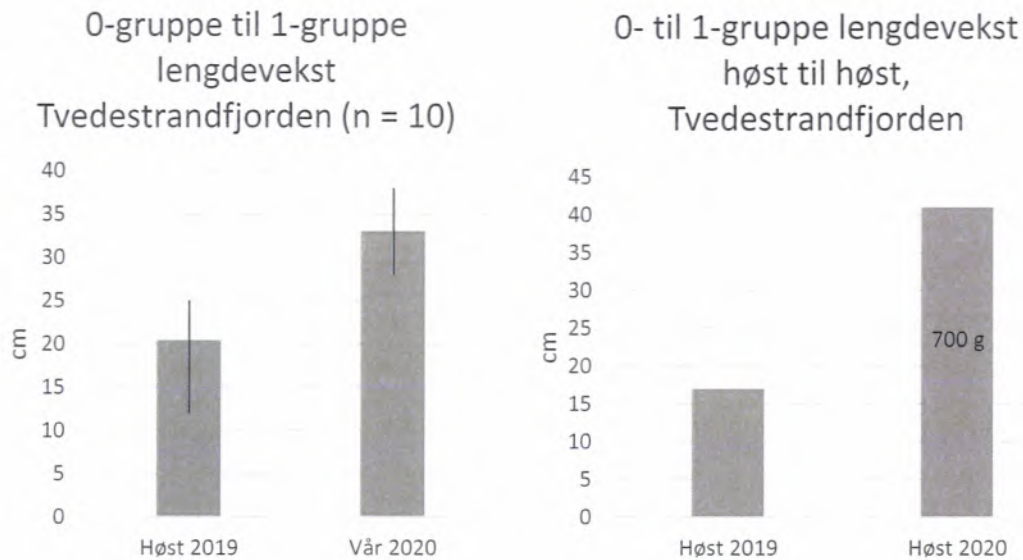
2014: 700

2020: 4100

NB: Estimater for 2020 er dominert av den sterke 2019-årsklassen – med mange unge, «nye» individer i fjorden, og er ikke nødvendigvis indikator på en effekt av vern. Det gjenstår å se i hvor stor grad yngelen har lokalt opphav.

2019-årsklassen er fulgt gjennom individmerking i prosjektet CODSIZE. Dette har gjort det mulig å observere veksten hos enkeltindivider fra år til år. Småtorsken vokser bra i Tvedestrandfjorden (Fig. 3).

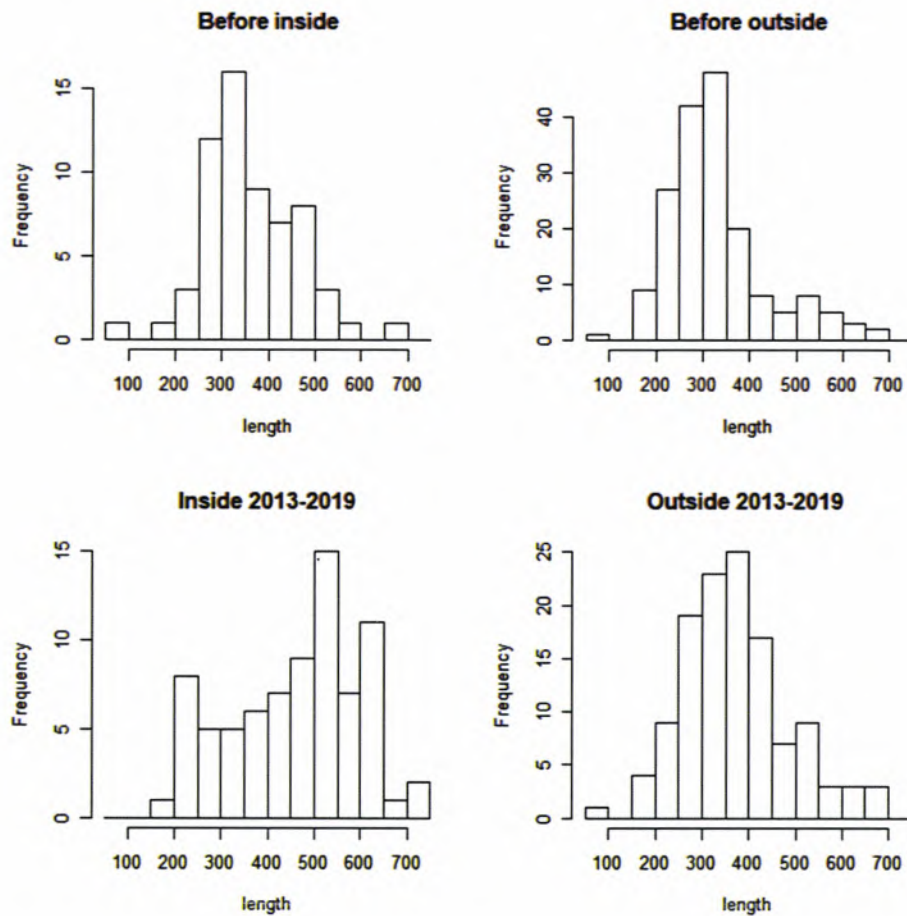

Figur 3. Gjennomsnittlig lengde til torsk merket som 0-gruppe høsten 2019, og gjennomsnittlig lengde til de samme individene gjenfanget våren 2020 (venstre panel). Lengdeøkning til et individ merket høsten 2019 (16 cm) og gjenfanget høsten 2020 (41 cm) (høyre panel).

Før bevaring er størrelsesfordeling innenfor og utenfor ganske lik med en topp like over 30 centimeter. Denne størrelsesfordelingen vedvarer utenfor i perioden 2013-2019. Innenfor 0-fiskeområdet er toppen i størrelsesfordelingen forskjøvet mot større fisk i denne perioden – via en såkalt “demografisk redningseffekt” med gjenoppbygging av bredere alders- og størrelsessammensetning (Fig. 4).

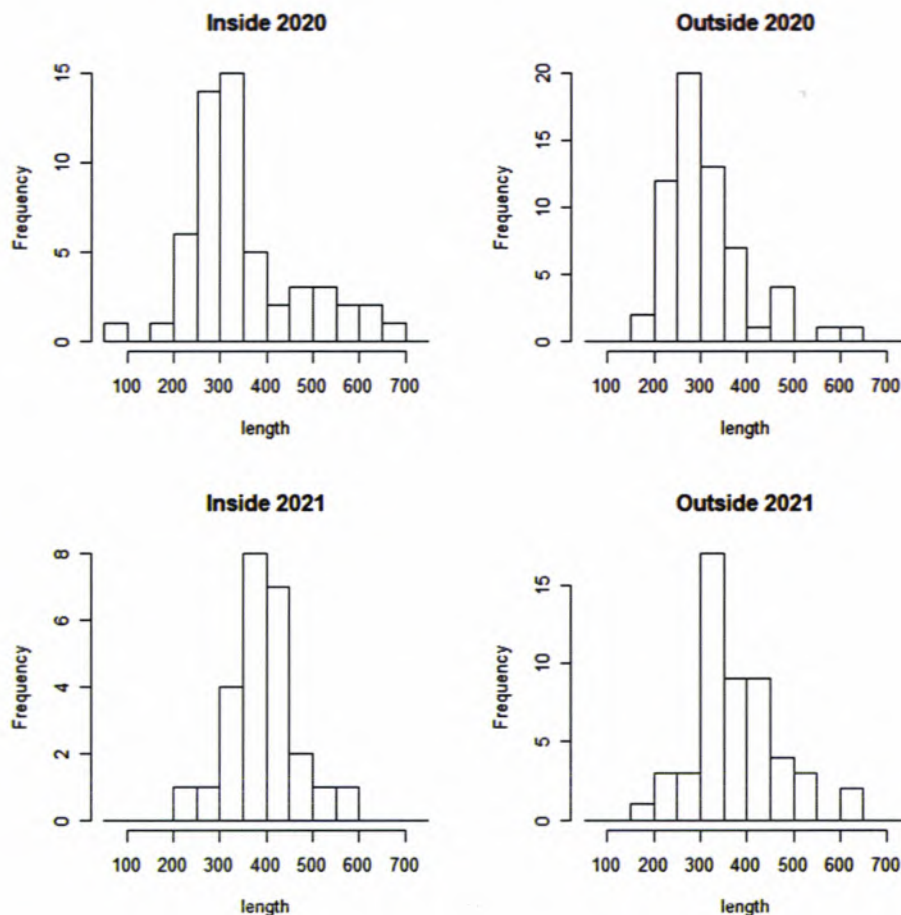

Figur 4. Størrelsesfordeling i nullfiskeområdet (“Inside”) og i omkringliggende områder (“Outside”) før og etter (2013-2019).

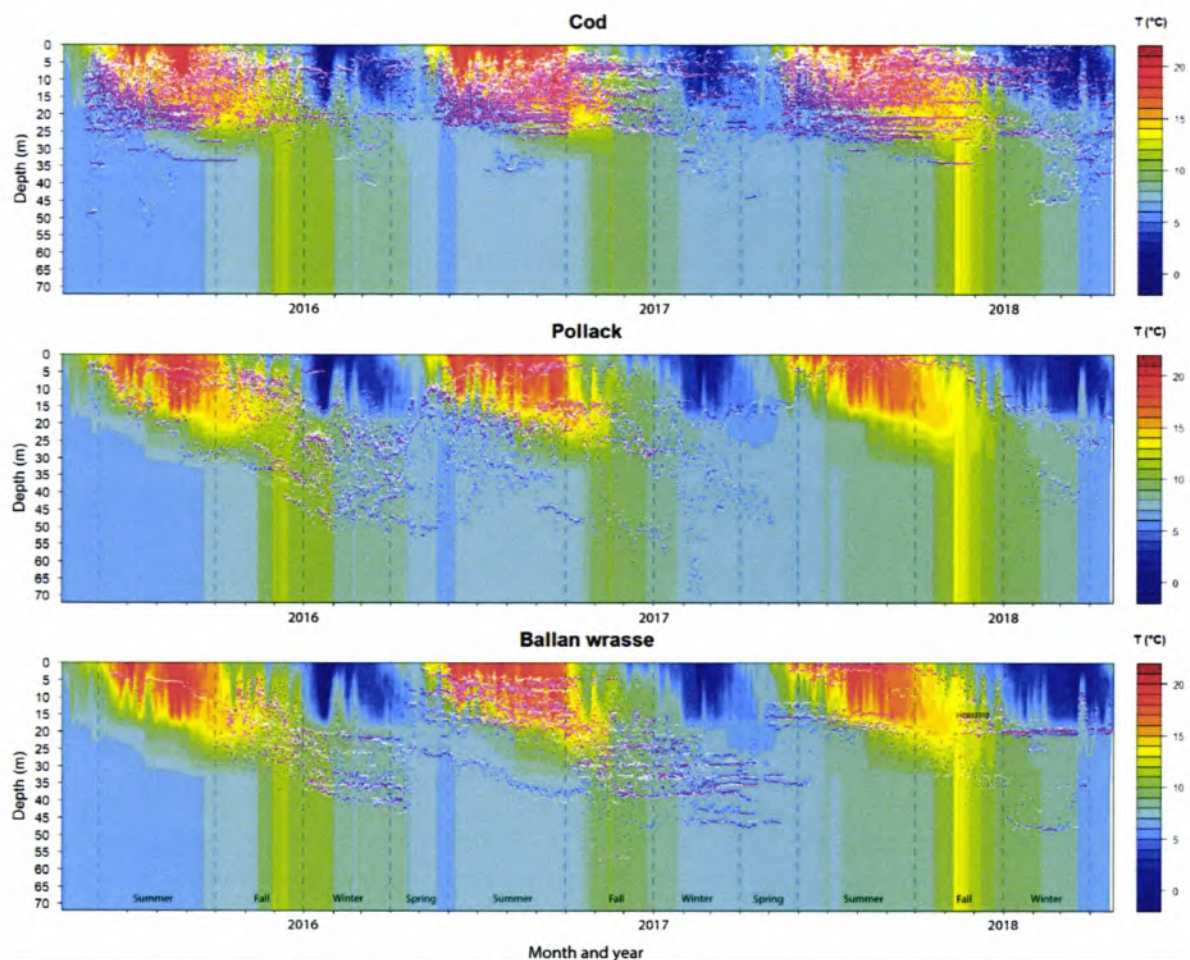
I 2020 og 2021 skjer det en del endringer i størrelsessammensetningen. Den sterke 2019-årsklassen kom inn i fangstene i 2020. Størrelsessammensetningen innenfor og utenfor er ganske lik dette året, men det finnes fremdeles en større andel stor torsk i nullfiskeområdet. I 2021 har 2019-årsklassen vokst seg større og det er ingen statistisk forskjell på størrelsen av torsk innenfor og utenfor (Fig. 5).

Figur 5. Størrelsesfordeling i nullfiskeområdet (“Inside”) og i omkringliggende områder (“Outside”) i 2020 og 2021.

Oppfølgingen av nullfiskeområdet i Tvedestrandsfjorden har vist at fisken i dette området lever i et svært variabelt system; bunnvannet er i perioder oksygenfattig og det er svært høye overflatetemperaturer om sommeren. Ulike arter som torsk og lyr reagerer ulikt på disse miljøutfordringene (Fig. 6). Torsken foretrekker kaldere vann enn lyr og berggyllt, og er derfor ekstra utsatt i sommermånedene (Freitas mfl. 2021). Dette hindrer spesielt torsk å oppholde seg i grunne habitat om sommeren, der gjerne næringstilgangen er størst.

Figur 6. Vanntemperatur i Tvedestrandfjorden fra april 2015 til april 2018, og dybdebruk hos torsk, lyr og berggyllt gjennom dag (lilla punkter) og natt (blå punkter). Kilde: Freitas mfl. 2021.

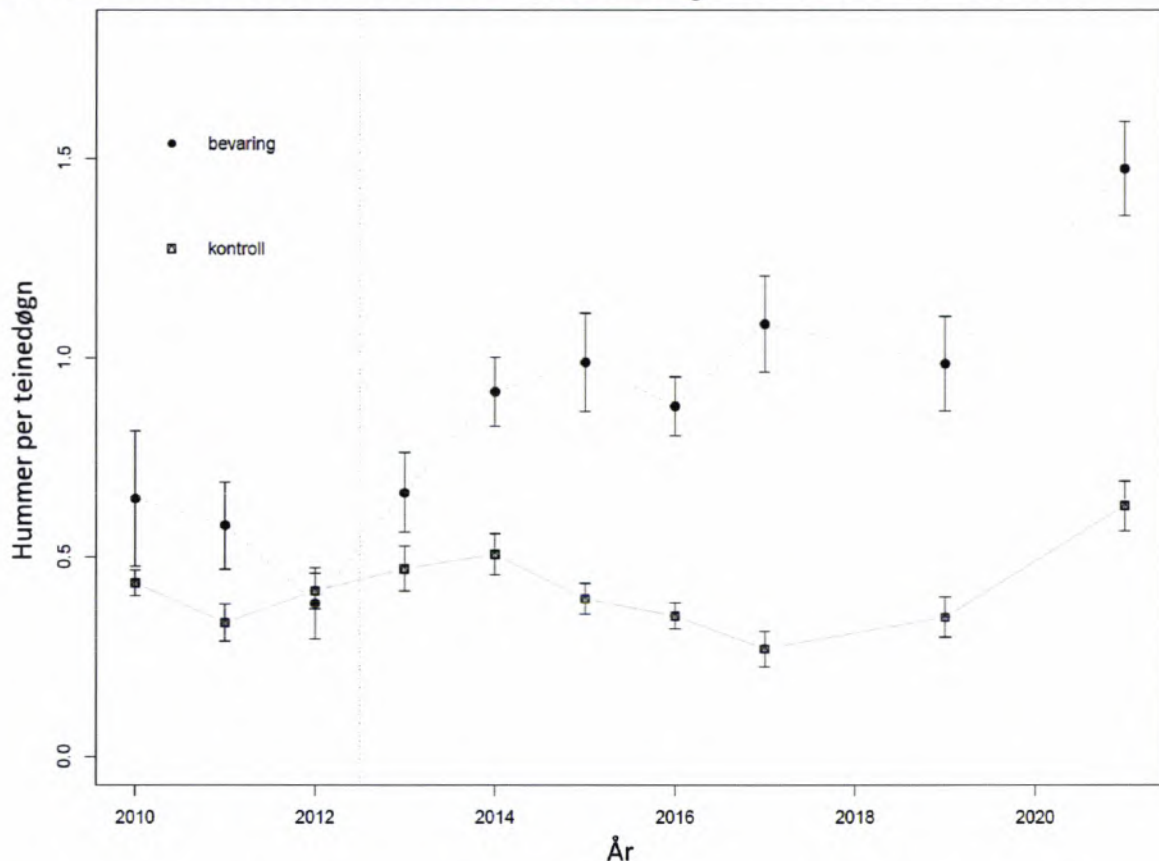
Eksempler fra andre områder har vist at det kan ta lang tid før effekter av fredning oppstår og lar seg evaluere, spesielt hvis en art er hardt presset av andre miljøfaktorer enn fiske. Tatt i betraktning de ekstreme miljøfaktorene som virker inn på fisk i et fjordmiljø - og slik det oppleves av torsk i Tvedestrandsfjorden - er det ikke sikkert at potensialet for varig betsandsøking er stort. Samtidig har det vært svært lav rekruttering i de årene fredningen har eksistert. I så måte er det biologisk relevant og faglig interessant å følge utviklingen til 2019-årsklassen. Denne årsklassen blir fulgt opp i flere studier i Skagerrak og kan gi ny kunnskap om torskens overlevelse.

Hummer

Som en av målartene for tiltakene i Tvedestrand er hummer fulgt opp med et eget forsøksfiske med teiner med særlig fokus på Askerøya fredningsområde (4,9 km²). Fredningsområder for hummer har vist svært god effekt på hummerbestander i alle områder som HI har fulgt opp (Kvernskjær, Bolærne, Flødevigen, Tvedestrand og Lindesnes). Det er gjennomgående en betydelig økning i både antall hummer og gjennomsnittsstørrelse i

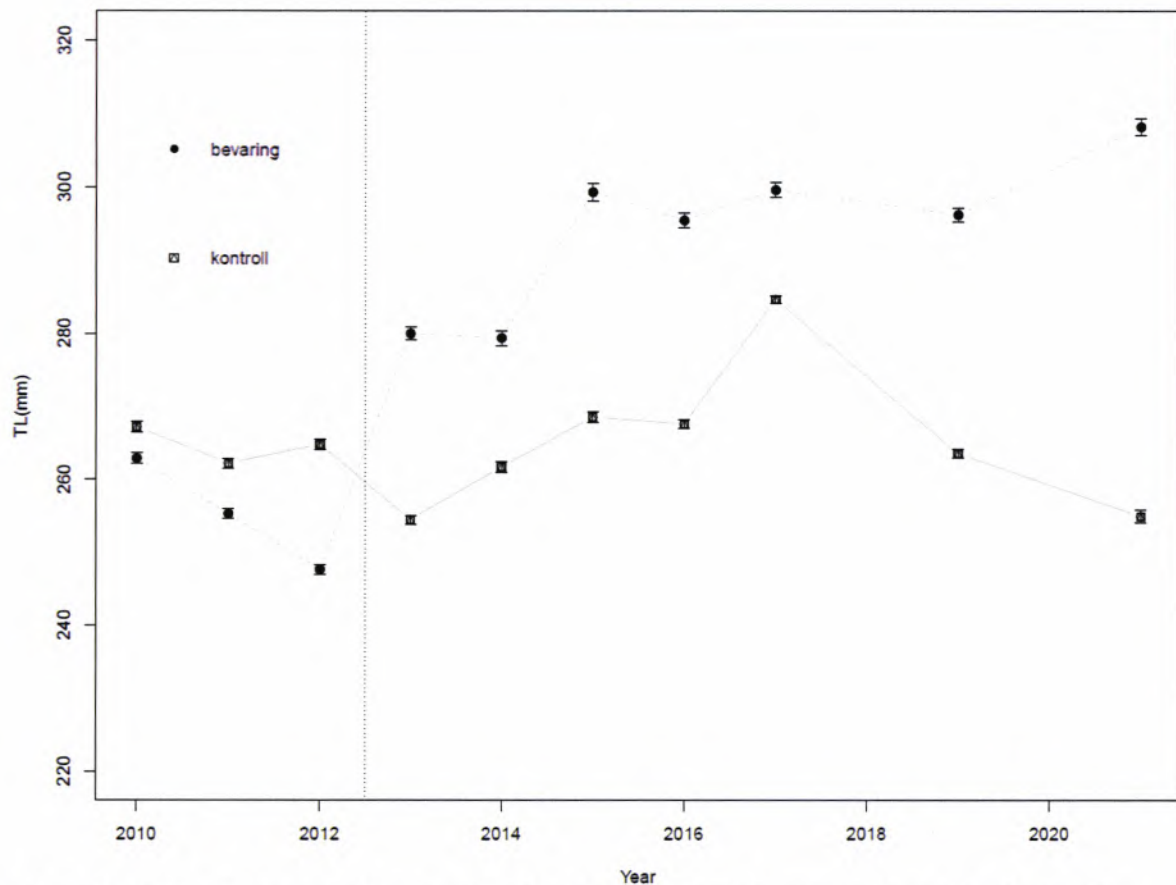

fredningsområdene - sammenliknet med kontrollområder som er åpne for ordinært fiske (Moland m.fl. 2013, Espeland m.fl. 2016, Nillos-Kleiven m.fl. 2019). I tillegg forekommer det utvandring av større hummer fra fredningsområder (Torbjørnsen m.fl. 2018), og eggproduksjonen er beregnet til å være tre ganger større innenfor fredningsområdene (ti år etter innføring av tiltak), sammenlignet med områder som er gjenstand for et ordinært hummerfiske (Calef 2016). Disse effektene forventes å virke positivt på bestanden utenfor/ nedstrøms for fredningsområder. Askerøya fredningsområde har hatt en positiv utvikling siden etablering i 2012 (Fig. 7) med rundt en tredobling av fangst per teine fra 2012 til 2021. Samtidig har fangstene i omkringliggende områder holdt seg relativt stabil, der det i perioden 2015-2019 var noe lavere fangst enn 2012, mens 2021 hadde høyere fangst enn 2012.

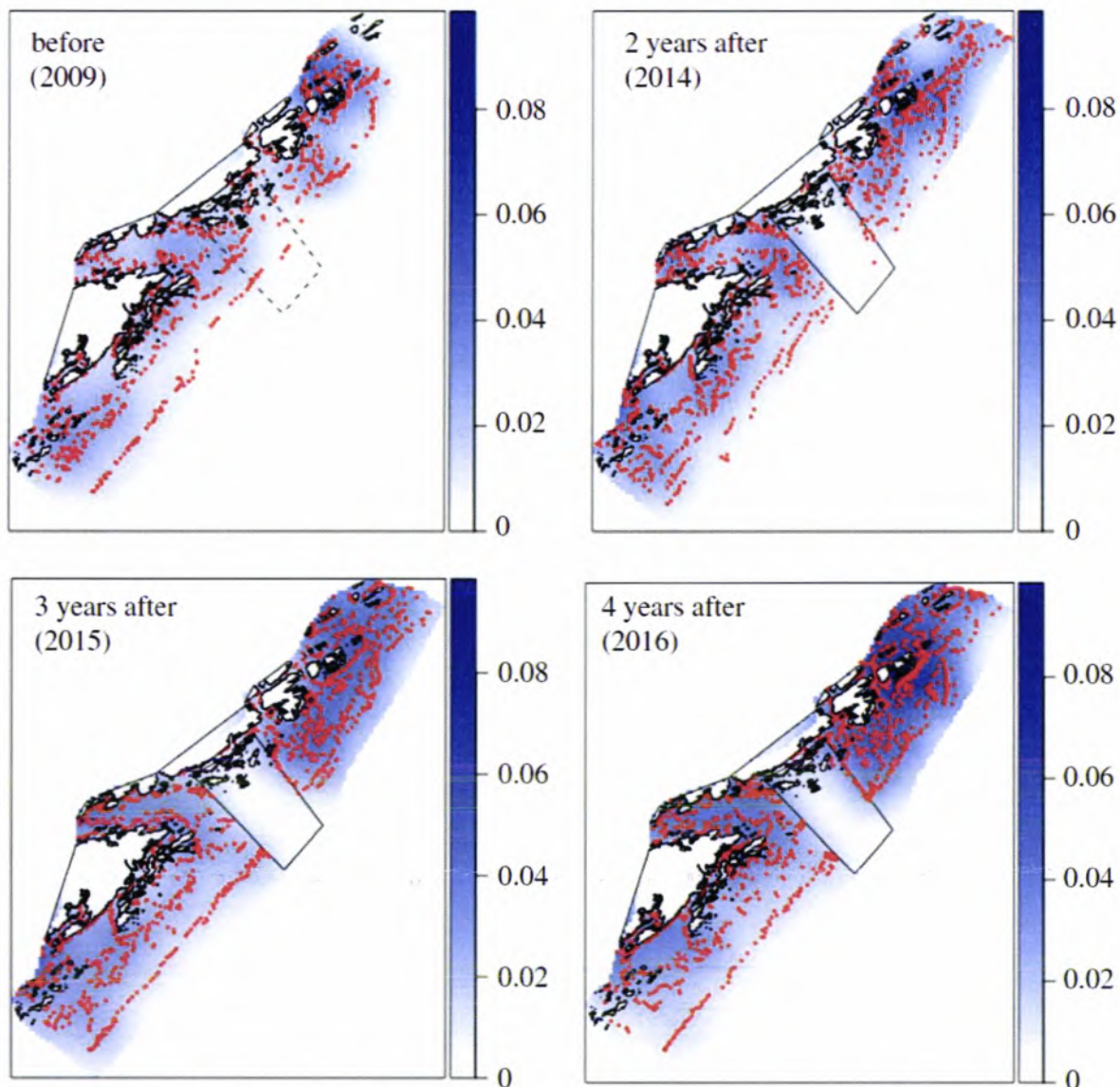
Figur 7. Hummer per teinedøgn 2010-2021 innenfor (bevaring, sirkler) og utenfor (kontroll, firkanter) Askerøya fredningsområde.

Gjennomsnittsstørrelsen i fredningsområdet har hatt en betydelig vekst siden 2012 sammenlignet med omkringliggende områder (Fig. 8).

Figur 8. Årlig gjennomsnittsstørrelse (totallengde) på hummer innenfor (bevaring, sirkler) og utenfor (kontroll, firkanter) i perioden 2010 til 2021. Loddrett stiplet linje indikerer etablering av fredningsområdet.

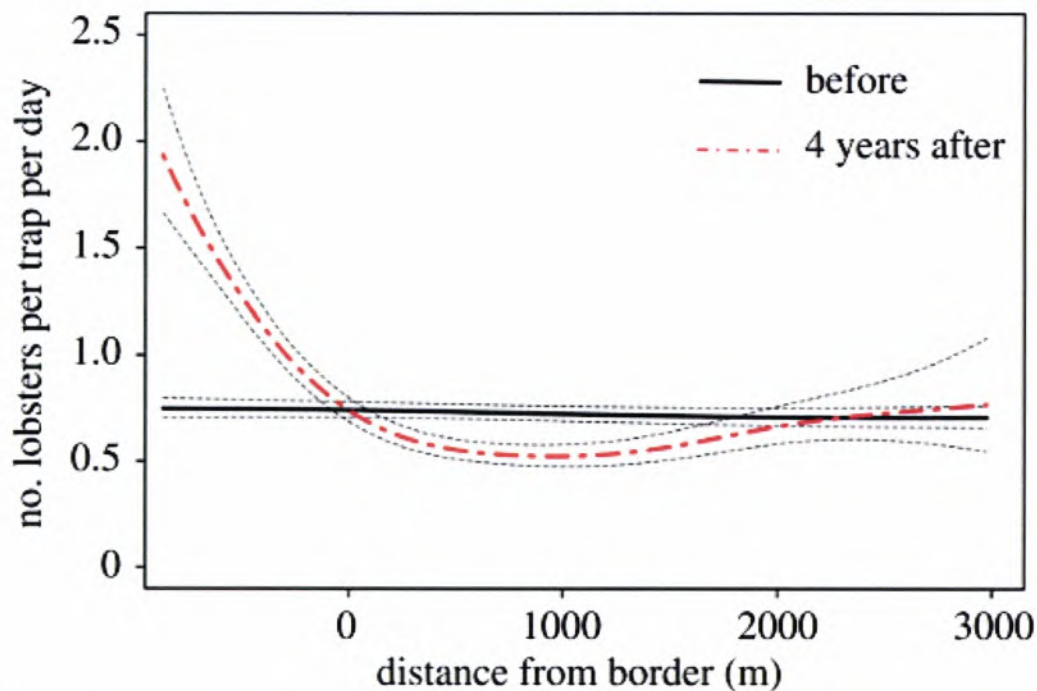
Fra 2009 til 2016 doblet fisketrykket seg i ytre områder av Tvedestrand. Fisketrykket forskjøv seg også nærmere fredningsområdet og ble tredoblet i dette området (Fig. 9).

Figur 9. Tetthet av hummerteiner første uke av hummerfisket i 2009 (før etablering), 2014 (2 år etter etablering), 2015 (3 år etter) og 2016 (4 år etter). Kilde: Nillos-Kleiven mfl. 2019.

Fisketrykket i nær tilknytning til fredningsområdet ser ut til å ha medført lavere tetthet av hummer i dette området sammenlignet med før etablering (Fig. 10). Dette kan ha endret seg etter 2016. Et nytt forsøksfiske var gjennomført i august 2021, men er ikke ferdig analysert enda.

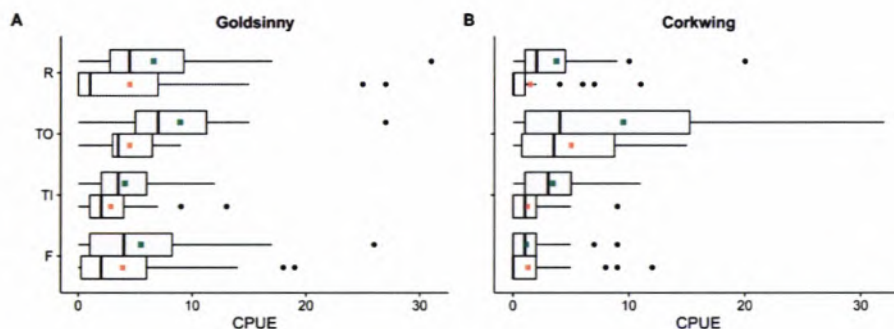

Figur 10. Hummer per teinedøgn fra midt i fredningsområdet til 3000 meter utenfor grensen før (sort linje) og etter (rød linje) etablering. Fangstene er høyest i midten av fredningsområdet (Nillos-Kleiven mfl. 2019).

Leppefisk

Tiltakene har medført at leppefisk har fått et vern innenfor begge typer soner i Tvedestrand i kraft av redskapsbegrensningene. Et forskningsprosjekt ble gjennomført for å måle kontrasten mellom disse og områder som benyttes til fisket etter leppefisk til bruk i avlusning i lakseoppdrett fant at det bevaringsområdene har økt alder og tetthet av leppefisk (Fig. 11; Halvorsen m.fl. 2017). Det er begrenset kunnskap om de økologiske effektene av fisket etter leppefisk og langsiktig overvåkning i og utenfor bevaringsområder gir i denne sammenhengen svært viktig informasjon. HI gjennomfører årlige rusetokt som brukes for å følge denne utviklingen (Reamon 2020).

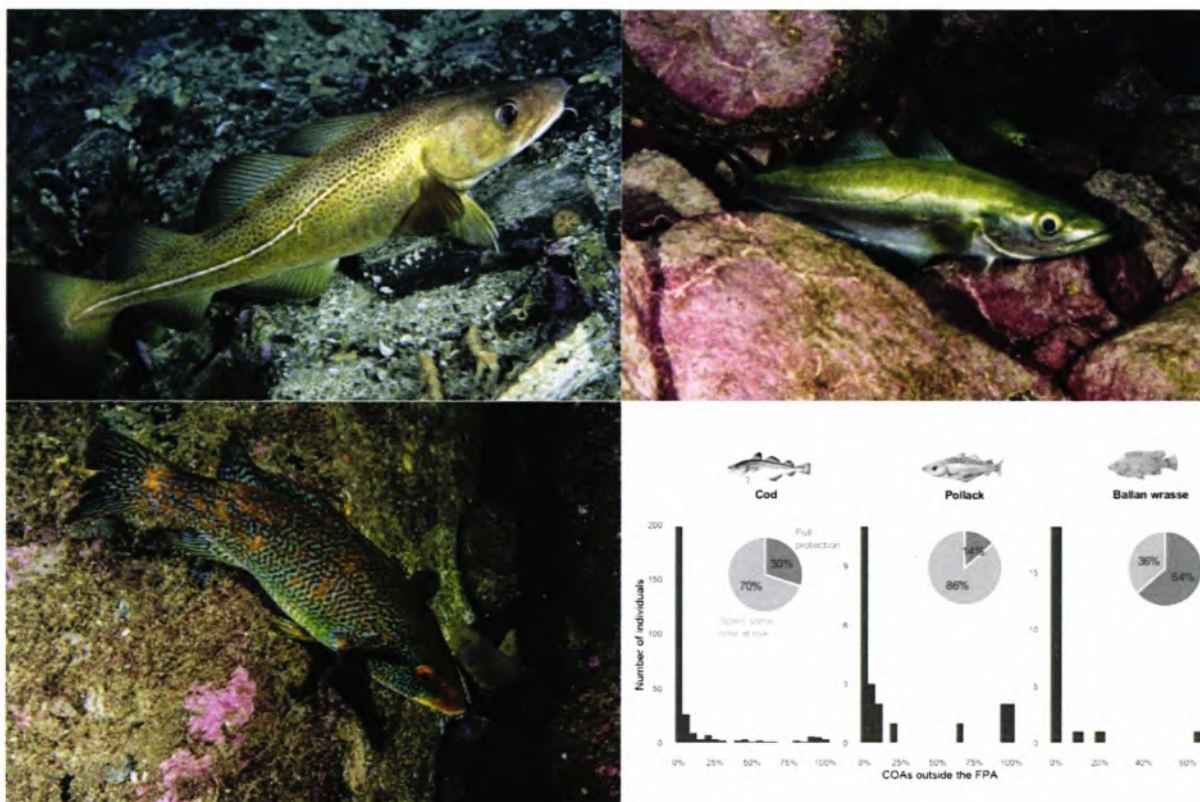

Figur 11. Tetthet (fangst per ruse, CPUE) av bergnebb (“goldsinny”) og grønngylt (“corkwing”) innenfor og utenfor bevaringsområder i Skagerrak. R = Risør, TO = Tvedestrand ytre, TI = Tvedestrand Indre (nullfiskeområdet), F= Flødevigen.

Akustisk telemetri – inngående studier av områdebruk og bevegelser hos fiskearter i Tvedestrandfjorden

Siden mai 2011 ble det etablert et nettverk av hydrofoner – «undervannsantennner» – som muliggjør studier av hvordan fisk i fjorden beveger seg og bruker de ulike sonene i fjorden. Fisken fanges i forbudssonen og får operert inn en sender i bukhulen. Signalene fra senderne blir tatt imot av hydrofonene. Disse arbeidene har vist at flere arter (torsk, lyr, berggylt, sjørret) drar fordel av fiskeforbudssonen, selv om deler av tiden brukes i de tilgrensende områdene som er åpne for fiske med krok og snøre (Fig. 12). Det generelle mønsteret i resultatene viser at torsk, lyr og sjørret merket innenfor forbudssonen opplever ulik grad av fredning i samsvar med tid brukt innenfor og utenfor sonen. Forbudssonen er for liten til å gi et fullstendig vern til disse artene i fjorden. Et unntak er berggylt som er den mest stedbundne arten i merkeforsøkene, som i gjennomsnitt har oppholdt seg i forbudssonen i 64% av tiden.

Figur 12. Torsk, lyr og berggyllt er merket med akustiske sendere i Tvedestrandfjorden og nettverket av hydrofoner har gjort det mulig å måle tiden brukt innenfor og utenfor forbudssonen. Torsk merket innenfor forbudssonen tilbrakte 30% av tiden innenfor, tilsvarende for lyr var 14%, mens den mest stedbundne arten berggyllt brukte 64% av tiden i forbudssonen (Villegas-Ríos m.fl. 2021).

Sjørørret

Selv om sjørørret ikke var en av målartene for tiltakene i ‘Aktiv forvaltning’-prosjektet er det blitt gjennomført forskning på effektene for denne artene gjennom tilleggsbevilgning fra ekstern kilder.

Til tross for at sjørørreten må vandre til bekken for å gyte om høsten/vinteren har den god beskyttelse fra nullfiskeområdet i Tvedestrandfjorden. Nullfiskeområdet beskyttet 32 % av ørreten som holder til i Tvedestrandfjorden og var stort nok til å dekke det gjennomsnittlige hjemmeområdet til en sjørørret (Thorbjørnsen mfl. 2019). Nullfiskeområdet i Tvedestrandfjorden har også gitt en unik mulighet til å studere om det finnes noen utvelgelse – seleksjon - på atferd hos fisk som lever i områder der det finnes romlig kontrast mellom fredning og fiske. Her fant vi at seleksjonen på aktivitetsnivå varierte i og utenfor nullfiskeområdet, noe som forteller oss at områder med både fredning og fiskede område kan hjelpe til å opprettholde variasjon i populasjonen – noe som kan være viktig for å styrke fiskebestander mot fremtidens endringer i fiske, klima og miljø (Thorbjørnsen m.fl. 2021).

Tilrådingar vedrørende fremtidige tiltak/ videreføring av tiltak i Tvedestrand

Hummerbestanden i Sør-Norge vurderes fremdeles til å være historisk lav (Kleiven m.fl. 2017) og kom inn på den nasjonale rødlisten som «sårbar» i 2021. Også kystnær torsk i Skagerrak er vurdert til å være på historisk lavt nivå (Aglen m.fl. 2016). HI vurderer situasjonen dithen at vedvarende høyt fiskepress er en trussel mot svekkede bestander – og at lokale forvaltningstiltak som innført i Tvedestrand kommune vil være en del av løsningen. Hummerfredningsområder kan bidra positivt, men fiskeforbudssoner er enda mer effektive forvaltningsverktøy for gjenoppbygging. Internasjonale metastudier viser at «nullfiskeområder» utvikler i snitt over tre ganger så mye biomasse av fisk, dobbelt så mange individer, og nær 20 % økning i arts mangfold sammenlignet med områder som fiskes/ høstes (Fenberg m.fl. 2012). Et nettverk av fredningsområder (og nullfiskeområder) langs kysten vil kunne bidra til mer robuste bestander i fremtiden (se Huserbråten m.fl. 2013, Moland m.fl. 2021).

Det er en kjensgjerning at nullfiskeområdet i Tvedestrand er svært lite (1,5 km²) og at torsken i dette området lever i miljømessig pressede områder med oksygenfattig bunnvann og høye sommertemperaturer i overflaten. Men dette kan karakteriseres som typisk for fjordene i Skagerrak, der torsk lever helt på grensen av hva som er mulig. Klimamodellene indikerer at miljøutfordringene vil intensiveres i fremtiden – med langvarige temperaturopper sommerstid, og negativ utvikling av oksygeninnholdet i fjordenes bunnvann.

Nullfiskeområdet i Tvedestrand har gitt mye ny kunnskap hvordan fisk opplever og takler et slikt fjordmiljø. Videre er 2019-årsklassen svært interessant og viktig å følge. Det gjenstår å se hvorvidt den sterke 2019-årsklassen av torsk vil bidra til en betydelig gjenoppbygging av torskebestanden i Tvedestrandsfjorden og tilgrensende sjøområder. Nullfiskeområdet i Tvedestrand er det eneste slike området i Norge og er derfor faglig sett svært nyttig for å forstå påvirkningen fra fiskeri og andre miljøfaktorer. HI vurderer at de vil være verdifullt å følge utviklingen til fiskebestander og fiskesamfunnet i Tvedestrand. Telemetrisystemet som står i nullfiskeområdet vil bli videreført i minst to år til. Årlig standardisert forsøksfiske med ruser vil også bli videreført dersom bevaringsområdene forlenges.

Bevaringsområdet for hummer utenfor Askerøya ligger i Raet nasjonalpark. Området er en viktig referanse for å vurdere utviklingen av hummerbestanden i nasjonalparken.

Havforskningsinstituttet gir på oppdrag for Raet nasjonalparkstyre kunnskapsbidrag om etablering av bevaringsområder i Raet nasjonalpark. Erfaringene fra forskningen i Tvedestrand blir et viktig bidrag i dette arbeidet.

På dette grunnlag anbefales det fra Havforskningsinstituttets side at eksisterende reguleringer av fredningsområder og nullfiskeområder videreføres i Tvedestrand i fem år. Alternativt til det eventuelt blir etablert bevaringsområder i prosjektet knyttet til Raet nasjonalpark. Tvedestrandsfjorden, som et gyteområde tilknyttet Raet nasjonalpark, vil i denne prosessen bli vurdert i en større sammenheng.

Kilder

Aglen, A., Nedreaas, K., Moland, E., Knutsen, H., Kleiven, A.R., Johannessen, T., Wehde, H., Jørgensen, T., Espeland, S.H., Olsen, E.M., Knutsen, J.A. 2016. Oppdatert kunnskapsstatus om kystnær torsk i Sør-Norge. Fisken og havet, særnr. 4-2016. Havforskningsinstituttet, Bergen.

Calef, Z. 2016. Quantifying the impact of a network of small-scale MPAs on reproductive potential of European lobster (*Homarus Gammarus*) in the Norwegian Skagerrak. MSc thesis DTU Aqua 2016, 68 pp.

Espeland S, Kleiven AR, Moland E, Knutsen JA. Aktiv forvaltning av marine ressurser – lokalt tilpasset forvaltning. Sluttrapport 2016. <https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/2374845>

Fenberg, P.B., Caselle, J., Claudet, J., Clemence, M., Gaines, S., García-Charton, J.A., Gonçalves, E.J., Grorud-Colvert, K., Guidetti, P., Jenkins, S., Jones, P.J.S., Lester, S., McAllen, R., Moland, E., Planes, S., Sørensen, T.K. 2012. The science of European marine reserves: status, efficacy, and future needs. *Marine Policy* 36: 1012-1021

Fernandez-Chacon, A., Moland, E., Espeland, S.H., Kleiven, A.R., Olsen, E.M. 2015. Demographic effects of partial versus full protection: inference from an empirical before-after control-impact study. *Journal of Applied Ecology* doi:10.1111/1365-2664

Freitas, C., Villegas-Rios, D., Moland, E., Olsen, EM. 2021. Sea temperature effects on depth use and habitat selection in a marine fish community. *Journal of Animal Ecology*. <https://doi.org/10.1111/1365-2656.13497>

Halvorsen, K.T., Larsen, T., Sørvalen, T.K., Vøllestad, L.A., Knutsen, H., Olsen, E.M. 2017. Impact of harvesting cleaner fish for salmonid aquaculture assessed from replicated coastal marine protected areas, *Marine Biology Research*, 13:4, 359-369

Huserbråten, M.B.O., Moland, E., Knutsen, H., Olsen, E.M., André, C., Stenseth, N.C. 2013. Conservation, spillover and gene flow within a network of northern European marine protected areas. *PLOS ONE* 8(9):e73388

Kleiven AR, Moland E, Sørvalen TK, Espeland SH, van der Meeren, GI. Evaluering av effekten av forvaltningstiltak på hummer og forslag til tiltak. Rapport fra Havforskningen, NR. 15-2017. 30 pp.

Nillos-Kleiven PJ, Espeland SH, Olsen EM, Abesamis RA, Moland E, Kleiven AR. 2019. Fishing pressure impacts the abundance gradient of European lobsters across the borders of a newly established marine protected area. *Proc. R. Soc. B* 286:20182455. <http://dx.doi.org/10.1098/rspb.2018.2455>

Moland, E., Fernández-Chacón, A., Sjørdalen, T.K., Villegas-Ríos, D., Thorbjørnsen, S.H., Halvorsen, K.T., Huserbråten, M., Olsen, E.M., Nillos Kleiven, P.J., Kleiven, A.R., Knutsen, H., Espeland, S.H., Freitas, C., Knutsen, J.A. 2021. Restoration of abundance and dynamics of coastal fish and lobster within northern marine protected areas across two decades. *Front. Mar. Sci.* 8:674756. doi: 10.3389/fmars.2021.674756

Moland, E., Olsen, E.M., Knutsen, H., Garrigou, P., Espeland, S.H., Kleiven, A.R., André, C., Knutsen, J.A. 2013. Lobster and cod benefit from small scale northern marine protected areas: inference from an empirical before-after control-impact study. *Proceedings of the Royal Society B Biological Sciences* 280: 20122679

Reamon, M. 2020. Assessing the impacts of marine protected areas on wrasse populations in Norway (Master thesis; <https://uia.brage.unit.no/uia-xmlui/handle/11250/2678982>)

Sheehy MRJ, Bannister RCA, Wickins JF, Shelton PMJ. 1999. New perspectives on the growth and longevity of the European lobster (*Homarus gammarus*). *Canadian Journal of Fisheries and Aquatic Sciences* 56: 1904–1915

Synnes, A.E.W. 2020. Seascape ecology of Atlantic cod (*Gadus morhua*) in coastal Skagerrak: population structure, connectivity, and role in fish assemblage. PhD - Doktorgradavhandling, Universitetet i Agder.

Thorbjørnsen, S.H., Moland, E., Huserbråten, M.B.O., Knutsen, J.A., Knutsen, H., Olsen, E.M. 2018. Replicated marine protected areas support movement of larger, but not more, European lobsters to neighbouring fished areas. *Marine Ecology Progress Series* doi: 10.3354/meps12546

Villegas-Ríos, D., Claudet, J., Freitas, C., Moland, E., Thorbjørnsen, S.H., Alonso-Fernández, A., Olsen, E.M. 2021. Time at risk: Individual spatial behaviour drives effectiveness of marine protected areas and fitness. *Biological Conservation* 263:109333. <https://doi.org/10.1016/j.biocon.2021.109333>.

Arkivsaksnr: 2022/325-0

Saksbehandler: Jenny Marie Gulbrandsen

Dato: 21.02.2022

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Raet nasjonalparkstyre	7/22	04.03.2022

Søknad om basestasjon på Store Torungen fyr - Arendal - Raet NP

Forvalters innstilling

Nasjonalparkstyret for Raet nasjonalpark og Søm landskapsvernområde gir tillatelse etter verneforskriften § 3 tredje ledd f) sette opp nye installasjoner som omsøkt og angitt i kart med nødvendig infrastruktur.

Det er gitt vilkår for tillatelsen:

- Tiltaket skal gjennomføres som omsøkt og kartfestet.
- Alt avfall skal fjernes fra nasjonalparken og leveres på egnet avfallsmottak.
- Tiltaket skal være igangsatt senest fem år fra denne dispensasjonen ble gitt.

Dersom man ønsker å frakte materialer over land, minner vi om at motorisert ferdsel i utmark er søknadspiktig.

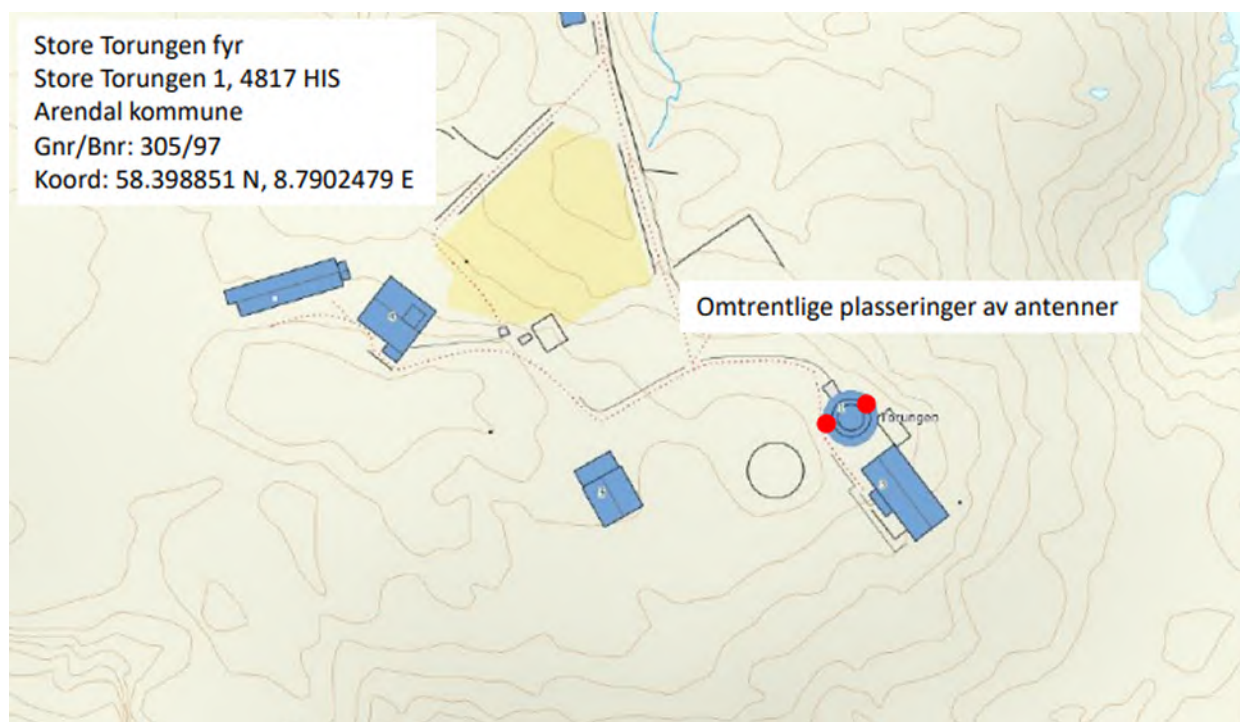
Klage på vedtak

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse jf. Forvaltningsloven § 28. Frist for å klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes Raet Nasjonalparkstyre.

Saksopplysninger

Ice communication Norge AS bygger ut basestasjoner for å bedre dekningen av mobilt nett langs kysten for sine kunder. Søker er Technogarden på vegne av Ice Communications AS.

Tiltaket omfatter montering av to antenner på Store Torungen fyr, som anvist på kart nedenfor. Ifølge søker er det allerede montert tilsvarende antenner fra andre operatører på fyret.

Photo montage sector A

Photo montage sector B

To antennenlokasjoner på siden av fyrtårn.
Avstander vist er til allerede eksisterende antenner fra annen operatør.

Naturmangfoldloven og verneforskrift

Raet nasjonalpark ble vernet ved kgl. res. av 16.12.2016. For verneområdet gjelder Forskrift om vern av Raet nasjonalpark, i Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner i Aust-Agder fylke, heretter kalt verneforskriften.

Formålet med Raet nasjonalpark fremgår av verneforskriften § 1, som lyder:

Formålet med nasjonalparken er å bevare et større naturområde uten tyngre inngrep med egenartede og representative økosystemer, mange godt bevarte kvartærgeologiske forekomster etter siste istid, og med særlig vekt på plantelivet, dyrelivet, naturtyper, kystlandskapet med sjøoverflaten og kulturminner knyttet til Aust-Agders kystområde både på land og i sjø. For de marine delene er formålet særlig å ta vare på det undersjøiske landskapet med tilhørende marine arter og marine naturtyper som israndsavsetninger, skjellsandforekomster, bløtbunnsområder, ålegras- og undervannsenger, tareskog og gyteområder for fisk.

Verneforskriften § 3 Vern mot inngrep i landskapet

I nasjonalparken skal ingen varig påvirkning av naturmiljø eller kulturminner finne sted, med mindre slik påvirkning er en forutsetning for å ivareta verneformålet.

Området er vernet mot inngrep av enhver art, herunder oppføring og ombygging av varige eller midlertidige bygninger, (...) anlegg og innretninger (...) boring og sprenging, (...) fremføring av luft-, vann-, sjø- og jordledninger, (...) o.l. Opplistingen av tiltak er ikke uttømmende.

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

f) oppføring av nødvendige navigasjonsinstallasjoner og andre farledstiltak for å trygge ferdseilen til sjøs.

I utkast til forvaltningsplan for Raet nasjonalpark og Søm landskapsvernområde av 16.12.17 er det ingen retningslinjer for navigasjons- og farledstiltak, kun en generell henvisning til bestemmelsen om drift og vedlikehold jf § 3 tredje ledd c) og åpning til å utføre nødvendige tiltak (akutte) tiltak også i forbudstiden i Sone A.

Vurdering

Verneforskriften § 3 slår fast at alle inngrep inkludert anlegg og innretninger i utgangspunktet er forbudt. Det er i fjerde ledd f) kan man søke om å sette opp nødvendige navigasjonsinstallasjoner og andre farledsinstallasjoner som kan trygge ferdseilen til sjøs.

Forvalters vurdering er at det omsøkte tiltaket faller inn under §3 4.ledd f). Mange mindre fartøy som ferdes på sjøen navigerer etter gps som drives av mobile nett og har mobiltelefon som eneste kommunikasjonsmiddel.

Alle installasjoner bidrar til en bit-for-bit nedbygging av nasjonalparken og kan påvirke landskap, friluftsliv, geologi, naturmiljø m.fl. Retningslinjene er vedtatt for å avgrense denne nedbyggingen, men hvert enkelt tiltak skal vurderes separat, og sikkerhet på sjøen er et tungtveiende hensyn. Tiltaket med to antenner på gjerdet rundt fyrlykten på Store Torungen fyr er knapt synlig og er vurdert å ikke påvirke verneverdiene negativt.

Økosystembelastning (jf nml § 10) anses som begrenset ettersom tiltaket i stor grad utnytter allerede bebygd areal.

Kunnskapsgrunnlaget (§ 8) i området er godt og basert på feltbefaringer samt innhenting av kunnskap fra verneprosess, kartlegginger og offentlige funn. Området har en av regionens viktigste hekkelokalteter, og et betydelig kystlandskap med kulturminner og naturtyper som beiteenger og kystlynghei.

Føre-var-prinsippet (§ 9) er vurdert å være lite aktuelt, og at sikkerheten veier tyngre. Hensyn til naturverdier kan ivaretas ved hensynsfull gjennomføring. Området er åpent for besøkende gjennom året og montering vil ikke bidra til mer forstyrrelser enn eksisterende aktiviteter i området.

§ 11 forutsettes ivaretatt gjennom vilkår for gjennomføring og § 12 vurderes som lite aktuelt i saken.

Antennen kan installeres direkte på fyret og det er ikke behov for ytterligere dispensasjoner.

Konklusjon

Forvalter anbefaler at søknaden gis tillatelse som omsøkt med vilkår.

Arkivsaksnr: 2022/188-0

Saksbehandler: Jenny Marie Gulbrandsen

Dato: 25.02.2022

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Raet nasjonalparkstyre	8/22	04.03.2022

Vedtak om design for innfallsport Hasseltangen Raet nasjonalpark

Vedlegg:

1 Hasseltangen (2)

Forvalters innstilling

Raet nasjonalparkstyre vedtar følgende design for Innfallsport Hasseltangen

- Parkeringsplass – Alternativ B
- Indre Parkering- Tilbakeføring med nytt toalett og noen få HC plasser.
- Utsiktspunkt- Alternativ C
- Baderampe- Alternativ D
- Møblering- Stein og eik som hovedmateriale. Sittegrupper tilpasset UU og benker med ryggstøtte og armstøtte der det er aktuelt mtp brukergrupper, i samme stil. Fellesgrill på større steder som dekker flere sittegrupper. Bålpanner på mer isolerte bål plasser.
- Skiltplan – Som fremlagt med RUs endringer.

Nasjonalparkstyret vedtar å følge prioriteringslisten som følger:

1. Toalettfasiliteter 2 bygg, Design Feste AS.
2. Parkeringsplass, innfallsport og skilting
3. Baderampe
4. Utsiktspunkt
5. Oppgradering av sti til bedre UU
6. Hevet sti ved Svartorskogen/ glasiøle formasjoner
7. Indre parkering og tilbakeføring av p-plass.

Forvalter og Asplan viak kan sammen ferdigstille tegninger slik at de kan søkes inn til behandling etter verneforskriften, og innhente priser på bygg, skilt og anleggsarbeid. Tiltakene skal også sendes inn til behandling hos Grimstad kommune.

Styret avventer mer info fra RU om fyret fra Spærholmen og den optiske telegrafstasjonen.

Saksopplysninger

Skissene har vært drøftet på arbeidsmøter mellom Asplan Viak og forvalter, og den 22.februar var det RU møte om Innfallsport Hasseltangen i Grimstad kommunestyresal med 10 personer + 4 på teams. Det kom mange gode innspill, og både for og mot tiltak. Innspillene er notert under hvert fokusområde.

Innledningsvis ble det spurt om Marex-tomta kan være aktuell for tiltak, men så lenge den er en industritomt så er det lite aktuelt å legge til rette for allmenn ferdsel der.

Parkeringsplass

Ca 55-60 plasser. Rådgivende utvalg delt, med noe mer støtte for alt B. Alle mener en slik oppgradering er veldig positivt. Separasjon fra veg, grønnstruktur, merket plasser og en flott rasteplass. Bukten nærmest Trond Østereng kan bli en fin liten bukt for vassing/bading for barn. Lade muligheter for elsykkel og elbil bør inkluderes. Det kom spørsmål om det er mulig å få til VA og strøm til begge toalettbyggene (også nytt på indre parkering)- noe Grimstad kommune bekrefter (Rolf Inge Pettersen). Skilting for parkering anbefales å være 12-timers for å unngå dumping og langtidsparkering. Kommunen må ordne dette.

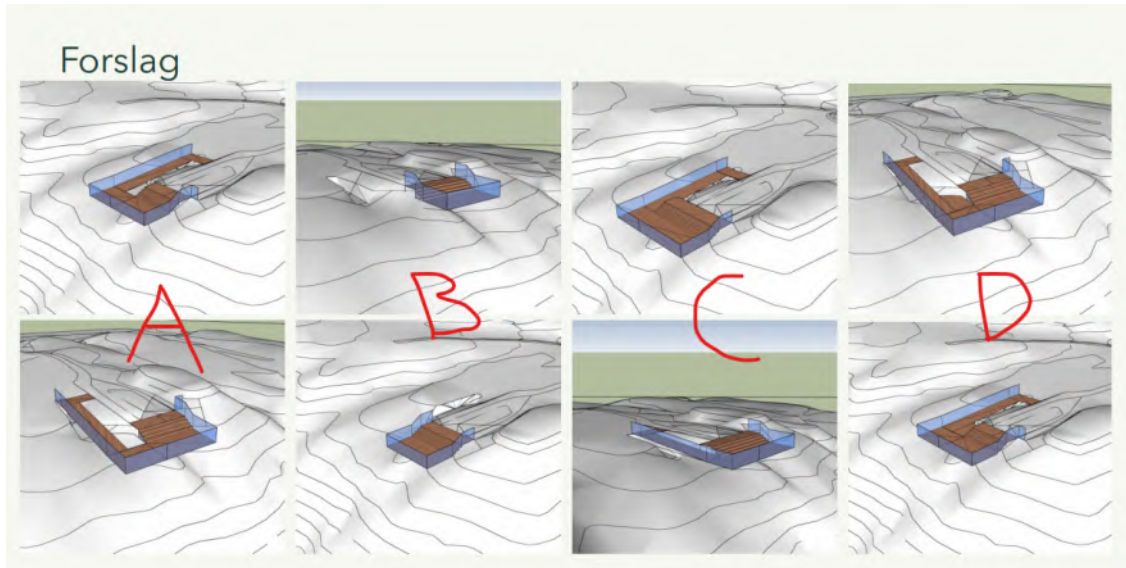
Det er blitt veldig populært å sette ut kajaker fra p-plassen og dette bør tas med i utforming av området med god adkomst ned til vannlinjen. Det er et betongrør med mulig overvannsføring som må sjekkes ut.

Indre parkering- tilbakeføring eller beholdes som i dag?
Tiltak krever avklaring mtp kulturminner som er ødelagt i området.

Rådgivende utvalg er positive til tilbakeføring. Vil redusere trafikk på liten vei og mer plass til bøkeskogen som i dag presses av bil-parkering. Det har vært en danseplass her tidligere og steinsetninger (kulturminner) har blitt fjernet av kommunen.

Utsiktspunkt

Rådgivende utvalg anbefaler løsning med rampe for ivaretagelse av UU (C eller D). Glassgjerder må unngås, det er skadelig for fugl og kan bli knust. Forslag om fjerning av asfalt og bruk av «sadde» + treverk. Gjerder kan være tauverk/netting/stål. Behovet for gjerder ble diskutert, ikke avklart. Med mange småbarn og eldre brukere vil det være tryggest med gjerder. Enkelte innspill går for minst mulig inngrep og kun fjerning av eksisterende «utsiktsplass». Ønsker ikke at Hasseltangen skal bli gjenstand for fokus på arkitektur fremfor det flotte landskapet.

Det er en plan om å restaurere en gravhaug rett vest for utsiktspunktet, og det er ønskelig med info om kulturminner og geologi ved utsiktspunktet. Det har også vært en optisk telegrafstasjon på pynten, og vi skal prøve å finne mer informasjon om denne.

Baderampe

Rådgivende utvalg konkluderte med at den beste badeplassen er den indre (venstre) bukta og at samlokalisering mot båt/fiske ved brygga ikke er ønskelig. Av hensyn til eksisterende trær og rasteplass + landskapets helning så er B-C-D-og E de beste løsningene. Asplan Viak anbefaler D. RU vil gjerne ha info om hvor langt ut den må gå og hvilke dybde man oppnår. Dette bør sjekkes ut opp mot anbefalinger for UU.

Møblering

Rådgivende utvalg vil både ha sittegrupper som laget på Hasseltangen av SNO, men også benker med ryggstø og armlener langs turveier og på rasteplasser. Sittegrupper må være tilgjengelig for UU med for eksempel en åpen side.

AKU har avklart at det mest hensiktsmessige på steder med mye folk er fellesgrill og sitteplasser rundt. RU gir innspill om at det også er ønskelig med bålpanner, og forvalter foreslår at dette benyttes på mer isolerte plasser. Ferdigbenker i tre (to benker med bord) som kommunen setter ut får blandet omtale i RU. Enkelte mener de er mindre attraktive og ikke i tråd med den stilen man ønsker å få i området. Men til gjengjeld er de rimelig, populære og robuste.

Spærholmen fyr skal demonteres og det er mulig å søke om å få gjenbruke fyret til allmennyttige formål – for eksempel på utstilling i innfallsporten på Hasseltangen?

Skiltplan

Skiltoversikt

Med innspill fra RU:

Skiltoversikt

RU gir innspill om mer info om kulturminner ved utsiktspunktet og at også stien opp til utsiktspunktet bør være natursti.

Rundturen over «sumpen» med svartor bør flyttes lengre opp i terrenget mot sør slik at man kan se de glasiale formasjonene rett øst for utsiktspunktet fra turveien. Disse er vanskelig tilgjengelige ellers.

Skilt med info om verneområdet kan plasseres på toalettbygg for å redusere belastningen på området.

QR koder bør benyttes aktivt og det bør sjekkes ut aktuelle apper som kan gi turgåere info underveis (bilder, videoer, fakta osv).

Vurdering

Forvalter mener de fremlagte forslagene er grundig utarbeidet og i tråd med behovet som er skissert i Besøksstrategien. Mye er hentet fra Mulighetsstudien, og området vil fremstå grønnere og mye mer imøtekomende. Med funksjonelle toaletter, og en god skiltplan vil man også få god info om verneområdet.

Asplan Viak har også laget et forslag til prioriteringer:

Asplan Viak forslag prioriterte tiltak til drøfting

1. Toalettfasiliteter 2 bygg, Feste AS
2. Parkering 1 hovedinnfallsport, skilting
3. Baderampe
4. Utsiktspunkt
5. Oppgradert sti til bedre UU
6. Sti på påler
7. Parkering 2 + sanering/revegetering av grusplass

RU og forvalter støtter Asplan Viaks prioriteringsliste.

Hasseltangen

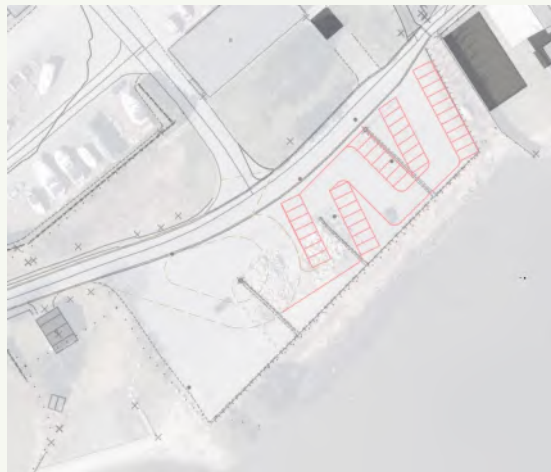
asplan
viak

Innfallsport

Forslag- alternativsøk

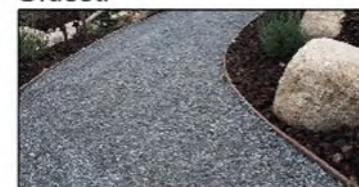
Oppriss detalj sone mellom parkering og eksisterende vei 1:50

Skiferheller til rasteplass

Grussti

Armertgress på parkeringsplass

Parkering og revegetering av grusplass

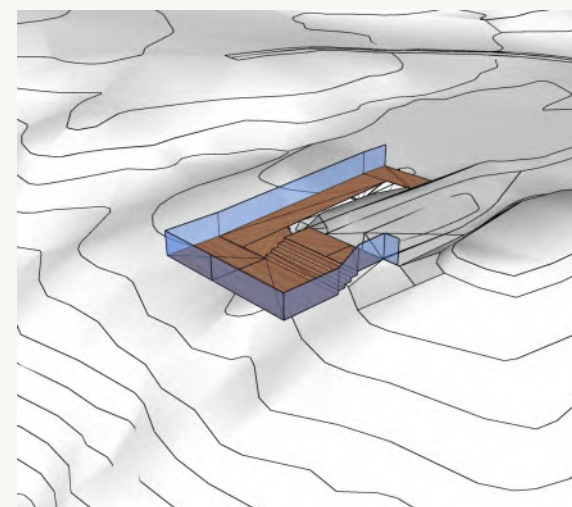
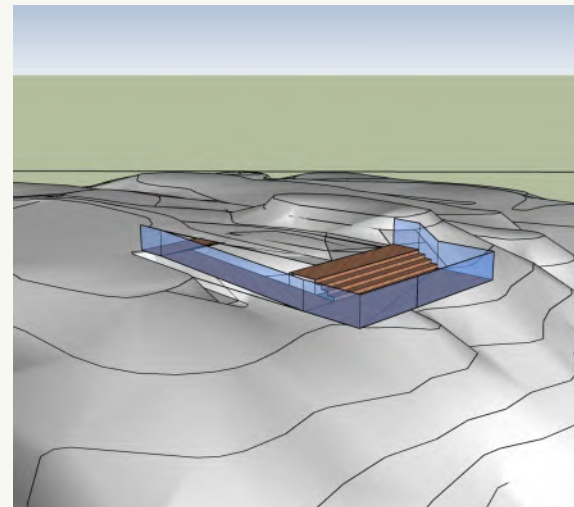
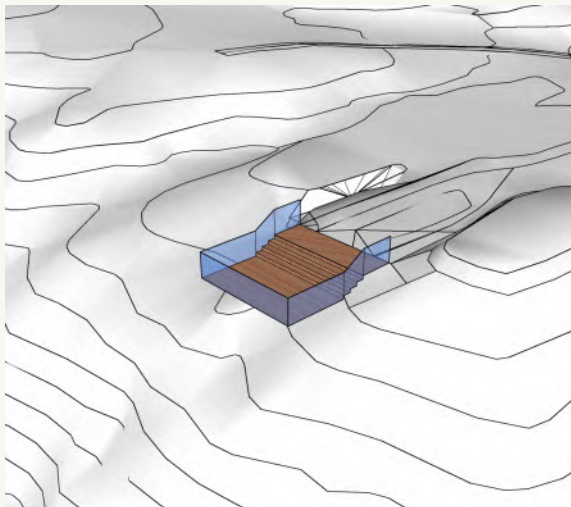
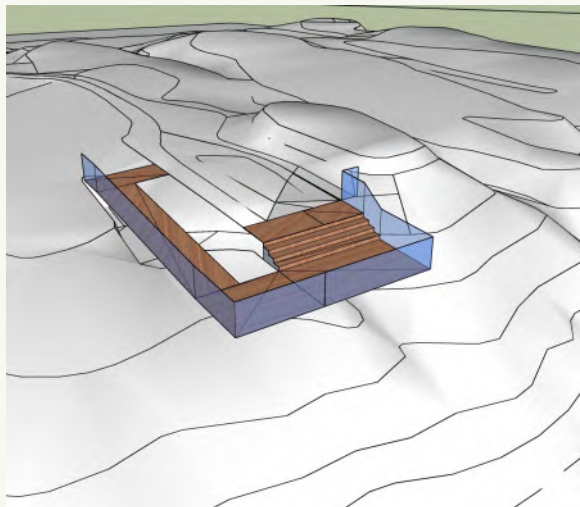
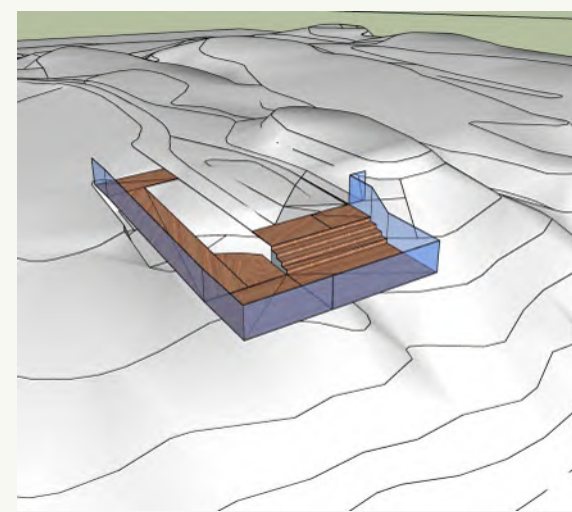
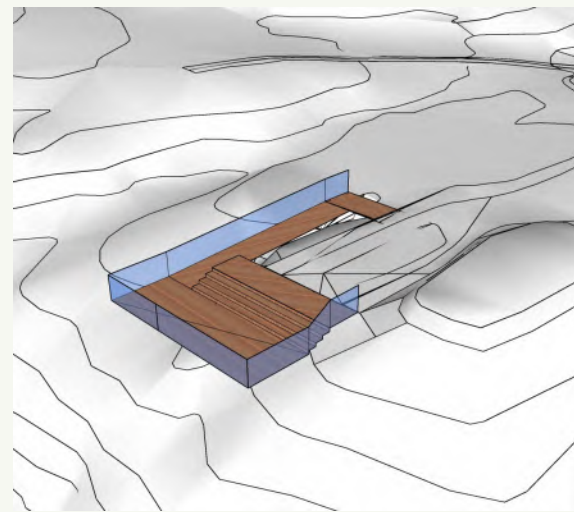
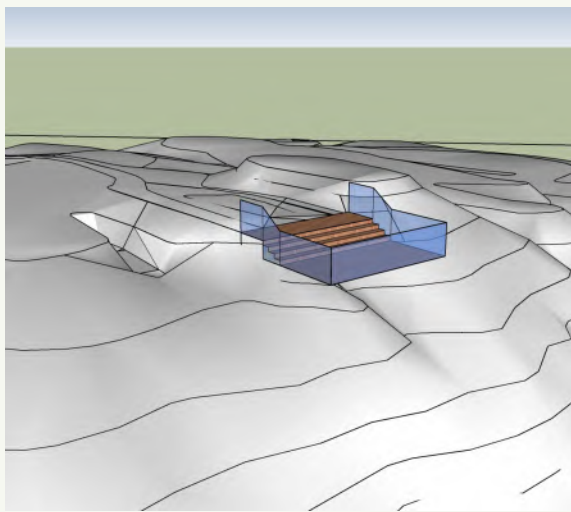
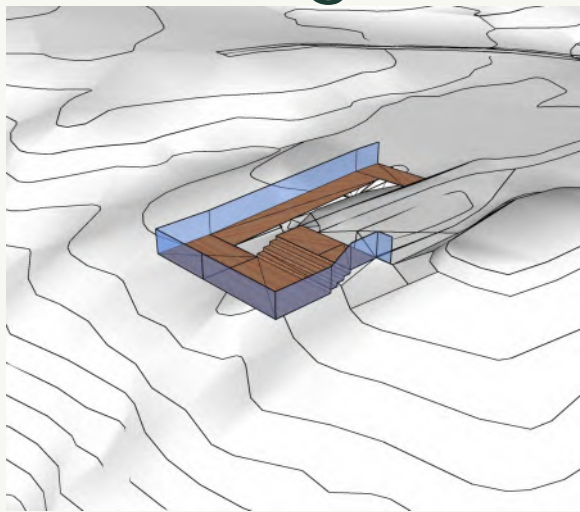

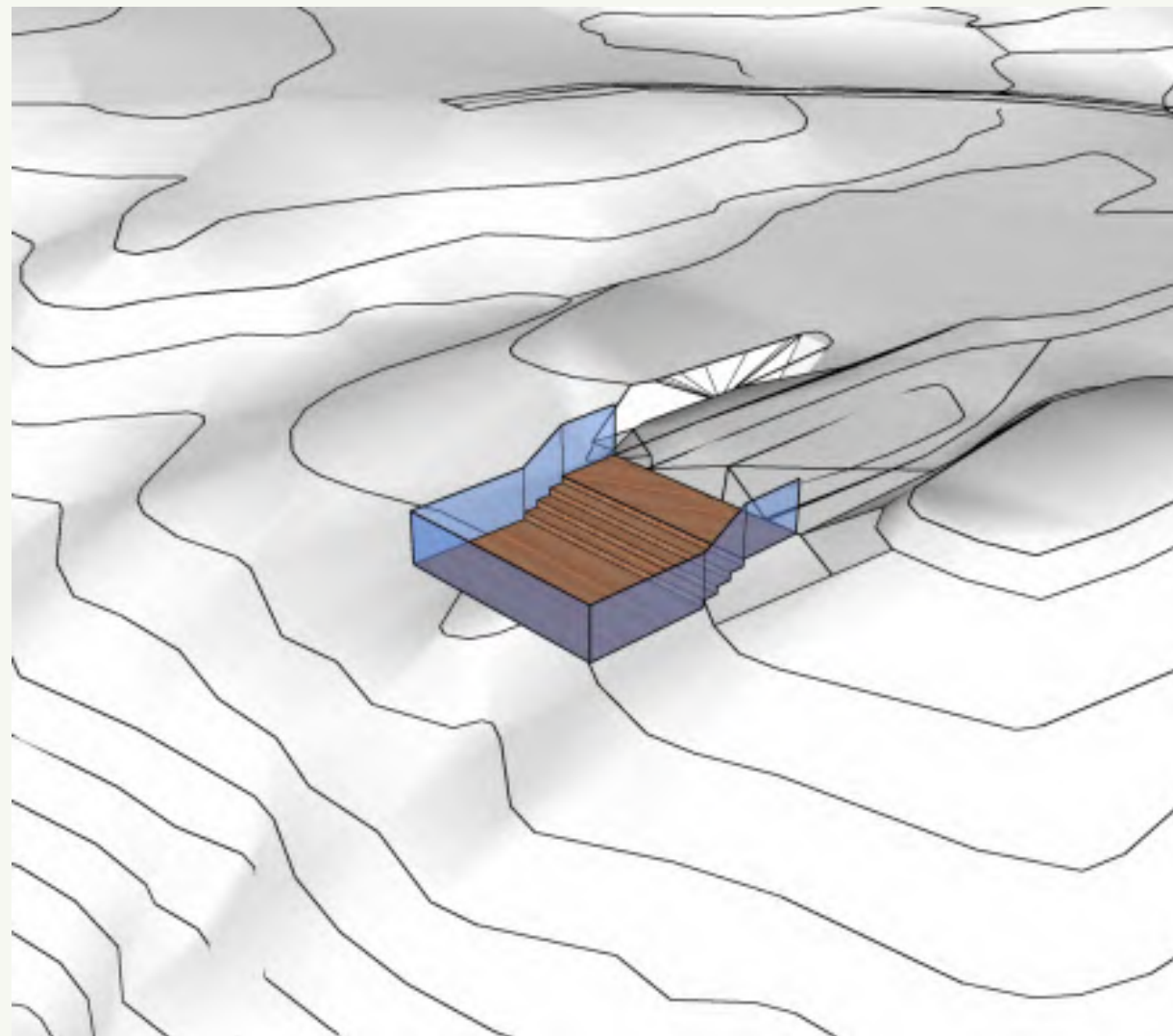
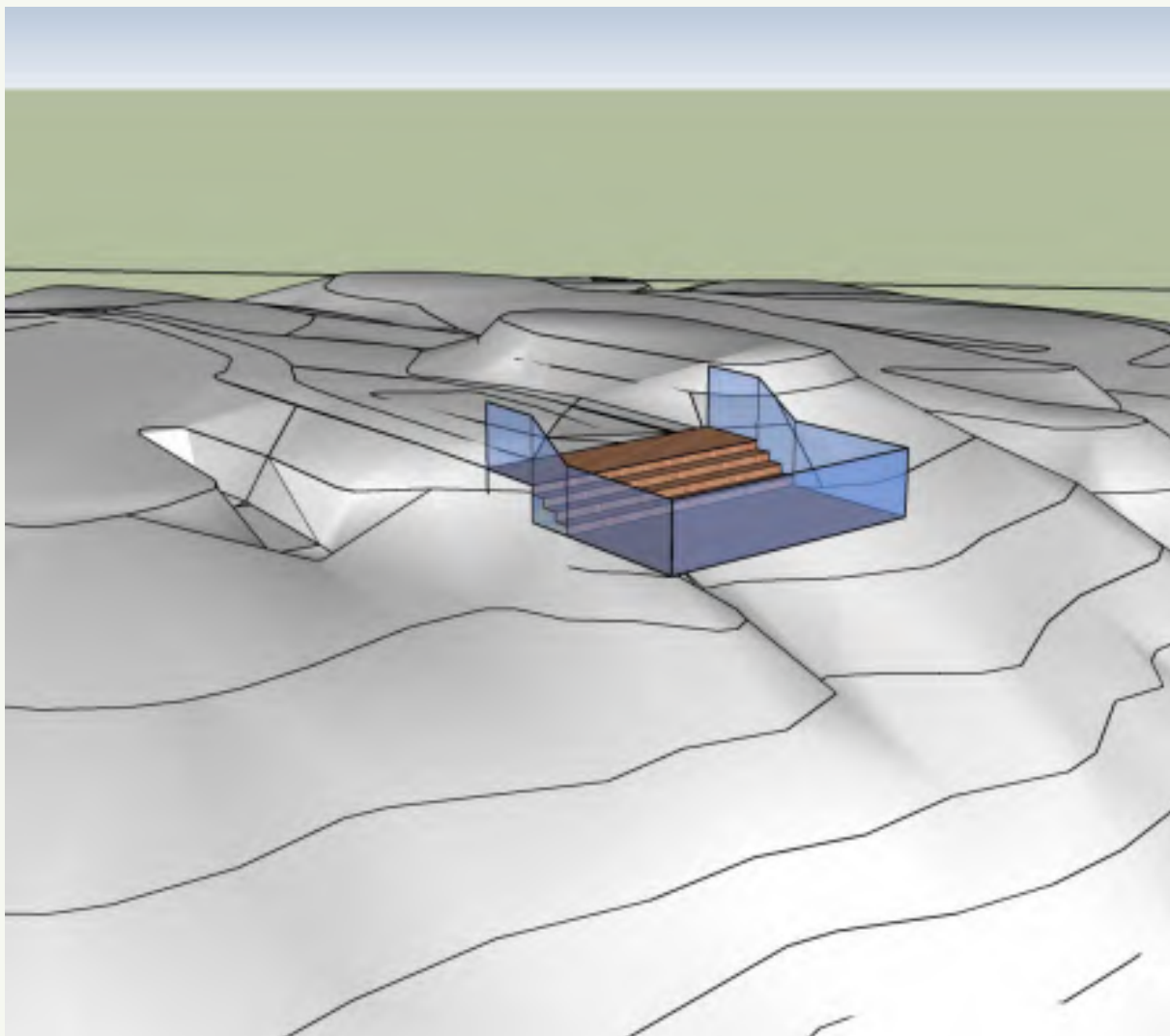
Utsiktspunkt

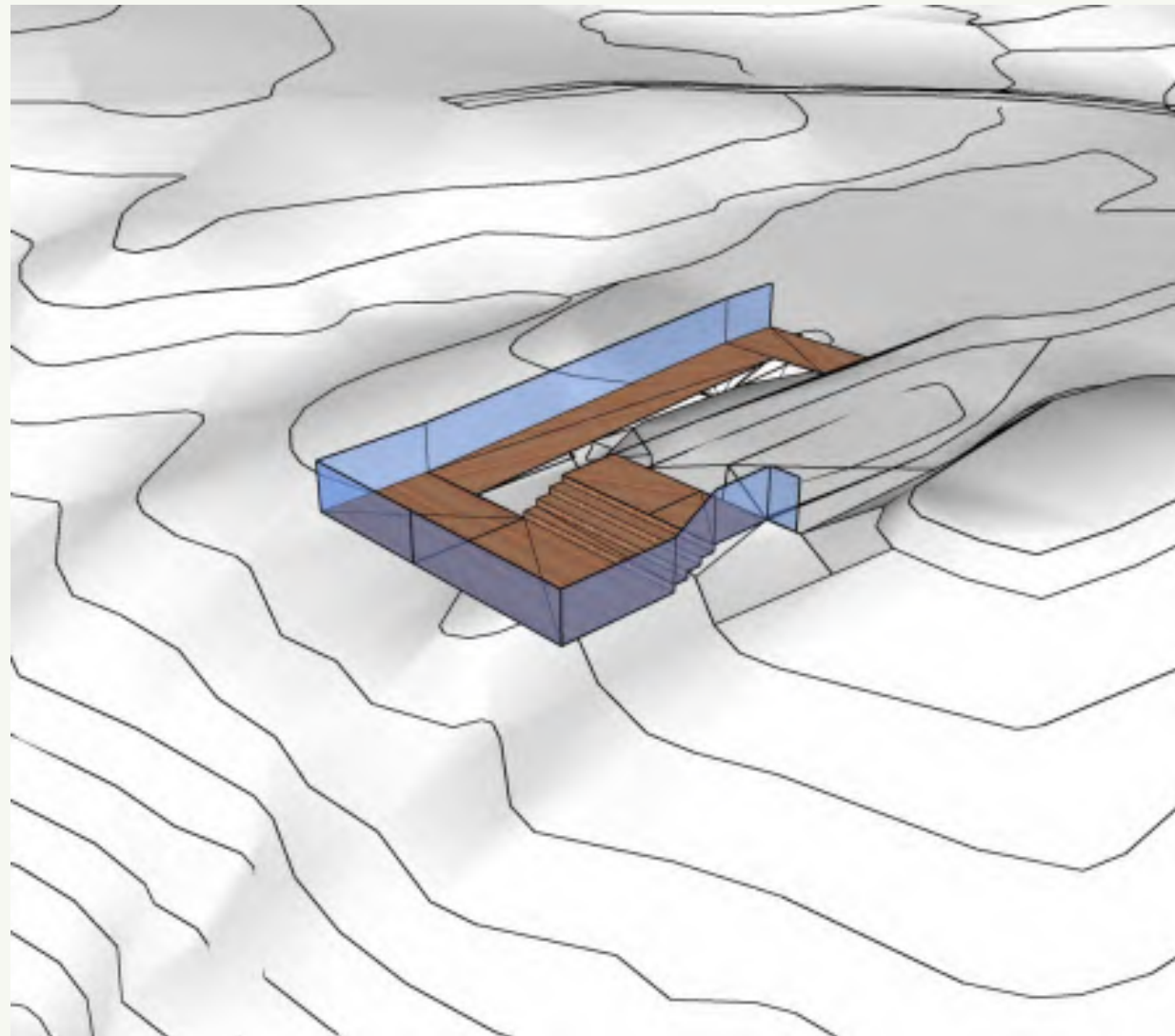
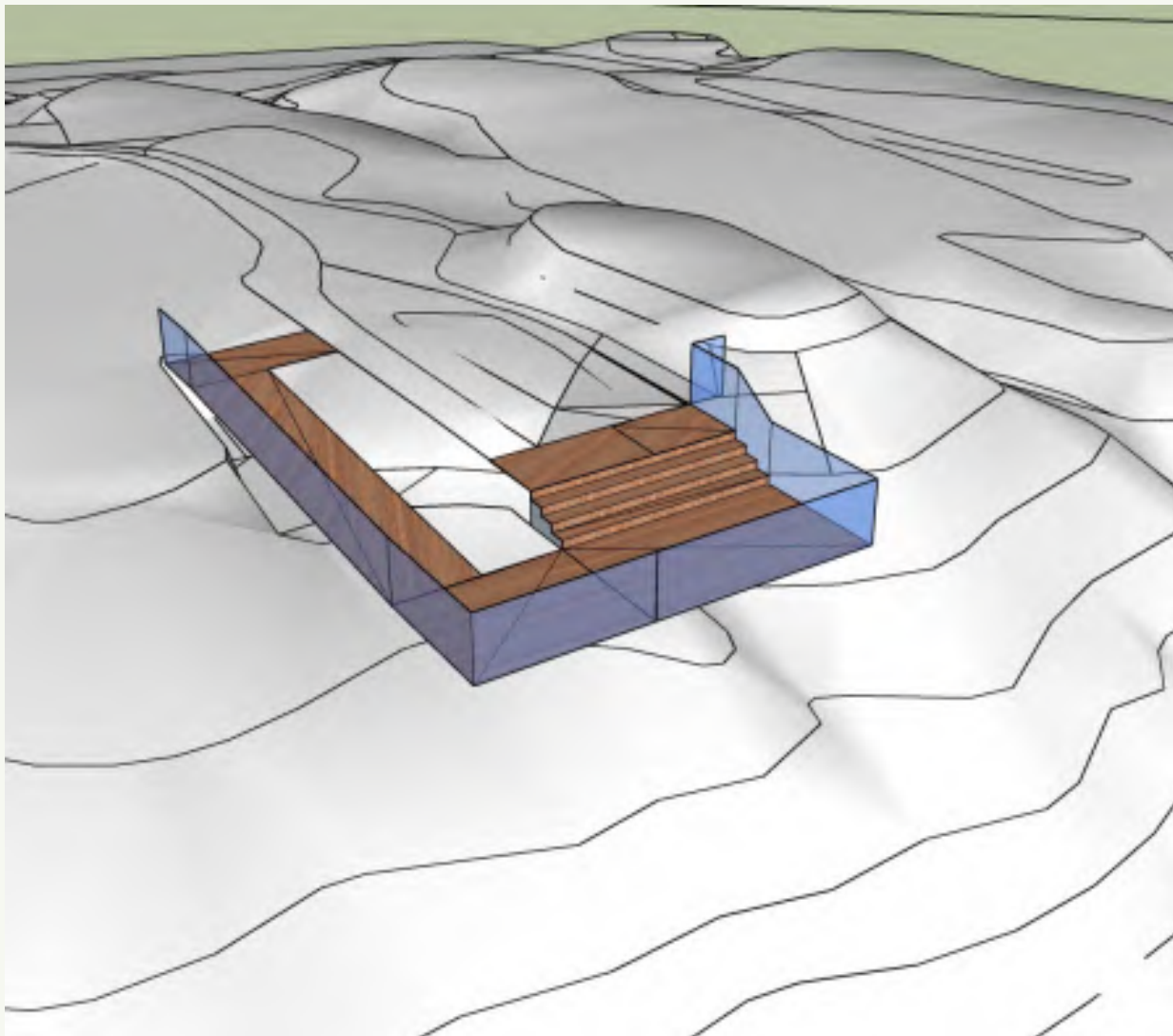

Forslag

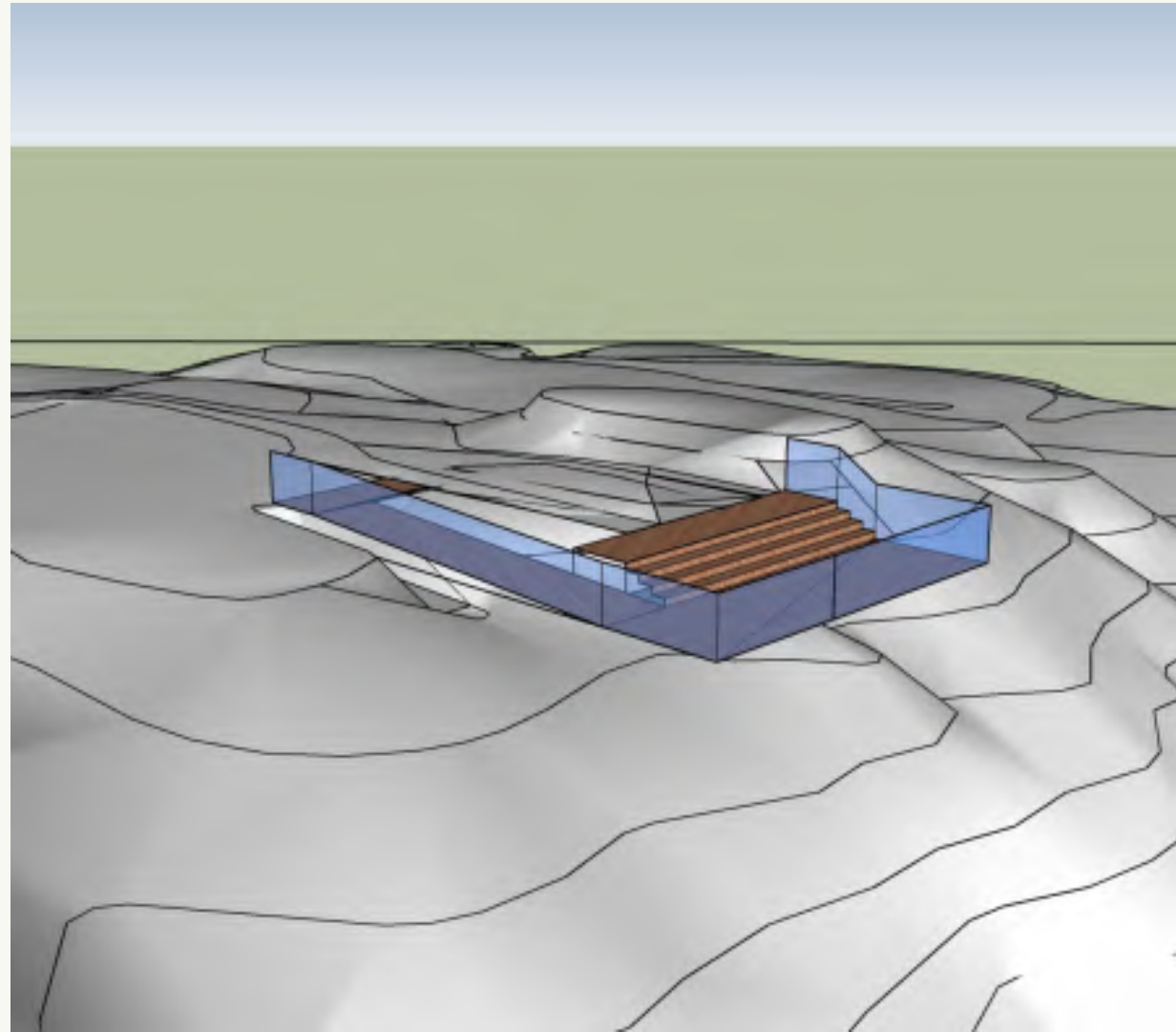
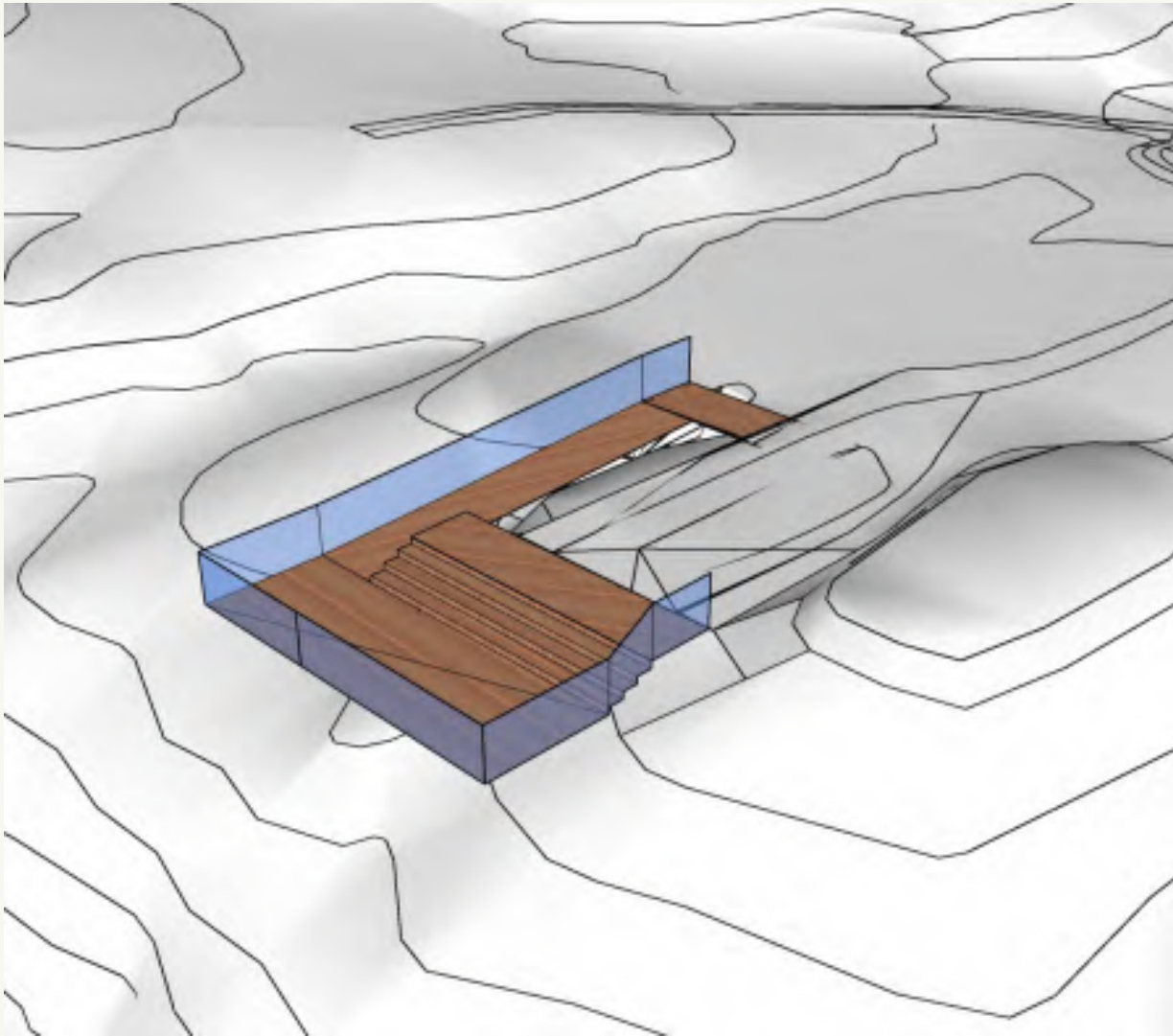

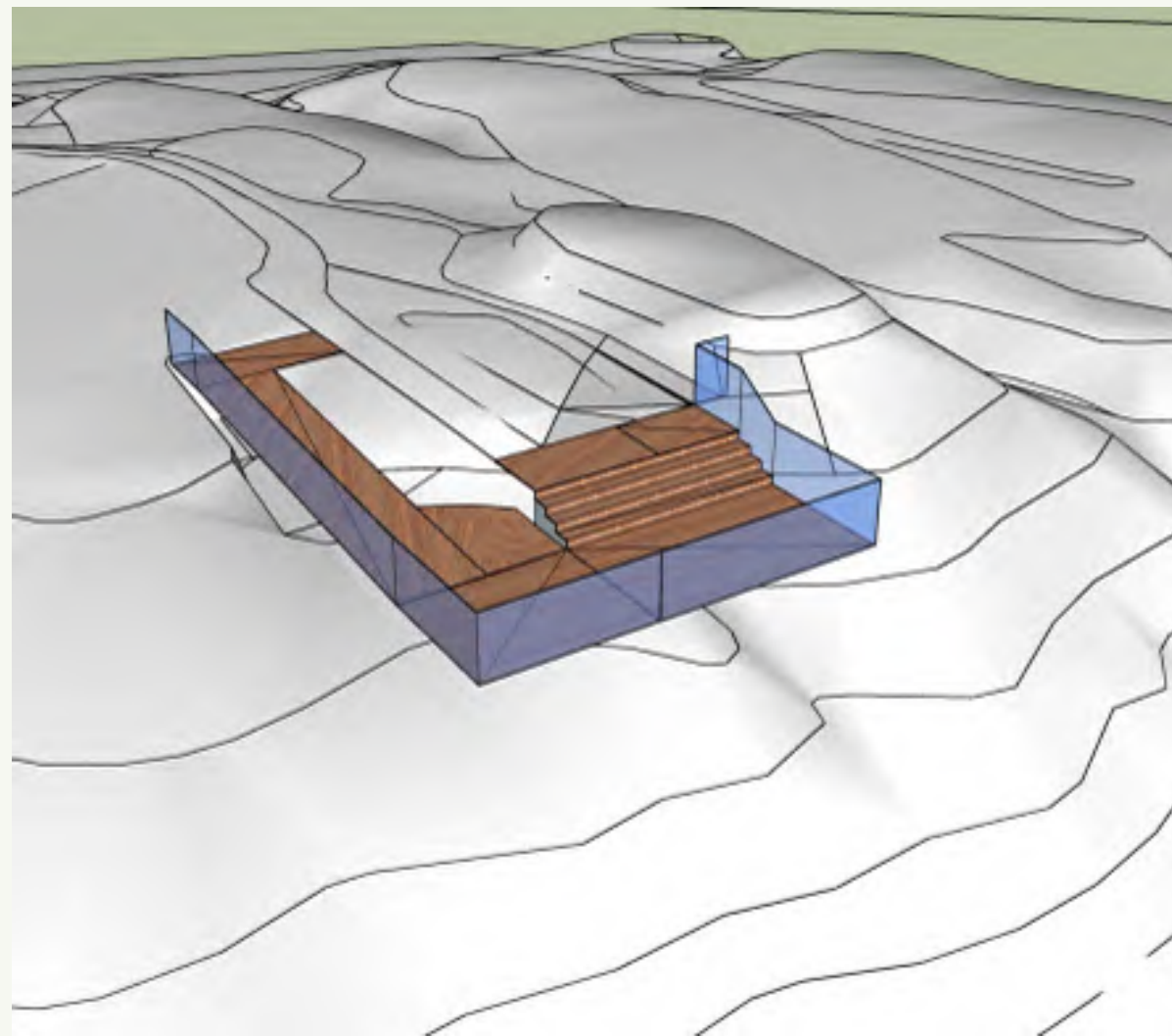
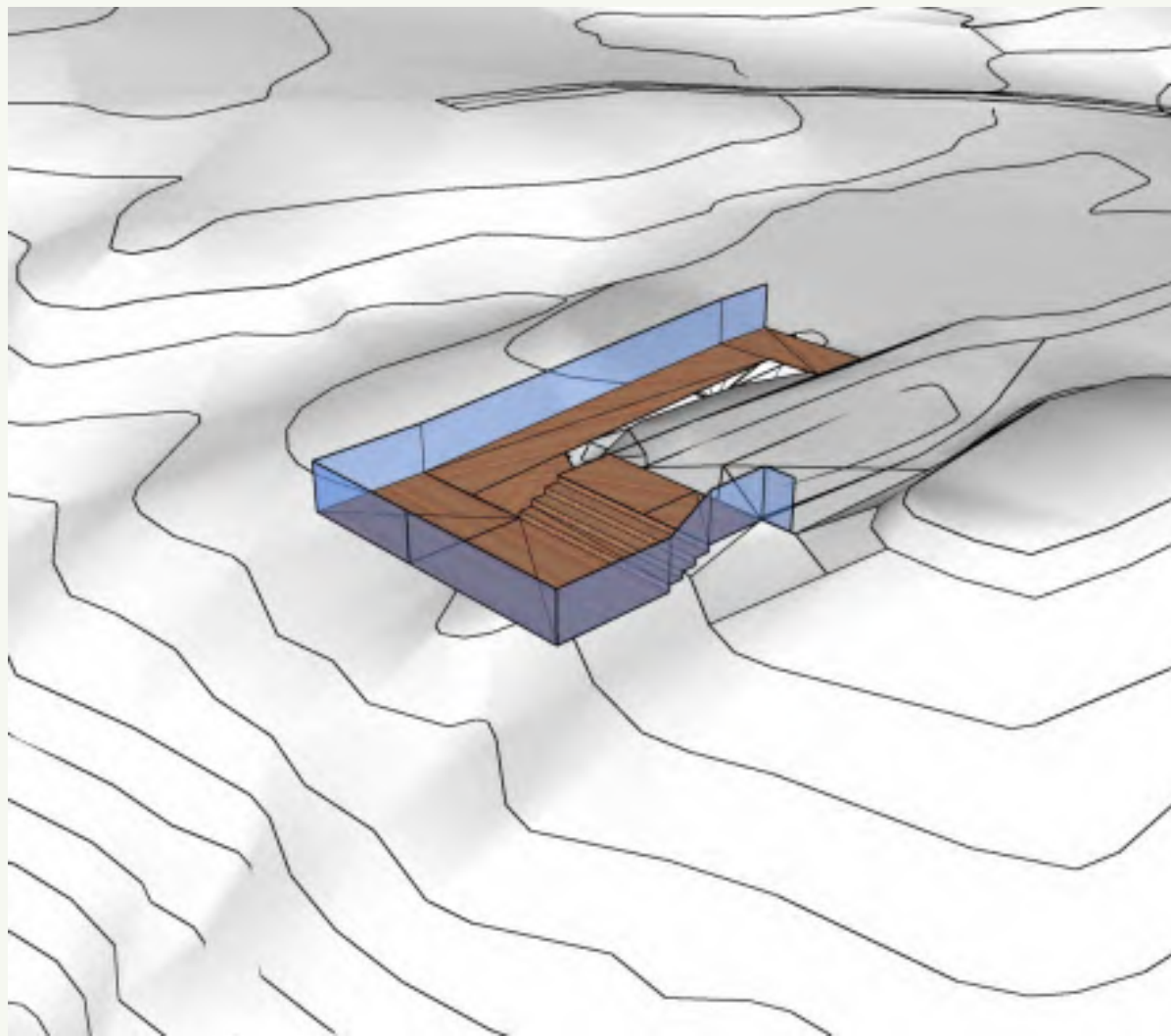

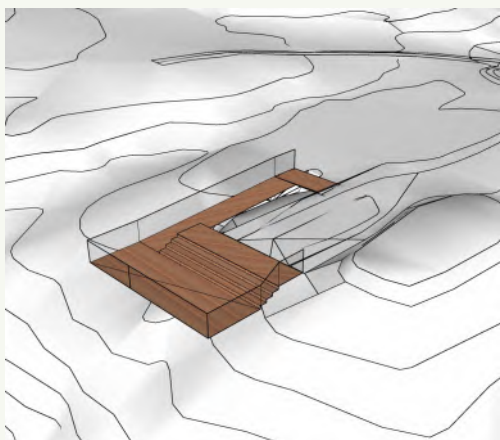
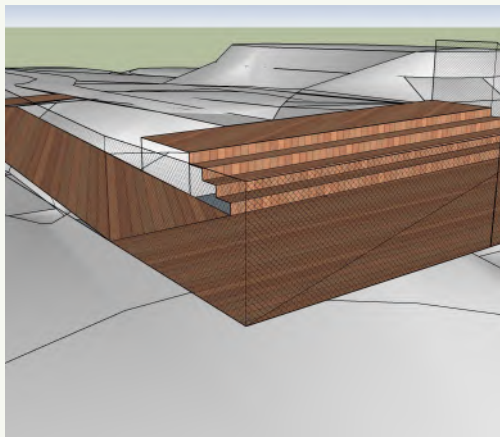

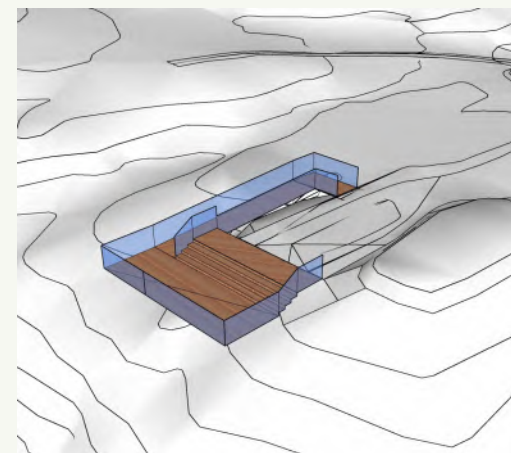
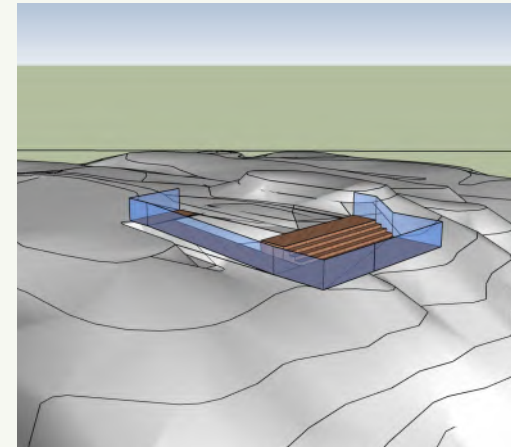
Materiale på rekkverk

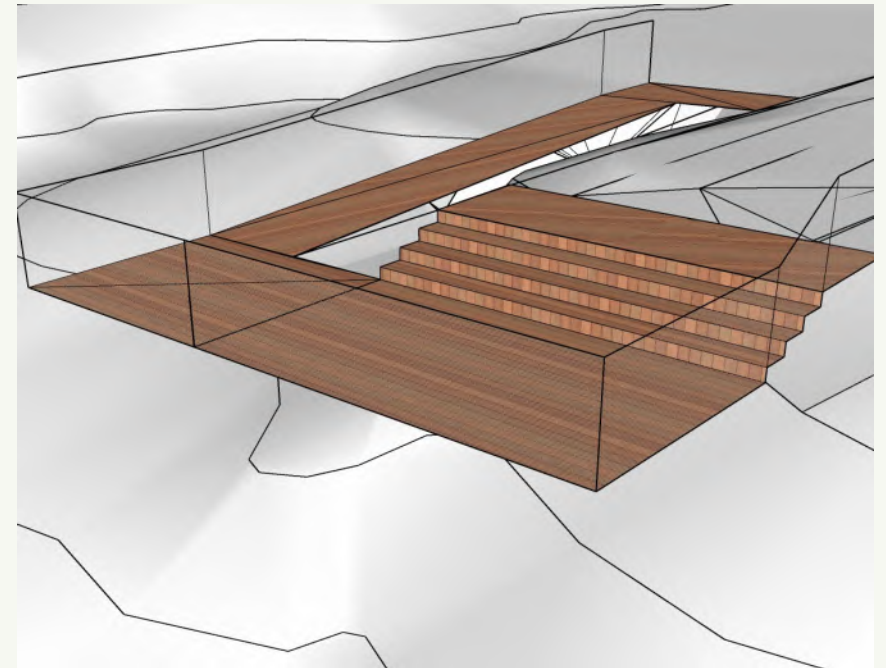
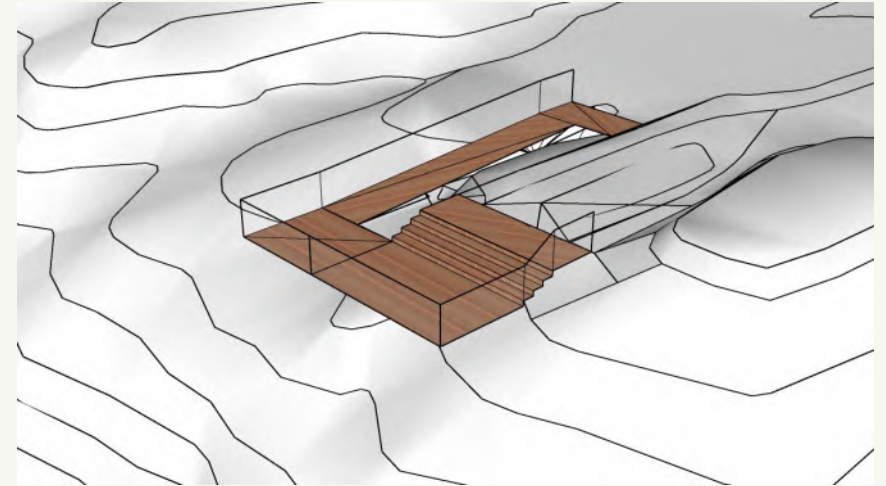
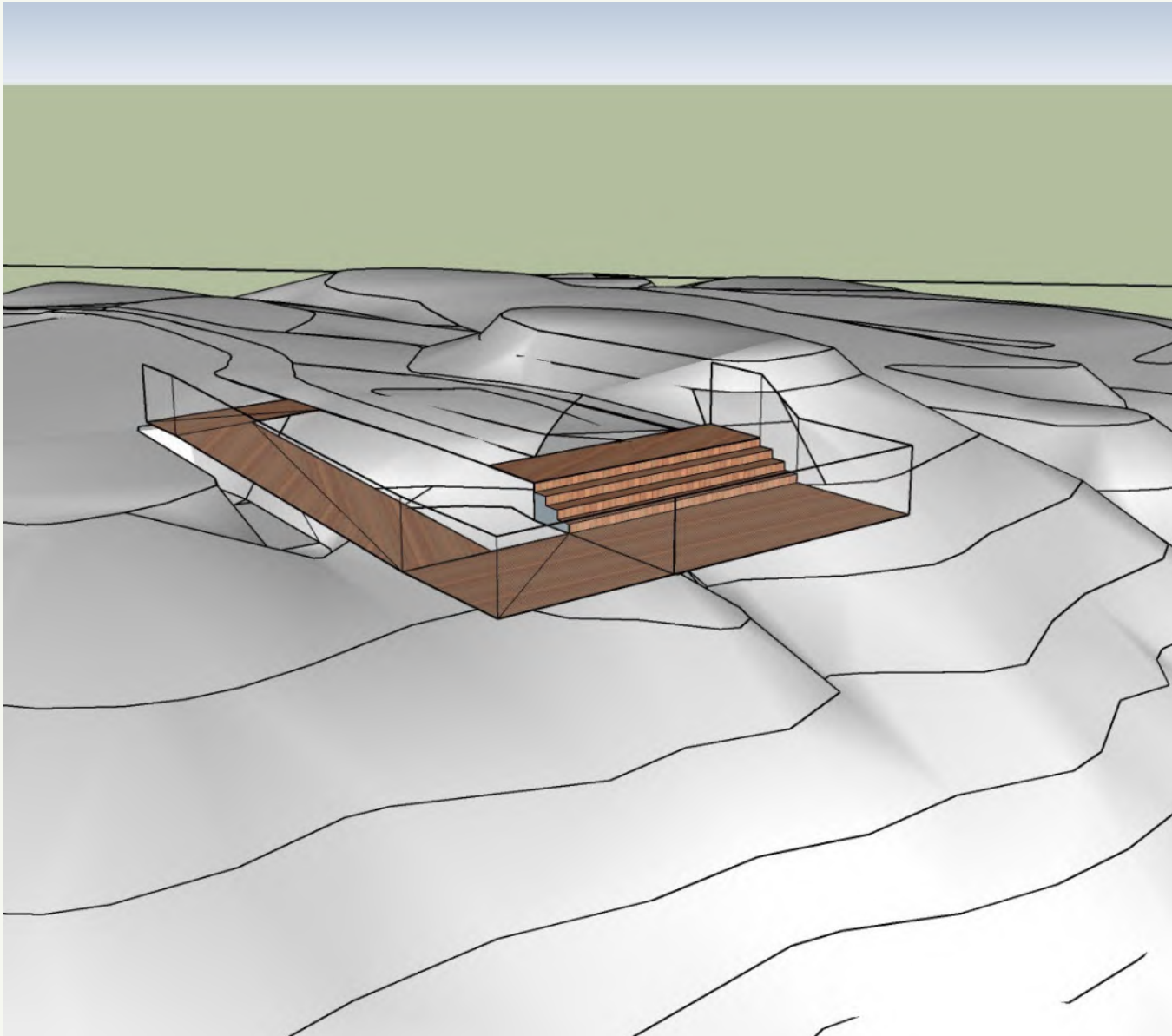

Inspirasjon Capilano Suspension Bridge Park for rekkverk

Inspirasjon fra Atlanterhavsvegen utsiktspunkt

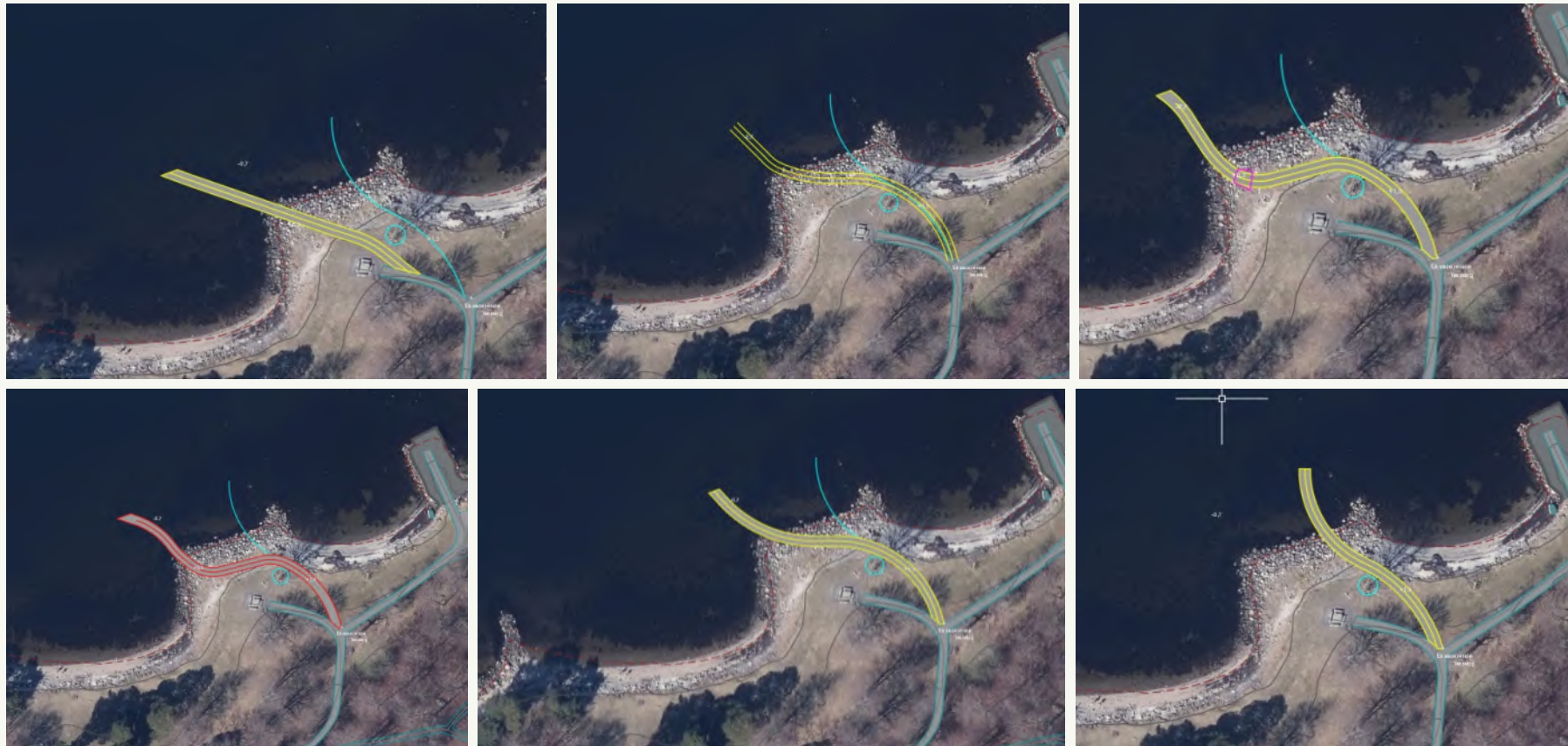

asplan
viak

Baderampe

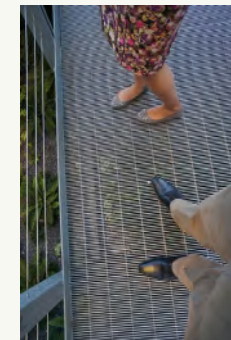

Galvanisert stålrister med kant av tre, i stedet for strekkmetall, strekkmetall vil gyanke

Asplan Viak forslag prioriterte tiltak til drøfting

1. Toalettfasiliteter 2 bygg, Feste AS
2. Parkering 1 hovedinnfallsport, skilting
3. Baderampe
4. Utsiktspunkt
5. Oppgradert sti til bedre UU
6. Sti på påler
7. Parkering 2 + sanering/revegetering av grusplass

ST 9/22 Eventuelt
ST 10/22 Tidsbruk - Møtehonorar